

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
“Οι Επιστήμες της Αγωγής και της Δια Βίου Μάθησης: Εκπαιδευτική
Διοίκηση και Ηγεσία”

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία της:
Αγγελάκη Ελένης (LLL20001)

ΘΕΜΑ:

Διαπολιτισμική Διαμεσολάβηση στο χώρο της εκπαίδευσης. Η οπτική των
Διευθυντών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Intercultural Mediation in the field of education. The perspective of the Principals of
Primary and Secondary Education.

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Χατζηνικολάου Σοφία

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος στις
ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Θεσσαλονίκη , Σεπτέμβριος 2022

© ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, Έτος (2022.) Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία (Μ.Δ.Ε.), η οποία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών: Διοίκηση και Ηγεσία στις Επιστήμες της Εκπαίδευσης και της Διά Βίου Μάθησης και τα λοιπά αποτελέσματα αυτής αποτελούν συνιδιοκτησία του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και του φοιτητή, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης και αναπαραγωγής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και το συγγραφέα και το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, όπου εκπονήθηκε η Μ.Δ.Ε. καθώς και τον Επιβλέποντα Καθηγητή και την Επιτροπή Αξιολόγησης.

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

1.Σοφία Χατζηνικολάου, Διδάκτωρ Εκπαιδευτικής ψυχολογίας, Μόνιμος Εκπαιδευτικός Π.Ε., Τ. Σχολική Σύμβουλος, Επικεφαλής Κ.Π.Ε.,.Π.

2.Μαρία Πλατσίδου, Καθηγήτρια, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

3.Μπουτσιούκη Σοφία, Επίκουρη Καθηγήτρια , Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Ευχαριστίες

Η παρούσα ερευνητική εργασία εκπονήθηκε με τη βοήθεια της επίβλεψης της καθηγήτριας μου, Χατζηνικολάου Σοφίας, Διδάκτωρ Εκπαιδευτικής ψυχολογίας, την οποία και ευχαριστώ για την πολύτιμη υποστήριξη της.

Επιπλέον θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερω την κ Πλατσίδου Μαρία, καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και την κ. Μπουτσιούκη Σοφία, Επίκουρη καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή, κ. Βαλκάνο Ευθύμιο, για την αμέριστη και ανιδιοτελή συμπαράσταση σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου, από τα δεκαοχτώ έως τα τριάντα έξι έτη μου, καθώς και όλους τους καθηγητές/τριες για τις γνώσεις που αποκόμισα όλα αυτά τα χρόνια.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου, Χρήστο και Παναγιώτα, και τα αδέρφια μου Ιωάννα και Γιώργο, για την πολύτιμη βοήθεια τους, και την στήριξη σε κάθε στιγμή.

Κλείνοντας δεν θα μπορούσα να μην αναφερθώ σε όλους αυτούς τους πρόσφυγες και μετανάστες, που μαζί τους και εγώ “πέρασα τα δικά μου νοητά σύνορα της γνώσης” και απέκτησα συνοδοιπόρους ζωής.

Πρόλογος

Η διπλωματική αυτή εργασία στοχεύει να διερευνήσει την επίδραση της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό περιβάλλον, και πιο συγκεκριμένα τις απόψεις των διευθυντών και των υποδιευθυντών διαφόρων σχολείων αναφορικά με την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση, τις δράσεις αυτής και την συμβολή της στο σχολικό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από την εργασία στοχεύεται αρχικά να αναδειχθούν οι σημαντικές παράμετροι της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και των διαπολιτισμικών πρακτικών / δραστηριοτήτων μέσα από μια βιβλιογραφική, εννοιολογική και περιγραφική επεξήγηση, και παράλληλα να αναδειχθεί η σημαντικότητα αυτών μέσα από μια ποιοτική έρευνα. Η έρευνα που διεξάγεται, αφορά τις απόψεις και τις σκέψεις των διευθυντών και των υποδιευθυντών αναφορικά με την συμβολή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό περιβάλλον, και ειδικότερα αναφορικά με την σημαντικότητα και αποτελεσματικότητα των πρακτικών αυτής. Με τον τρόπο αυτό και μέσα από την μελέτη και άλλων παρόμοιων ερευνητικών μελετών, θα μπορέσουν να εξαχθούν σημαντικά αποτελέσματα και να αναπτυχθούν δράσεις και ενέργειες προώθησης και ανάπτυξης της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και της αποδοχής.

Κάθε ενέργεια, δράση και διαδικασία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και διαμεσολάβησης οφείλει να λαμβάνει χώρα σε κάθε εκπαιδευτική δραστηριότητα, αλλά και σε κάθε κοινωνικό-πολιτισμικό σύνολο. Οι κοινωνίες χαρακτηρίζονται από πολυπολιτισμικότητα, και οι ανάγκες των πολυπολιτισμικών κοινωνιών είναι διαρκείς και εξελισσόμενες. Στις κοινωνίες αυτές χρειάζεται να αναπτυχθούν άτομα διαπολιτισμικά χαρακτηριστικά και με αξίες αποδοχής, σεβασμού και ενσυναίσθησης. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση και διαμεσολάβηση, εντοπίζεται να έχει προβληματίσει πολλαπλούς ερευνητές, καθώς τόσο οι βιβλιογραφικές όσο και οι ερευνητικές αναφορές εντοπίζονται να είναι πολλαπλές και να θίγουν πολλαπλά ζητήματα.

Στόχος λοιπόν είναι να μπορέσουν να εξαχθούν πρόσφατα συμπεράσματα σχετικά με τις ανάγκες, τα προβλήματα και τις εξελίξεις της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και διαμεσολάβησης, με στόχο να μπορέσουν να εξαχθούν συγκριτικά αποτελέσματα και να εντοπιστούν οι ενεργές δράσεις εφαρμογής και εξέλιξης της. Τα

φαινόμενα περιθωριοποίησης, και απομόνωσης παιδιών με διαφορετική διαπολιτισμική ταυτότητα εντοπίζονται να είναι επανειλημμένα και οι ανάγκες για διαπολιτισμικές πρακτικές είναι σαφώς αναπτυγμένες.

Αρχικά στην εργασία πραγματοποιείται μια εκτενής βιβλιογραφική ανασκόπηση επί του θέματος, και μετέπειτα πραγματοποιείται μια ποιοτική συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων, με στόχο την διερεύνηση των απόψεων των διευθυντών και των υποδιευθυντών αναφορικά με την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση, τις δράσεις αυτής καθώς και την σημασία της. Με τον τρόπο αυτό θα μπορέσουν να αναπτυχθούν οι απαραίτητες δράσεις διαπολιτισμικών ενεργειών και να εξελιχθούν οι ενέργειες και οι πρακτικές διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης.

Περίληψη

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων των διευθυντών και υποδιευθυντών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αναφορικά με την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση και τις δράσεις αυτής στο σχολικό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα, διερευνάται ο βαθμός που οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό περιβάλλον, την οπτική των διευθυντών και των υποδιευθυντών αναφορικά με την συμβολή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, καθώς και την εμπειρία τους στην εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης. Για τον σκοπό αυτό υλοποιήθηκε μια ποιοτική συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων, μέσα από την οποία προέκυψε η σημαντικότητα της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στις σχολικές και κοινωνικές πρακτικές, και κυρίως στην ανάπτυξη παιδιών με αρχές, αξίες και ενσυναίσθηση.

Γενικότερα από την ανάλυση, τα αποτελέσματα και τις συγκρίσεις / σχολιασμό αυτών με παρόμοιες ερευνητικές εργασίες, προκύπτουν πολλαπλές προτάσεις πρακτικής εφαρμογής μεθόδων διαπολιτισμικότητας και διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης. Αρχικά, είναι σημαντικό να ενταχθούν στο σχολείο ειδικοί διαπολιτισμικοί διαμεσολαβητές, οι οποίοι να μπορούν να αναπτύσσουν τις απαραίτητες κάθε φορά ενέργειες, προκειμένου να επιλύονται οι εν δυνάμει προβληματικές καταστάσεις και να ξεπερνιούνται οι δυσκολίες ομαλής συνύπαρξης και σεβασμού. Παράλληλα, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί των μαθητών να δρουν και ως διαμεσολαβητές. Είναι σημαντικό λοιπόν ο εκπαιδευτικός να ενισχύει διάφορες δράσεις διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, και μέσω τόσο εκπαιδευτικών όσο και κοινωνικό-προσωπικών διαδικασιών να ενισχύει και να προωθεί τις σημαντικές αρχές των παιδιών.

Λέξεις κλειδιά: Διαπολιτισμική διαμεσολάβηση, διαπολιτισμικότητα, διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Abstract

The purpose of this work is to investigate the perceptions of principals and vice-principals of primary and secondary education, regarding intercultural mediation and its actions in the school environment. More specifically, it investigates the extent to which principals and vice principals recognize the necessity of intercultural mediation in the school environment, the perspective of principals and vice principals regarding the contribution of intercultural mediation, as well as their experience in the implementation of intercultural mediation. For this purpose, a qualitative data collection and processing was implemented, through which the importance of intercultural mediation in school and social practices, and especially in the development of children with principles, emerged.

More generally, from the analysis, results and comparisons/comments of these with similar research works, multiple proposals for the practical application of interculturality and intercultural mediation methods emerge. First, it is important that special intercultural mediators join the school, who can develop the necessary actions each time, in order to resolve potentially problematic situations and to overcome the difficulties of smooth coexistence and respect. At the same time, it is important that the students' teachers act as mediators. It is therefore important for the teacher to strengthen various actions of intercultural mediation, and through both educational and social-personal processes to strengthen and promote the important principles of children.

Key words: Intercultural mediation, interculturality, intercultural Education.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	4
Πρόλογος	5
Περίληψη	7
Abstract	8
Περιεχόμενα	9
Κατάλογος Πινάκων	11
Κατάλογος Διαγραμμάτων	12
Εισαγωγή	13
A Μέρος: Θεωρητικό Πλαίσιο	16
A.1 Έννοιες, Ορισμοί και Επεξηγήσεις	16
A.1.1 Οι έννοιες της Διαπολιτισμικότητας και της Πολυπολιτισμικότητας	16
A.1.2 Το Φαινόμενο του Αποκλεισμού και η Διαπολιτισμικότητα	18
A.1.3 Οι έννοιες της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και της Διαπολιτισμικής Διαμεσολάβησης	20
A.2 Το Σχολικό Κλίμα και ο Διευθυντής	23
A.2.1 Η Εκπαιδευτική Ηγεσία και οι Μορφές της	23
A.2.2 Το Σχολικό Κλίμα και η Σημασία του	25
A.2.3 Το Σχολικό Κλίμα και ο Ρόλος του Διευθυντή	26
A.3 Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Πρακτικές	28
A.3.1 Ο Ρόλος του Σχολείου και Ειδικότερα του Διευθυντή στην Προώθηση της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης	28
A.3.2 Πρακτικές Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης	6
A.4 Το Σχολείο και η Διαπολιτισμική Διαμεσολάβηση	Error! Bookmark not defined.
A.4.1 Η Σχολική Διαπολιτισμική Διαμεσολάβηση	32
A.4.2 Προγράμματα Διαπολιτισμικής Σχολικής Διαμεσολάβησης	33
A.4.3 Μοντέλα Σχολικής και Διαπολιτισμικής Διαμεσολάβησης	35

A.4.4 Συναισθηματική – Σχολική Διαμεσολάβηση	36
A.5 Η Διαπολιτισμική Διαμεσολάβηση και ο Ρόλος των Γλωσσικών Μαθημάτων	37
A.6 Η αναγκαιότητα για Επιμόρφωση στην Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και στην Διαπολιτισμική Διαμεσολάβηση	39
A.7 Προηγούμενες Ερευνητικές Μελέτες	41
B Μέρος: Ερευνητικό Πλαίσιο	44
B.1 Μεθοδολογικό Πλαίσιο	44
B.1.1 Σκοπός και Ερευνητικά Ερωτήματα	44
B.1.2 Συμμετέχοντες	45
B.1.3 Ερευνητική Διαδικασία	46
B.1.4 Εργαλείο Συλλογής Δεδομένων	46
B.1.5 Μεθοδολογία Ανάλυσης Δεδομένων	47
B.1.6 Αξιοπιστία και Εγκυρότητα	48
B.1.7 Σημαντικότητα Ερευνητικής Μελέτης	48
B.1.8 Περιορισμοί Ερευνητικής Μελέτης	49
B.1.9 Βιβλιογραφία – Δευτερογενείς και Πρωτογενείς Πηγές	49
B.1.10 Χρονολογική Σειρά Διαδικασιών	50
B.2 Παρουσίαση Αποτελεσμάτων	52
B.2.1 Δηλώσεις Συνεντευξιζόμενων	52
B.2.2 Σχολιασμός και Σύγκριση Αποτελεσμάτων	84
Γ Μέρος: Ερμηνεία / Συζήτηση Πορισμάτων, Συμπεράσματα και Προτάσεις	89
Γ.1 Περιορισμοί	95
Γ.2 Προτάσεις	96
Βιβλιογραφία	98
Παράρτημα Ι. Ερωτήσεις Συνέντευξης	104

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 Δημογραφικά στοιχεία.....	45
Πίνακας 2 Πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές.....	50

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Σχεδιάγραμμα 1. Η Διαπολιτισμικότητα.....	17
Σχεδιάγραμμα 2. Χαρακτηριστικά «Διαπολιτισμικού Διαμεσολαβητή».....	21
Σχεδιάγραμμα 3. Χαρακτηριστικά «Διαπολιτισμικού ηγέτη».....	30
Σχεδιάγραμμα 4. Πρακτικές Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.....	31
Σχεδιάγραμμα 5. Γλωσσικά Εκπαιδευτικά Μαθήματα.....	38

Εισαγωγή

Οι αρχές της διαπολιτισμικότητας και της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, αφορούν την ανάπτυξη συναισθημάτων αποδοχής και αλληλεγγύης προς τα διαφορετικά διαπολιτισμικά άτομα, έχοντας ως βασικό στόχο την ομαλή αλληλεπίδραση όλων των ανθρώπων, ανεξαρτήτως χρώματος, θρησκείας, εθνικότητας και γλώσσας. Προκειμένου να μπορέσουν οι πρακτικές αυτών να καρποφορήσουν και να ενισχυθούν εποικοδομητικά, είναι απαραίτητη η διερεύνηση των ικανότερων πρακτικών και μέσων αποτελεσματικότητας. Η εργασία αυτή στοχεύει μέσω μιας ποιοτικής συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων, να εντοπίσει και να διερευνήσει τις αντιλήψεις των διευθυντών και των υποδιευθυντών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αναφορικά με την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση και τις δράσεις αυτής στο σχολικό περιβάλλον. Με τον τρόπο αυτόν θα μπορέσουν αφενός να εντοπιστούν οι αντιλήψεις και οι σκέψεις των συμμετεχόντων σχετικά με την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση και αφετέρου να μπορέσουν να εντοπιστούν τυχόν προβληματικές καταστάσεις και δυσκολίες. Είναι σημαντικό να μπορέσουν να εντοπιστούν οι σκέψεις και οι προβληματισμοί / δυσκολίες αυτές, προκειμένου οι αρχές της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης να μπορέσουν να καρποφορήσουν και σταδιακά να ενσωματωθούν σε σχολικό και κοινωνικό πλαίσιο.

Από την βιβλιογραφική και ερευνητική ανασκόπηση επί των ζητημάτων της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και διαμεσολάβησης, εντοπίζονται πολλαπλές μελέτες. Οι πιο κοντινές μελέτες που εντοπίζονται και συσχετίζονται άμεσα τον σκοπό και τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας εργασίας, αφορούν κυρίως τις αρχές διαπολιτισμικότητας στο σχολικό πλαίσιο. Πιο συγκεκριμένα, στις μελέτες των Ibarrola-Garcia & Redin (2013) και Catarci (2016), διερευνήθηκε η επίδραση της σχολικής διαμεσολάβησης στην προσωπικότητα και στην επικοινωνιακή ικανότητα των μαθητών, καθώς και η γενικότερη επίδραση της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό περιβάλλον. Από τα ευρήματα διαπιστώθηκε η σημαντικότητα της σχολικής διαμεσολάβησης σε επίπεδο βελτίωσης και εξέλιξης των παιδιών, καθώς και σε επίπεδο ανάπτυξης των δεξιοτήτων και της κοινωνικότητας τους (Ibarrola-Garcia & Redin, 2013. Catarci, 2016).

Παράλληλα, οι ερευνητικές εργασίες των Ira, Uylas, & Erkilic (2021) και των Chiofalo, Fernandez-Martinez, Rosa, & Carrion-Martinez (2019), διερεύνησαν τις

αντιλήψεις των εκπαιδευτικών και των σχολικών μελών σχετικά με την διαπολιτισμική εκπαίδευση και την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση, αντίστοιχα. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν ανέδειξαν τις αξίες του σεβασμού και της αγάπης που αναπτύσσονται μέσα από τις αρχές της διαπολιτισμικότητας, καθώς και της προσωπικής ανάπτυξης (Ira, Uylas, & Erkilic, 2021. Chiofalo, et. Al., 2019). Επιπλέον, οι Chiofalo, et. Al. (2019) κατέληξαν και στην σημαντικότητα της γνώσης των ηθών και των εθίμων πολλαπλών πολιτισμών, καθώς και την ενσωμάτωση πολλαπλών γλωσσών στα σχολικά πλαίσια (Chiofalo, et. Al., 2019). Τέλος, παρόμοια αποτελέσματα και παρόμοιους σκοπούς είναι οι εργασίες των Portera, Tevisan, & Milani (2020), Estaji & Rahimi (2018), ανέδειξαν για ακόμα μια φορά την σημαντικότητα των πρακτικών διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και διαπολιτισμικότητας στο σχολικό πλαίσιο, και ειδικότερα από τους εκπαιδευτικούς και το ευρύτερο σχολικό σύνολο (Portera, Tevisan, & Milani, 2020. Estaji & Rahimi, 2018).

Μέσα από την μελέτη αυτή λοιπόν και την κατανόηση της σημαντικότητας και της συμβολής της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο σχολικό περιβάλλον, δημιουργήθηκαν και ο σκοπός της έρευνας καθώς και τα ερευνητικά ερωτήματα. Ο σκοπός λοιπόν αφορά την διερεύνηση των αντιλήψεων των διευθυντών και των υποδιευθυντών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αναφορικά με την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση στο σχολικό περιβάλλον, την αποτελεσματικότητα και τις δράσεις αυτής. Πιο συγκεκριμένα τα ερευνητικά ερωτήματα συντάσσονται και αφορούν: **(1)** τον βαθμό αναγνώρισης της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης βάση των αντιλήψεων των διευθυντών και των υποδιευθυντών, **(2)** την οπτική των διευθυντών και των υποδιευθυντών αναφορικά με την συμβολή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στην ομαλή ένταξη των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον, καθώς και **(3)** την εμπειρία των διευθυντών και των υποδιευθυντών στην εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό πλαίσιο.

Μέσα από τον στόχο και τα ερευνητικά αυτά ερωτήματα, αποσκοπείται η κατανόηση της σημαντικότητας της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης βάση των σκέψεων των διευθυντών και των υποδιευθυντών, και η διερεύνηση της εμπειρίας και της γνώσης τους στις δράσεις αυτής. Με τον τρόπο αυτό, θα μπορέσουν να κατανοηθούν πολλαπλές παράμετροι της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, και

εντοπίζοντας τυχόν προβλήματα και δυσκολίες, να μπορέσουν να αναπτυχθούν οι κατάλληλες δράσεις αποτελεσματικής ένταξης και αποδοχής.

Στην εργασία αυτή αρχικά, συντάσσεται το πρώτο μέρος, το οποίο αφορά το εννοιολογικό και περιγραφικό περιεχόμενο. Πιο συγκεκριμένα, σε πρώτη φάση καταγράφονται οι ορισμοί βασικών εννοιών που αφορούν την «διαπολιτισμικότητα», την «πολυπολιτισμικότητα», «το φαινόμενο του αποκλεισμού», την «διαπολιτισμική εκπαίδευση» και την «διαπολιτισμική διαμεσολάβηση». Έπειτα, αναλύεται η έννοια της εκπαιδευτικής ηγεσίας και των μορφών της, καθώς και το σχολικό κλίμα και ο ρόλος του εκπαιδευτικού σ' αυτό. Στην συνέχεια, αναλύεται ο ρόλος των εκπαιδευτικών και των διευθυντών στην προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και επισημαίνονται ορισμένες πρακτικές αυτής. Μετέπειτα, καταγράφονται οι θεωρητικές πρακτικές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, συσχετίζεται η έννοια αυτής με το σχολείο, καταγράφονται ορισμένα παλαιότερα προγράμματα και μοντέλα διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και αναλύεται η συσχέτιση της συναισθηματικής – σχολικής διαμεσολάβησης. Ακολούθως, αναλύεται ο ρόλος των γλωσσικών μαθημάτων στην ενίσχυση της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, καθώς και η αναγκαιότητα της επιμόρφωσης στην προώθηση της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και τέλος, αναλύονται και διερευνώνται τα αποτελέσματα και οι διαδικασίες προηγούμενων ερευνητικών μελετών.

Στην συνέχεια το δεύτερο μέρος, αφορά το μεθοδολογικό πλαίσιο της ερευνητικής μελέτης. Πιο συγκεκριμένα, καταγράφονται ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα, οι συμμετέχοντες / το δείγμα της ερευνητικής διαδικασίας, η μέθοδος υλοποίησης της ερευνητικής διαδικασίας, το εργαλείο συλλογής δεδομένων, η μεθοδολογία ανάλυσης δεδομένων, η αξιοπιστία και η εγκυρότητα της μελέτης, η σημαντικότητα και η σημασία της ερευνητικής μελέτης, οι περιορισμοί αυτής, η χρονολογική σειρά των διαδικασιών και σχολιάζονται η βιβλιογραφία (δευτερογενείς και πρωτογενείς πηγές). Παράλληλα στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται και σχολιάζονται τα αποτελέσματα της ερευνητικής μελέτης.

Τέλος στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο, συζητούνται και σχολιάζονται τα αποτελέσματα, καταγράφονται τα συμπεράσματα και δίνονται ορισμένες προτάσεις για περαιτέρω μελέτη.

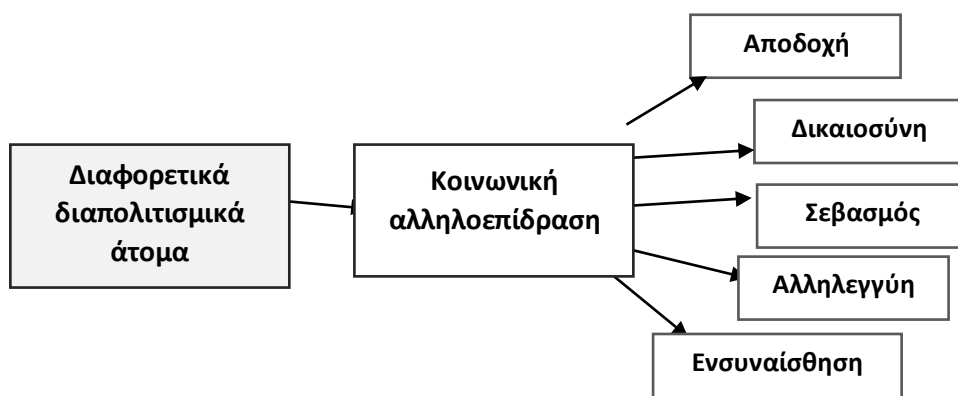
A Μέρος: Θεωρητικό Πλαίσιο

A.1 Έννοιες, Ορισμοί και Επεξηγήσεις

A.1.1 Οι έννοιες της Διαπολιτισμικότητας και της Πολυπολιτισμικότητας

Η έννοια της «Διαπολιτισμικότητας» αφορά το σύνολο των αλληλοεπιδράσεων που συνθέτουν μια κοινωνία με όρους κουλτούρας, εθνότητας, γλώσσας, θρησκείας και εθνικότητας, μεταξύ διαφορετικά πολιτισμικών ατόμων. Μέσω της διαπολιτισμικότητας προωθείται η ομαλή αλληλοεπίδραση των διαφορετικά διαπολιτισμικών ανθρώπων, με την ανάπτυξη των σημαντικών αξιών του σεβασμού, της αλληλεγγύης και της αλληλοβοήθειας (Dietz, 2018). Συνεπώς, η διαπολιτισμικότητα μπορεί να οριστεί ως ο τρόπος με τον οποίο διαφορετικές διαπολιτισμικές ομάδες ατόμων συνεργάζονται και αλληλοεπιδρούν αποτελεσματικά, συντάσσοντας μια νέα διαπολιτισμική ομάδα και δημιουργώντας μια πολυπολιτισμική κοινωνία (Γκόβαρης, 2004).

Με τον όρο «πολυπολιτισμική κοινωνία» επισημαίνεται η συνύπαρξη πολλαπλών πολιτισμών σε μια ορισμένη κοινωνία, μέσα στην οποία αναπτύσσονται οι αρχές / αξίες της διαπολιτισμικότητας. Οι έννοιες τις «πολυπολιτισμικότητας» και της «διαπολιτισμικότητας» φαίνεται να είναι αλληλένδετες μεταξύ τους, ωστόσο η «πολυπολιτισμικότητα» αναφέρεται στο «τι είναι / τι περιλαμβάνει και πως εξελίσσεται μια κατάσταση», ενώ η «διαπολιτισμικότητα» αναφέρεται στο «πως θα έπρεπε να είναι, καθώς και στις διαδικασίες σεβασμού και ενσυναίσθησης που πρέπει να χαρακτηρίζεται μια κατάσταση» (Μάρκου, 1998). Κατά συνέπεια, διαφαίνεται ότι η πολυπολιτισμικότητα περιγράφει την κατάσταση που επικρατεί στις σύγχρονες κοινωνίες, μέσα στις οποίες στοχεύεται η ανάπτυξη των αξιών της διαπολιτισμικότητας.

Σχεδιάγραμμα 1. Η Διαπολιτισμικότητα

Αναφορικά με τις έννοιες αυτές και την σημασία αλλά και την εφαρμογή τους τόσο στην Ελλάδα όσο και σε Διεθνή επίπεδο, εντοπίζονται πολλαπλές διαφοροποιήσεις αλλά και ομοιότητες. Πιο συγκεκριμένα, οι Ευρωπαϊκές κοινωνίες φαίνεται να βασίζονται σε διαφορετικά μοντέλα αντιμετώπισης της πολιτισμικής και θρησκευτικής εκπαιδευτικής ποικιλομορφίας (Palaiologou & Faas, 2012). Για παράδειγμα ενώ στην Ελλάδα, στην Γερμανία και στην Ιρλανδία προτιμάται ο όρος της διαπολιτισμικότητας και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, στην Βρετανία, στην Ολλανδία, στην Αυστραλία, στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην Μαλαισία χρησιμοποιείται κυρίως η έννοια της πολυπολιτισμικότητας. Για παράδειγμα η έννοια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης από τους Έλληνες ακαδημαϊκούς ορίστηκε ως μια αφομοιωτική εκπαιδευτική πολιτική, κατά την οποία οι μαθητές οφείλουν να διατηρούν τα δικά τους πολιτιστικά στοιχεία κατά τη διάρκεια της παραμονής τους σε μια χώρα υποδοχής χωρίς να θεωρείται μειονέκτημα (Markou, 1993. Palaiologou & Faas, 2012). Αναλυτικότερα ο Markou, (1993) δήλωσε «είναι προς το συμφέρον του σχολείου να μην αφομοιώσει τα παιδιά πολιτισμικά μέσω της λογικής της συμμόρφωσης και της ομοιογένειας, αλλά να τα βοηθήσει να αποκτήσουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να βελτιώσουν σχολικές επιδόσεις και να κερδίσουν επιτυχώς την αποδοχή από τους συμμαθητές τους» (Markou, 1993). Από την άλλη ο Banks (2004), ο οποίος υποστηρίζει την έννοια της πολυπολιτισμικότητας αναφέρει ότι η πολυπολιτισμική εκπαίδευση είναι μια διαδικασία μεταρρύθμισης η οποία πρέπει να δημιουργεί ένα περιβάλλον ίσων ευκαιριών για όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως εθνικής, πολιτισμικής και θρησκευτικής

διαφορετικότητας. Ωστόσο όπως υποστηρίζει για να επιτύχει η διαδικασία αυτή είναι απαραίτητο να ενσωματωθεί κατάλληλα το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών διαδικασιών, να δημιουργηθούν πρακτικές εκμηδένισης των προκαταλήψεων, να ενδυναμωθεί η σχολική πολυπολιτισμική κουλτούρα και να ενσωματωθεί η παιδαγωγική ισότητα (Banks, 2004).

Παράλληλα, η Ολλανδία υποστηρίζει την ένταξη των διαφορετικά διαπολιτισμικών μαθητών στα σχολεία εκπαίδευσης, μέσα από την εισαγωγή κατάλληλων μαθημάτων και τεστ ένταξης (Vasta, 2007). Από την άλλη, η Γαλλία εφαρμόζει το μοντέλο απαγόρευσης των θρησκευτικών συμβόλων στα σχολεία, ενόψει της αυξανόμενης κοινωνικής αναταραχής και του κοινωνικού αποκλεισμού των μεταναστών (Kastoryano, 2006).

Αναφορικά με τις Ολλανδικές και τις Γερμανικές χώρες, όπως επισημάνθηκε, η ιδέα της διαπολιτισμικότητας και της πολυπολιτισμικότητας φαίνεται να διαφέρουν, με την έννοια της διαπολιτισμικότητας να ενσωματώνεται κυρίως στην εκπαίδευση. Σύμφωνα με τους Wood, Landry, & Bloomfield (2006), η «επικοινωνία» είναι το καθοριστικό χαρακτηριστικό της διαπολιτισμικότητας και αποτελεί το βασικότερο μέσο διαπολιτισμικής προσέγγισης και αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των διαπολιτισμικά διαφορετικών ατόμων (Wood, Landry, & Bloomfield, 2006).

Τέλος στην Ελλάδα, η πολιτική που φαίνεται να υπερισχύει είναι όπως επισημάνθηκε, αυτή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Τόσο το σχολείο όσο και η πολιτεία υποστηρίζουν ότι όλοι οι μαθητές έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση, ανεξαρτήτως θρησκείας και εθνικότητας (Palaiologou & Faas, 2012). Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί και οι εμπλεκόμενοι φορείς τονίζουν κυρίως την έννοια της αφομοίωσης και της ενσωμάτωσης των μεταναστών στα σχολεία εκπαίδευσης της χώρας αποδοχής (Palaiologou & Faas, 2012).

A.1.2 Το Φαινόμενο του Αποκλεισμού και η Διαπολιτισμικότητα

Ο αποκλεισμός αποτελεί μια έννοια η οποία χρησιμοποιείται για να περιγράψει πολλαπλές καταστάσεις στις οποίες ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων «αποκλείονται»

από ένα άλλο κοινωνικό σύνολο. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με πολλαπλούς ερευνητές, η έννοια του αποκλεισμού αφορά τον περιορισμό πρόσβασης μιας ομάδας ή ενός ατόμου σε πολλαπλές δραστηριότητες και τομείς, και κυρίως αφορά άτομα διαφορετικών πολιτισμών, θρησκειών, εθνικοτήτων και άλλων «ιδιαιτεροτήτων» (Τσιάκαλος, 2011). Η έννοια του αποκλεισμού λοιπόν, φαίνεται να είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις σχολικές μονάδες, καθώς λόγω της έντονης πολυπολιτισμικότητας και ανομοιογένειας που τις χαρακτηρίζει, ενισχύονται πολλαπλές ρατσιστικές και εθνικιστικές συμπεριφορές. Οι στάσεις που ενισχύονται απέναντι στον «διαπολιτισμικά διαφορετικό μαθητή» εκφράζουν τις πολιτισμικές αξίες των συνόλων και χαρακτηρίζουν την παιδεία και τις αρχές τους (Παλαιολόγου & Ευαγγέλου, 2011). Πολλές φορές τα παιδιά αυτά αντιμετωπίζουν συμπεριφορές αποκλεισμού και περιθωριοποίησης, αντιμετωπίζοντας μειονοτικές συμπεριφορές και πολλές φορές βίαιες καταστάσεις. Αυτό προκαλεί ποικίλες προβληματικές καταστάσεις τόσο σε σχολικό επίπεδο, όσο και σε κοινωνικό. Κρίνεται αναγκαίο λοιπόν στην περίπτωση αυτή να ενισχυθούν προγράμματα και διαδικασίες κατανόησης και αποδοχής της διαπολιτισμικότητας, προκειμένου κάθε παιδί ανεξαρτήτως εθνικότητας, πολιτισμού και θρησκείας να σέβεται και να κατανοεί την ποικιλομορφία των πολιτισμών (Μπατσαλιά & Σελλα, 2010).

Για τους σκοπούς αυτούς λοιπόν ενισχύθηκε το μοντέλο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, το οποίο στοχεύει να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που διαμορφώνονται σε μια πολυπολιτισμική σχολική κοινότητα. Το πλαίσιο του διαπολιτισμικού μοντέλου εκπαίδευσης, προωθεί την πολιτισμική ετερότητα και εστιάζει στην εκμηδένιση προκαταλήψεων και αρνητικών συμπεριφορών που προκύπτουν από την εθνική, πολιτισμική και θρησκευτική διαφορετικότητα (Γκοβάρης, 2011). Ως βασική αρχή του, το μοντέλο ενισχύει τις απόψεις ότι κάθε μαθητής ανεξαρτήτως θρησκείας, φυλής, εθνικότητας και οποιασδήποτε άλλης διαφορετικότητας, έχει ίσα δικαιώματα στην εκπαίδευση, με κάθε άλλο παιδί. Σημείο αφετηρίας και στόχος του, είναι η κατανόηση της ετερότητας και η αποδοχή της κάθε «διαφορετικότητας» (Παλαιολόγου & Ευαγγέλου, 2003). Μέσα από την διαπολιτισμική εκπαίδευση λοιπόν, επιτυγχάνεται η ισότητα όλων των μελών που συνθέτουν μια κοινωνία, και προωθούνται οι αρχές του σεβασμού, της αλληλεγγύης, της αποδοχής

και της δικαιοσύνης, με κύριο στόχο την στροφή των εκπαιδευτικών διαδικασιών σε πρακτικές ενίσχυσης της συνεργασίας και ισότητας όλων των μαθητών.

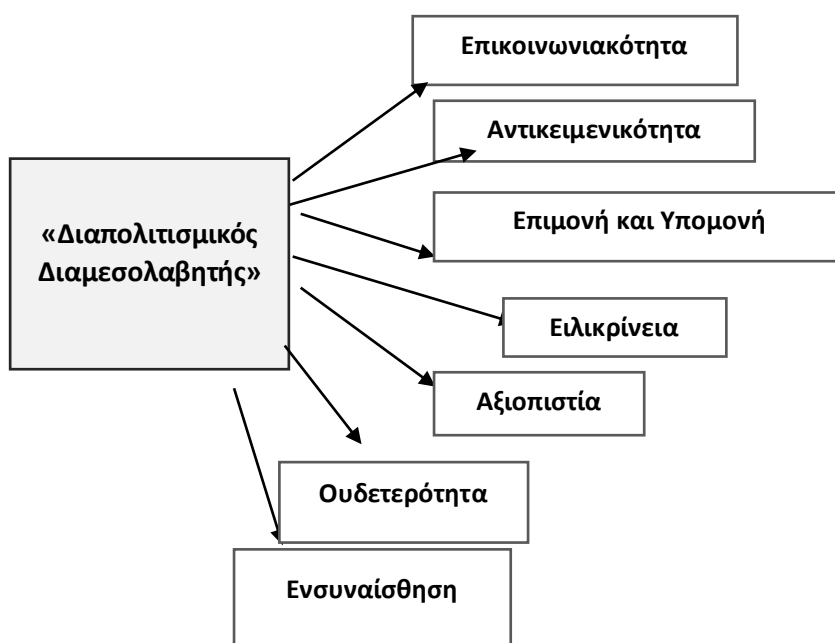
A.1.3 Οι έννοιες της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και της Διαπολιτισμικής Διαμεσολάβησης

Από την παραπάνω εννοιολογική και περιγραφική αποσαφήνιση της έννοιας της «διαπολιτισμικότητας», διαπιστώνεται ότι οι αρχές και οι αξίες που την συντάσσουν, είναι απαραίτητο να εντάσσονται και στο σχολικό πλαίσιο, δημιουργώντας έτσι εκπαιδευτικές διαδικασίες και δραστηριότητες με διαπολιτισμική σημασία (Γκότοβος, 2002). Τα σχολεία είναι ο κύριος φορέας προώθησης της διαπολιτισμικότητας, καθώς μέσω αυτών προωθούνται οι σημαντικές ανθρώπινες αξίες, τα παιδιά δημιουργούν τον χαρακτήρα και την προσωπικότητα τους και αλληλεπιδρούν με διάφορα άτομα, διαφορετικών εθνικών, πολιτισμικών, θρησκευτικών και γλωσσικών νοοτροπιών (Αρβανίτη, 2016). Η ανάγκη για την ένταξη αποτελεσματικών σχολικών διαπολιτισμικών διαδικασιών εντοπίζεται να αποτελεί επανειλημμένο κοινωνικό και εκπαιδευτικό μέλημα, καθώς τα παιδιά που ανήκουν σε μειονότητες φαίνεται να υπόκεινται σε διάφορες δύσκολες καταστάσεις κατά την προσπάθεια ένταξης τους στην κοινωνία και στα σχολεία της χώρας υποδοχής (Γκότοβος, 2002).

Η «διαπολιτισμική εκπαίδευση» ως έννοια χαρακτηρίζεται από πολλαπλές νοηματικές επεξηγήσεις, που ωστόσο όλες έχουν κοινό παρονομαστή την ενίσχυση κατάλληλων εκπαιδευτικών διαδικασιών, μέσω των οποίων να προωθείται ο σεβασμός και η ισότητα μεταξύ όλων των μαθητών. Μια προσπάθεια εννοιολογικής και περιγραφικής επεξήγησης της, χρειάζεται να επισημαίνει ότι μέσω της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης προωθούνται τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι ανθρώπινες αρχές / αξίες και αναπτύσσονται άνθρωποι ικανοί να περιθωριοποιήσουν κάθε ρατσιστική / φυλετική συμπεριφορά (Ανδρής, 2016). Ένας ορισμός σχετικά με την διαπολιτισμική εκπαίδευση αναφέρει ότι, σε αυτήν εντάσσονται όλες οι εκπαιδευτικές πρακτικές που έχουν σκοπό να διαμορφώσουν μια κοινωνία με βάση τις αρχές της δικαιοσύνης και της αποδοχής (Γκόβαρης, 2004). Σύμφωνα με τα παραπάνω λοιπόν, καθώς και μέσα

από πολλαπλές ερευνητικές μελέτες, διαπιστώνεται ότι οι αξίες της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης εντοπίζονται να αφορούν την προσπάθεια ενίσχυσης της ενσυναίσθησης των παιδιών, την καλλιέργεια της αλληλεγγύης και της συλλογικότητας, καθώς και τον σεβασμό και την αποδοχή των πολλαπλών και διαφορετικών σκέψεων / απόψεων (Κιοσσέ, 2019. Νικολάου, 2011).

Παράλληλα με τον όρο «διαπολιτισμική διαμεσολάβηση» αναφέρονται οι προσπάθειες επικοινωνίας μεταξύ των διαφορετικά διαπολιτισμικών ατόμων, μέσω ενός ατόμου που βοηθά κατά την επικοινωνία (Μπατσαλιά & Σελλα, 2010). Μέσω των διαμεσολαβητών αυτών δίνεται η ικανότητα επικοινωνίας μεταξύ των διαπολιτισμικά διαφορετικών ανθρώπων και εκμηδενίζοντας τα εμπόδια, να δημιουργήσουν ένα μέσο αποτελεσματικής επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης. Παράλληλα, μέσω της «διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης» γεφυρώνεται το χάσμα ανάμεσα σε άτομα που διαφέρουν πολιτισμικά, θρησκευτικά και εθνικά, ανταλλάσσονται νέες απόψεις και ιδέες και δημιουργούνται άνθρωποι ικανοί να περιθωριοποιήσουν κάθε προκατειλημμένη ενέργεια και να επιτύχουν τη δημιουργία μιας δίκαιης και ισότιμης κοινωνίας (Anastasiou, Kauffman, & Michail, 2016. Liddicoat, 2015).

Σχεδιάγραμμα 2. Χαρακτηριστικά «Διαπολιτισμικού Διαμεσολαβητή»

(Stulberg & Love, 2014)

Ο Αρτινοπούλου (2010) ορίζει της διαπολιτισμική διαμεσολάβηση ως «το πλαίσιο της σχολικής ζωής, μεταξύ δύο ή περισσότερων διαφωνούντων μαθητών με τη βοήθεια ενός τρίτου και ουδέτερου μαθητή -διαμεσολαβητή, μέσα από μια δομημένη διαδικασία στρατηγικών αντιβίας με σαφή όρια, ενεργητική συμμετοχή και άμεση επικοινωνία των μερών και με σκοπό μια εποικοδομητική επίλυση της διαφωνίας» (Αρτινοπούλου, 2010).

Πιο συγκεκριμένα, στις ΗΠΑ, στο Καναδά, καθώς και στην Αυστρία, ενσωματώθηκε η «πολυπολιτισμική εκπαίδευση» από τις αρχές της δεκαετίας του 1970. Από την άλλη, η έννοια της «διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και διαμεσολάβησης» ριζώνει κυρίως σε Ευρωπαϊκές χώρες τα τελευταία χρόνια, με την Γαλλία, την Γερμανία, το Βέλγιο και την Ολλανδία, να ενισχύουν παρόμοια γραμμή ανάπτυξης της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης / διαμεσολάβησης (Faas, Hajisoteriou, & Angelides, 2014). Στις χώρες της Ε.Ε. υποστηρίζεται η ίση μεταχείριση των πολιτών, ανεξαρτήτως φυλετικής και εθνοτικής καταγωγής, τονίζοντας ότι «... για να εξασφαλιστεί η ανάπτυξη δημοκρατικών και ανεκτικών κοινωνιών που επιτρέπουν τη συμμετοχή όλων των ατόμων ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, είναι απαραίτητο η εκπαίδευση να στραφεί σε διαπολιτισμικές δράσεις ενισχύοντας αξίες δικαιοσύνης, ισότητας και σεβασμού (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2000).

Παράλληλα, στις ΗΠΑ υποστηρίζεται κυρίως η ενσωμάτωση και η φιλοξενία των παιδιών από διαφορετικές εθνικότητες και θρησκείες στα σχολεία, ενώ στην Ε.Ε. ένωση υιοθετούνται κυρίως οι πολιτικές «Διδάσκοντας τη θρησκεία και τα πεπιοθητικά γεγονότα» και «Κοινές αξίες, στη εκπαίδευση, χωρίς αποκλεισμούς». Η πρώτη πολιτική αναδεικνύει την έννοια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ως μια έννοια παραγωγής και καθοδήγησης, για την αντιμετώπιση των θρησκευτικών διαφορετικότητων, μέσα από την διδασκαλία και την εκμάθηση όλων των θρησκειών και των πολιτισμικών χαρακτηριστικών (Zivkovic, 2018). Παράλληλα η δεύτερη πολιτική υποστηρίζει κυρίως τις αξίες του σεβασμού, της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες (Zivkovic, 2018). Μέσα από τις διαδικασίες των πολιτικών αυτών

υποστηρίζεται κυρίως όχι αποκλειστικά η ενσωμάτωση των μεταναστών, αλλά η αποδοχή τους και η εκμάθηση των πολιτισμικών και θρησκευτικών τους πεποιθήσεων.

Μέσω της διδασκαλίας του πλήρους φάσματος της θρησκευτικής γνώσης, με σκοπό την ανάπτυξη πολιτιστικής γνώσης και θρησκευτικών πρακτικών, οι μαθητές αποκτούν τη δυνατότητα ανακάλυψης διαφορετικών θρησκειών και πολιτισμικών εθίμων (Faas, Hadjisoteriou, & Angelides, 2014). Με τον τρόπο αυτό, τα παιδιά μπορούν να κατανοήσουν εις βάθος ότι η θρησκεία δεν συμβάλλει στην προσωπικότητα των ανθρώπων, και ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι ανεξαρτήτως διαφορετικών θρησκειών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών (Zivkovic, 2018).

A.2 Το Σχολικό Κλίμα και ο Διευθυντής

A.2.1 Η Εκπαιδευτική Ηγεσία και οι Μορφές της

Κάθε ηγέτης, κάθε σχολικής κοινότητας οφείλει να αναλαμβάνει ενεργό δράση, να επιλύει κάθε προβληματική κατάσταση και πρωτίστως να υιοθετεί πολλαπλές μορφές εκπαιδευτικής ενεργής ηγεσίας, με σκοπό την πλήρη αποδοτικότητα και εξέλιξη του σχολείου, προς κάθε κατεύθυνση.

Η εκπαιδευτική ηγεσία αφορά *«τον μετασχηματισμό και την ενίσχυση του σχολείου από ένα διοικητικό προσωπικό, με τέτοιο τρόπο που να στηρίζεται στην ανάπτυξη αξιών και αρχών και στη διαμόρφωση μιας σχολικής κοινότητας με υψηλά μαθησιακά, κοινωνικά και ψυχοσυναισθηματικά πρότυπα»* (Σαϊτής, 2002). Οι ηγετικές αυτές ομάδες ξεκίνησαν με όραμα να ενισχύσουν σχολικές διαδικασίες και πρακτικές ανάλογα με τις απαιτήσεις της εκάστοτε εποχής, καθώς και της σχολικής κοινότητας. Για την υλοποίηση των στόχων αυτών αναπτύχθηκαν πολλαπλά μοντέλα / μορφές εκπαιδευτικών ηγεσιών. Οι εκπαιδευτικές αυτές ηγεσίες ονομάστηκαν: *«εκπαιδευτική*

ή παιδαγωγική», «διοικητική ή διαχειριστική», «μετασχηματιστική», «ηθική», «συμμετοχική» και «ενδεχομενική» (Leithwood & Jantzi, 2000).

Η «εκπαιδευτική ή παιδαγωγική ηγεσία» αφορά τη διοίκηση που έχει προτεραιότητα την ανάπτυξη των μαθησιακών ικανοτήτων των παιδιών. Ο ηγέτης και η λοιπή σχολική κοινότητα, δίνουν έμφαση σε πολλαπλές μαθησιακές διαδικασίες και πρακτικές, αναπτύσσοντας πολλαπλές μεθόδους λειτουργικότητας και μαθησιακής ανάδειξης (Leithwood & Jantzi, 2000). Παράλληλα η «διοικητική ή διαχειριστική ηγεσία», έχει επίκεντρο την οργάνωση, τον σκοπό και τους στόχους της σχολικής κοινότητας προς την ιεραρχική θέση του διοικητικού προσωπικού και των μελών του σχολείου, προσεγγίζοντας την παραδοσιακή μέθοδο διοίκησης των σχολικών διαδικασιών. Από την άλλη η «μετασχηματιστική ηγεσία», προωθεί μια πιο εκσυγχρονισμένη μέθοδο σχολικής διοίκησης και έχοντας στο επίκεντρο την «συλλογική ηγεσία». Το μοντέλο αυτό, εστιάζει τη συνεργασία μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας και στην προσπάθεια ανάπτυξης αληθινών σχέσεων σεβασμού, κατανόησης, ισότητας και διαπολιτισμικότητας (Leithwood & Jantzi, 2000). Αναφορικά με την «ηθική ηγεσία», υποστηρίζει ότι ο στόχος του σχολείου πρέπει να αφορά / συμπεριλαμβάνει τόσο μαθησιακές όσο και ηθικές αρχές. Πιο συγκεκριμένα, το σχολείο υποστηρίζεται ότι πρέπει να διέπεται κυρίως από αξίες / αρχές και να στοχεύει στην ενίσχυση των προσωπικών σχέσεων και της επικοινωνίας των μαθητών. Το μοντέλο αυτό, εστιάζει λοιπόν στις ηθικές αρχές και στις αξίες του σεβασμού, της αγάπης, της επικοινωνίας, της ισότητας και της δικαιοσύνης (Πασιαρδής, 2012). Παράλληλα, η «συμμετοχική ηγεσία», συνδέεται με τη «μετασχηματιστική ηγεσία» καθώς επισημαίνει ότι ο ηγετικός ρόλος πρέπει να διαμοιράζεται σε όλα τα μέλη της σχολικής διοίκησης. Βασικό χαρακτηριστικό της είναι η προώθηση της συλλογικότητας και της συνεργασίας, με απώτερο σκοπό την ενίσχυση των αξιών της δημοκρατίας και της δικαιοσύνης, καθώς και η ανάπτυξη σχέσεων σεβασμού και ισότητας (Leithwood & Jantzi, 2000). Τέλος, η «ενδεχομενική ηγεσία», υποστηρίζει ότι η αποτελεσματική σχολική διοίκηση αφορά καθαρά την επιλογή στρατηγικής από τον εκάστοτε σχολικό ηγέτη. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση αυτή η αποτελεσματικότητα καθορίζεται αποκλειστικά από τις στρατηγικές επιλογής του διευθυντή και στην επιλογή του τρόπου λύσεων των προβληματικών καταστάσεων (Leithwood & Jantzi, 2000).

Ωστόσο, το επικρατέστερο μοντέλο ηγεσίας που επικρατεί στη σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία, είναι ο συνδυασμός των παραπάνω, καθώς οι εκπαιδευτικές διαδικασίες οφείλουν να προωθούν τόσο την γνωστική ανάπτυξη των μαθητών, όσο και την ενίσχυση των αξιών της διαπολιτισμικότητας και της ισότητας. Συνεπώς, ο σχολικός ηγέτης, οφείλει να ενισχύει ένα κλίμα συνεργασίας και ομαλής αλληλοεπίδρασης, βασισμένο σε αξίες και αρχές.

A.2.2 Το Σχολικό Κλίμα και η Σημασία του

Εξαιτίας της συνεχούς εξελισσόμενης κοινωνίας σε όλους τους τομείς, ενισχύεται η ανάγκη για την εκσυγχρόνιση των εννοιών της σχολικής κοινότητας και του σχολικού κλίματος. Το σχολικό κλίμα αποτελεί μια πολυδιάστατη κατάσταση που επιδρά στους θεσμούς, στις αρχές και στην εξέλιξη μιας κοινωνίας, καθώς μέσα από τις σχολικές κοινότητες διαμορφώνονται και δημιουργούνται οι μελλοντικοί πολίτες του εκάστοτε κοινωνικού συνόλου (Μαρούδας & Μπελαδάκης, 2006). Η έννοια του σχολικού κλίματος, αναφέρεται στην ατμόσφαιρα και στις σχέσεις που ενισχύονται ανάμεσα στα μέλη της σχολικής μονάδας και ειδικότερα ανάμεσα στα παιδιά, στους εκπαιδευτικούς και στον διευθυντή. Η ατμόσφαιρα και η διαδράση αυτή, επιδρά στην ψυχο-συναισθηματική κατάσταση των μαθητών και ειδικότερα στη διαμόρφωση του χαρακτήρα τους και στην αποτελεσματικότητά τους τόσο σε μαθησιακούς όσο και στους κοινωνικό-πολιτισμικούς τομείς (Πασιαρδή, 2001). Πιο συγκεκριμένα, ένα «*θετικό σχολικό κλίμα*» χαρακτηρίζεται από πλήρης λειτουργική επικοινωνία, αλληλεπίδραση, κατανόηση και συλλογικότητα μεταξύ των μαθητών και των εκπαιδευτικών, καθώς και αποτελεσματική / δημοκρατική επίλυση κάθε προβληματικών συμπεριφορών / καταστάσεων (Μαρούδας & Μπελαδάκης, 2006). Αντίθετα, ένα «*αρνητικό κλίμα*» χαρακτηρίζεται από αρνητικότητα, φθορά, αναποτελεσματικότητα, εκμεταλλευόμενη (αρνητικά) ιεραρχία και προκαλεί ψυχοσυναισθηματικές δυσκολίες σε κάθε μέλος.

Γενικότερα, το σχολικό κλίμα είναι απαραίτητο να χαρακτηρίζεται από μια ατμόσφαιρα αποδοχής και φροντίδας, δημιουργώντας ηθικές συνειδήσεις και κοινωνικο-ατομικές δεξιότητες ικανές να δημιουργήσουν ανθρώπους με αρχές, αξίες

και ενσυναίσθηση (Μαρούδας & Μπελαδάκης, 2006). Οι παράγοντες που επιδρούν στο κλίμα αυτό και στην ορθή διαμόρφωση του, εντοπίζονται να αφορούν ποικίλους τομείς. Αρχικά, εξαιρετικά σημαντικό είναι να ενισχύονται δράσεις συλλογικότητας και κάθε σχολική απόφαση να λαμβάνεται από μια συλλογική μεταρρύθμιση και μια προσπάθεια υλοποίησης των αναγκών των εργαζομένων, των παιδιών και γενικότερα ολόκληρης της σχολικής κοινότητας (Σαΐτης, 2002).

Παράλληλα, οι εξωτερικοί φορείς που συνδέονται άμεσα με τις εκπαιδευτικές σχολικές διαδικασίες (υπουργείο, γονείς, κλπ.), καθίσταται απαραίτητο να μπορούν να επιδρούν αποτελεσματικά, ενισχύοντας ακόμα περισσότερο τον σεβασμό και το διάλογο. Το πιο σημαντικό ίσως χαρακτηριστικό στην διαδικασία αυτή είναι η αποτελεσματική αποδοχή του κάθε παιδιού, ανεξαρτήτως «διαφορετικότητας», δυσκολιών, εθνικότητας, πολιτισμού και θρησκείας, και η αποτελεσματική αλληλεπίδραση και αλληλοκατανόηση (Στασινός, 2016). Οι σύγχρονες κοινωνίες χαρακτηρίζονται από πολυπολιτισμικότητα και είναι επόμενο τα σχολεία και οι διαδικασίες αυτών να πρέπει να προσαρμόζονται κατάλληλα, προκειμένου να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν αποτελεσματικά σε κάθε νέα πρόκληση. Προκειμένου στην περίπτωση αυτή το σχολικό κλίμα να είναι θετικό, χωρίς να δημιουργούνται συνθήκες ανισότητας, περιθωριοποίησης και αποκλεισμού, χρειάζεται η ενίσχυση αποτελεσματικών δράσεων, με σκοπό να αναπτυχθούν άνθρωποι απαλλαγμένοι από προκαταλήψεις και ανισόμενες συμπεριφορές (Chranioti & Arvanitis, 2018). Κάθε πρακτική συνεπώς είναι απαραίτητο να χαρακτηρίζεται από διαπολιτισμικότητα και να στοχεύει στην ενίσχυση των χαρακτηριστικών του σεβασμού, της αποδοχής, της δικαιοσύνης και της ισότητας.

A.2.3 Το Σχολικό Κλίμα και ο Ρόλος του Διευθυντή

Τον σημαντικότερο ίσως ρόλο στην ενίσχυση ενός αποτελεσματικού και απόλυτα θετικού σχολικού κλίματος έχει ο διευθυντής της κάθε σχολικής κοινότητας. Η αποτελεσματική διοίκηση της σχολικής κοινότητας, αποτελεί βασικό κριτήριο ενίσχυσης της διαπολιτισμικότητας, καθώς και της μαθησιακής και κοινωνικο-συναισθηματικής ανάπτυξης των παιδιών (Μαρούδας & Μπελαδάκης, 2006). Ο

διευθυντής αποτελεί τον βασικό πυλώνα αλληλοεπίδρασης του εκπαιδευτικού προσωπικού, των παιδιών και της ευρύτερης σχολικής κοινότητας. Μια αποτελεσματική εκπαιδευτική ηγεσία χαρακτηρίζεται από:

- κίνητρα κοινωνικό-μαθησιακών δραστηριοτήτων,
- αποτελεσματική επικοινωνία και συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς, τους μαθητές και το λοιπό σχολικό προσωπικό,
- ενίσχυση κλίματος εμπιστοσύνης, σεβασμού και ισότητας,
- ενίσχυση «θετικού περιβαλλοντικού κλίματος»
- κατανόηση και αποτελεσματική επίλυση προβληματικών καταστάσεων,
- διαπολιτισμικότητα, αποδοχή και προώθηση της ετερότητας.

(Πασιαρδή, 2001. Μαρούδας & Μπελαδάκης, 2006).

Συνεπώς διαφαίνεται η σημαντικότητα του διευθυντή στην ενίσχυση ενός «θετικού κλίματος», καθώς και στην προώθηση της διαπολιτισμικότητας. Ο διευθυντής πρέπει να σέβεται απόλυτα τον χαρακτήρα, την προσωπικότητα και τις «ιδιαιτερότητες» κάθε παιδιού και να μπορεί να αντιμετωπίζει κάθε κατάσταση δίκαια, ισότιμα και αντικειμενικά (Πασιαρδή, 2001). Η ενίσχυση μιας τέτοιας κατάστασης επιδρά σημαντικά στην ψυχοσυναισθηματική υγεία των μαθητών και καταφέρνει να αναπτύξει ένα κλίμα ομαδικότητας, αποδοχής, δικαιοσύνης και ενσυναίσθησης.

A.3 Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Πρακτικές

A.3.1 Ο Ρόλος του Σχολείου και Ειδικότερα του Διευθυντή στην Προώθηση της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

Κύριο ρόλο στην προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και στην αποτελεσματική ενίσχυση κάθε διαπολιτισμικής / εκπαιδευτικής πρακτικής έχει το σχολείο και ειδικότερα ο διευθυντής της κάθε σχολικής κοινότητας. Ο διευθυντής πρέπει να έχει τις απαιτούμενες δημοκρατικές και δίκαιες ικανότητες, να μετασχηματίζει με κατάλληλο τρόπο το σχολικό περιβάλλον και να συνθέτει ένα χώρο επικοινωνίας, συνεργασίας, φιλικότητας και εμπιστευτικότητας (Γκόβαρης, 2004). Παράλληλα, ο διευθυντής είναι απαραίτητο να διέπεται από ηγετικές ικανότητες και να μπορεί να επηρεάζει θετικά τα μέλη της σχολικής κοινότητας, έχοντας πάντα ως απώτερο στόχο την αποτελεσματική ανάπτυξη των αξιών της ενσυναίσθησης, της δικαιοσύνης και της ισότητας. Επιπρόσθετα, είναι απαραίτητο να μεριμνά συνεχώς για τις ανάγκες της σχολικής κοινότητας, και ειδικότερα σε επίπεδο αποδοχής και διαπολιτισμικότητας, ενισχύοντας και εντάσσοντας προγράμματα διαπολιτισμικών δράσεων, επίλυσης κάθε είδους προβληματικών καταστάσεων, καθώς και ενίσχυσης των συνεργατικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών (Δαμανάκης, 2004).

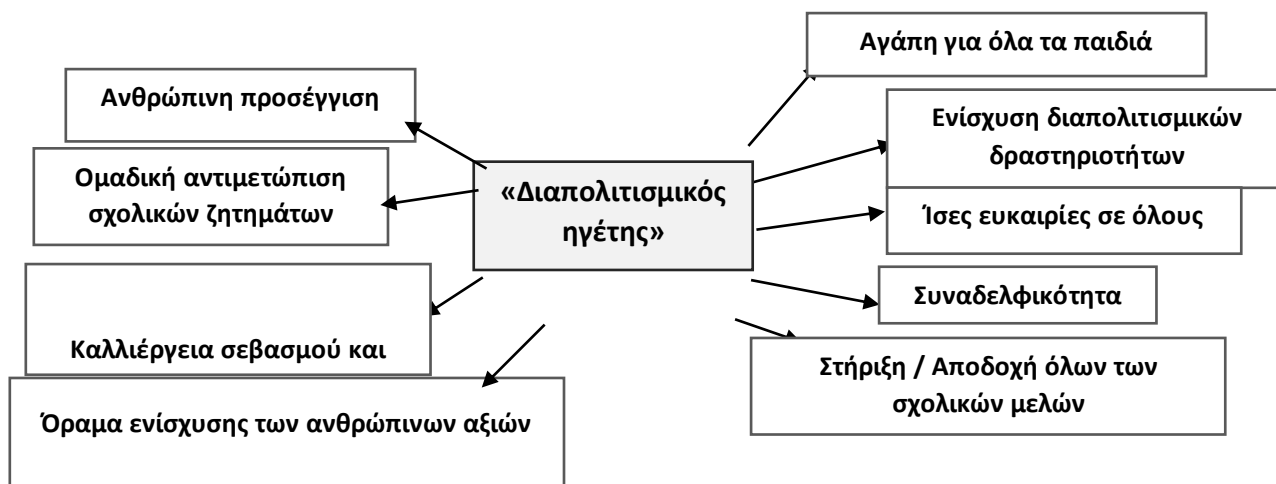
Προκειμένου λοιπόν οι εκπαιδευτικές πρακτικές να χαρακτηρίζονται από τις αρχές της ισότητας και της διαπολιτισμικότητας, είναι απαραίτητο οι πρακτικές να προσαρμόζονται ανάλογα με τις κοινωνικοπολιτισμικές ανάγκες, και να στοχεύουν στη διατήρηση και στην αποδοχή κάθε πολιτισμικής ετερότητας (Στασινός, 2016). Σε κάθε μια από τις διαδικασίες αυτές, ο διευθυντής / ηγέτης πρέπει να λαμβάνει ενεργό δράση και να ενημερώνεται συστηματικά για τις συνεχείς εξελίξεις. Παράλληλα, είναι σημαντικό να μπορεί να έχει υπό έλεγχο την κάθε κατάσταση, αντιμετωπίζοντας ορθά και μεθοδικά ρατσιστικές και στερεοτυπικές δράσεις, προωθώντας αντιρατσιστικές ενέργειες και ενισχύοντας το χαρακτηριστικό της ενσυναίσθησης των παιδιών (Στασινός, 2016). Η συνεργασία του με την οικογένεια καθώς και με κάθε μέλος της

σχολικής κοινότητας, αποτελεί μια έμπρακτη και αποτελεσματική μέθοδο προώθησης της επικοινωνίας και βελτίωσης των μεθόδων διαπολιτισμικής κοινωνικότητας.

Επιπλέον, τόσο ο διευθυντής όσο και οι εκπαιδευτικοί είναι απολύτως απαραίτητο να συμμετάσχουν σε νέα, καινοτόμα επιμορφωτικά προγράμματα προώθησης της διαπολιτισμικότητας, προκειμένου να βελτιώνονται συνεχώς και να συμβαδίζουν με τις απαιτήσεις και τα δεδομένα της εποχής (Δαμανάκης, 2004). Σημαντικό κρίνεται οι εκπαιδευτικοί να αντιλαμβάνονται ορθά την έννοια της αποδοχής της ετερότητας και της διαπολιτισμικότητας και να μπορούν να προσεγγίζουν τις εκπαιδευτικές τους πρακτικές βάση των διαπολιτισμικών αρχών προωθώντας την επικοινωνία, τη συνεργασία, την αποδοχή και την ισότητα. Επιπλέον, χρειάζεται να έρχονται σε επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς, ήθη και έθιμα, αντλώντας πληροφορίες για αυτά και ενισχύοντας τις δημοκρατικές και ισότιμες τους αντιλήψεις (Chranioti & Arvanitis, 2018).

Ορισμένες από τις στρατηγικές που είναι απαραίτητο να ακολουθούνται κατά τις σχολικές δραστηριότητες αφορούν την ενίσχυση μιας ομαδοσυνεργατικής μεθόδου, την ανάπτυξη διαδικασιών διαφοροποιημένης και εξατομικευμένης διδασκαλίας, την παροχή ίσων ευκαιριών σε όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως πολιτισμού, εθνικότητας και θρησκείας, την ανάπτυξη πρακτικών διδασκαλίας των πολιτισμικών κληρονομιών, των ηθών και των εθίμων διαφορετικών λαών, καθώς και την εκμάθηση / προώθηση και έμπρακτη εφαρμογή διαδικασιών που προωθούν τον σεβασμό, την ισότητα και τη δικαιοσύνη (Γκόβαρης, 2004).

Συνεπώς, προκειμένου το σχολείο να χαρακτηρίζεται από τις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, είναι απαραίτητη η συλλογική προσπάθεια ανάπτυξης των απαιτούμενων πρακτικών και η συνεχής αλληλοεπίδραση όλων των μελών που συνθέτουν τη σχολική κοινότητα, έχοντας ως βασικό στόχο την ενίσχυση των σημαντικών αξιών της ενσυναίσθησης, της αποδοχής και της ισότητας.

Σχεδιάγραμμα 3. Χαρακτηριστικά «Διαπολιτισμικού Ηγέτη»

(Πασιαρδής, 2012)

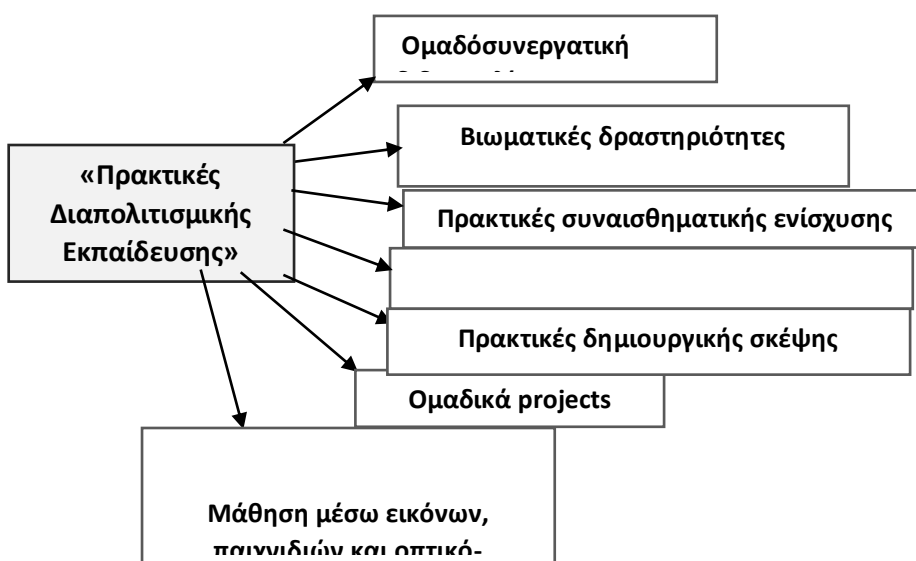
A.3.2 Πρακτικές Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

Στόχος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι όπως προαναφέρθηκε η διαμόρφωση διαπολιτισμικών χαρακτήρων που να χαρακτηρίζονται από τις αρχές και τις αξίες της δικαιοσύνης, της ισότητας, του σεβασμού, της ενσυναίσθησης και της αλληλοκατανόησης. Οι πρακτικές αυτής της εκπαίδευσης, οφείλουν να διέπονται από τις παραπάνω αξίες και αρχές, δημιουργώντας κοινωνίες απαλλαγμένες από στερεοτυπικές απόψεις και περιθωριοποιημένες ομάδες (Γκόβαρης, 2004). Αρχικά, οι εκπαιδευτικές πρακτικές είναι σημαντικό να υλοποιούνται ομαδικά και να συντάσσονται από συνεκπαίδευση διαπολιτισμικά διαφορετικών παιδιών. Παράλληλα, εξαιρετικά σημαντικό είναι η τροποποίηση των προγραμμάτων και των διαδικασιών διδασκαλίας, ώστε να προσαρμόζονται στις απαιτούμενες ανάγκες και μέσα από αυτά να συζητούνται τα ζητήματα της ξενοφοβίας, του αποκλεισμού, και να ενισχύεται η κριτική ικανότητα των παιδιών (Λιακοπούλου, 2006).

Άλλη σημαντική πρακτική είναι η οργάνωση προγραμμάτων τα οποία να αφορούν τόσο την ανάπτυξη των γνωστικών ικανοτήτων των μαθητών, όσο και την ενίσχυση της κοινωνικής και συναισθηματικής τους ικανότητας, επιδρώντας

δημιουργικά στις αντιλήψεις και στις πεποιθήσεις τους. Οι προσεγγίσεις αυτές αφορούν διαφοροποιημένους τρόπους διδασκαλίας, και βελτιώνουν τις πολύπλευρα τις δεξιότητες των παιδιών, δημιουργώντας διαπολιτισμικά άτομα ικανά να σκέφτονται, να κρίνουν και να δρουν καταλλήλως (Γκότοβος, 2002). Επιπρόσθετα κατά τις πρακτικές αυτές είναι απαραίτητη η ανάπτυξη αποτελεσματικών μεθόδων επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών, προκειμένου λαμβάνοντας τα κατάλληλα ερεθίσματα, τα παιδιά να μπορέσουν να ερμηνεύουν και να κρίνουν την κάθε ενέργεια.

Γενικότερα, σύμφωνα με πλήθος ερευνητικών και βιβλιογραφικών μελετών, διαπιστώνεται ότι απαιτείται η ανάπτυξη καινοτόμων διαπολιτισμικών δράσεων, προκειμένου να αναπτυχθούν κοινωνίες απαλλαγμένες από ρατσιστικές, προσβλητικές συμπεριφορές (Γκότοβος, 2002). Όλες αυτές οι διαδικασίες είναι απαραίτητο να έχουν κοινό στόχο την ενίσχυση του διαπολιτισμικού χαρακτήρα των παιδιών, καθώς και την αξιοποίηση ακουστικών, οπτικών, αισθητικών και δημιουργικών μέσων και τεχνικών, που να απαιτούν ενεργή δράση, συντονισμό και συνεργασία (Νικολάου, 2011. Κόκκος, 2005).

Σχεδιάγραμμα 4. Πρακτικές Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

A.4 Το Σχολείο και η Διαπολιτισμική Διαμεσολάβηση

A.4.1 Η Σχολική Διαπολιτισμική Διαμεσολάβηση

Όπως επισημάνθηκε μέσω της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης επιτυγχάνεται η επικοινωνία και η συμφιλίωση μεταξύ των διαπολιτισμικά διαφορετικών ατόμων, μέσω ενός τρίτου ατόμου που βοηθά στην αποτελεσματική επίτευξη του στόχου αυτού. Ο διαμεσολαβητής είναι αυτός που προσπαθεί να ενισχύσει ένα κλίμα απόλυτου σεβασμού και μια ατμόσφαιρα δημιουργικής επικοινωνίας, εκμηδενίζοντας κάθε μορφή σύγκρουσης και αντιπάθειας (Liddicoat, 2015). Μέσω της διαδικασίας αυτής λοιπόν, τα άτομα γίνονται ικανά να κατανοούν τον διαφορετικό τρόπο σκέψης και τις «διαφορετικές οπτικές γωνίες», να μπαίνουν στην θέση των άλλων και να επικοινωνούν με σεβασμό και ενσυναίσθηση.

Όσον αφορά λοιπόν τη διαμεσολάβηση στη σχολική κοινότητα, αυτή μπορεί να εφαρμοστεί τόσο στην τάξη κατά την διδασκαλία, όσο και κατά την επιμόρφωση μέσω ειδικών προγραμμάτων. Πιο συγκεκριμένα, για παράδειγμα, οι δάσκαλοι / εκπαιδευτικοί κατά τη διαδικασία της εκπαίδευσης στην σχολική τάξη μπορούν να εφαρμόζουν μεθόδους διαμεσολάβησης για την αποτελεσματική επίλυση οποιονδήποτε μορφών συγκρούσεων ανάμεσα στους μαθητές (Turnuklu, Kasmaz, Sunbul, & Ergul, 2009). Με τον τρόπο αυτό τα παιδιά κατανοούν έμπρακτα τις αποτελεσματικές μεθόδους επίλυσης των προβληματικών καταστάσεων και αποκτούν πολλαπλά οφέλη επικοινωνίας.

Παράλληλα, τόσο μέσα από τις έμπρακτες διαμεσολαβήσεις στη σχολική τάξη όσο και μέσα από διάφορα προγράμματα επικοινωνίας και προώθησης της διαδικασίας της διαμεσολάβησης για την επίλυση συγκρούσεων αλλά και για την αποτελεσματική επικοινωνία των διαφορετικά διαπολιτισμικών μαθητών, δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά να κατανοήσουν τη σημαντικότητα των αξιών του σεβασμού και της ενσυναίσθησης, καθώς και τη σημαντικότητα της αποτελεσματικής επικοινωνίας στην επίλυση συγκρούσεων και στην κατανόηση / αποδοχή των απόψεων / σκέψεων των «διαφορετικών» ατόμων (Iudici & Faccio, 2013).

Επιπλέον, μέσω της διαδικασίας αυτής τα παιδιά αναπτύσσουν δεξιότητες αποκωδικοποίησης, αποτελεσματικής ακρόασης, κατανόησης και εξαγωγής συμπερασμάτων, κατανόησης χειρονομιών και στάσης σώματος, παρατήρησης, καθώς και διατύπωσης, επεξεργασίας και κατανόησης δηλώσεων, οι οποίες τους δίνουν τη δυνατότητα να ενισχύσουν τις αισθητηριακές και κοινωνικοπολιτισμικές τους ικανότητες (Turnuklu, Kasmaz, Sunbul, & Ergul, 2009). Πληθώρα ερευνητικών μελέτων καταδεικνύουν μια εξαιρετικά θετική επίπτωση της σχολικής διαμεσολάβησης στην ανάπτυξη των αξιών των μαθητών και στην ικανότητα να κατανοήσουν και να διακρίνουν τα διάφορα συναισθήματα, καθώς και στην ενίσχυση των ικανοτήτων επίλυσης των συγκρούσεων μέσω αποτελεσματικών στρατηγικών διαλόγου, ενσυναίσθησης και υπευθυνότητας (Ibarrola-García & Redín, 2013. Turnuklu et. Al., 2009. Harris, 2005).

A.4.2 Προγράμματα Διαπολιτισμικής Σχολικής Διαμεσολάβησης

Διάφορα προγράμματα σχολικής διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης φαίνεται να αναπτύχθηκαν σε διάφορες χώρες με μεγάλη επιτυχία. Για παράδειγμα, στο Κιργιστάν έχει αναπτυχθεί εδώ και 10 περίπου χρόνια, το πρόγραμμα «*Youth Leadership for Peace*» το οποίο στοχεύει στην ενίσχυση των επικοινωνιακών και διαπολιτισμικών δεξιοτήτων των διαφορετικά διαπολιτισμικών μαθητών. Τα αποτελέσματα του προγράμματος φαίνεται να είναι θετικά, καθώς μέσω αυτού όπως διαπιστώθηκε, ενισχύθηκαν σημαντικά οι δεξιότητες των μαθητών σε επίπεδο δικαιοσύνης και αποτελεσματικής κοινωνικότητας, περιθωριοποιώντας ρατσιστικά φαινόμενα (IREX, 2013). Παράλληλα, σε ένα σχολείο στις Η.Π.Α., αναπτύχθηκε ένα πρόγραμμα διαμεσολάβησης το οποίο είχε διάρκεια μόλις δύο ημέρες. Το πρόγραμμα συμπεριλάμβανε διάφορα παιχνίδια ρόλων, βιωματικές πρακτικές, καθώς και διαδικασίες διάδρασης και σύμπραξης. Όπως διαπιστώθηκε μέσω του προγράμματος αυτού ενδυναμώθηκε η ενσυναίσθηση και η πολιτισμική ευαισθησία των παιδιών, υιοθετώντας μια θετική στάση τόσο απέναντι στις σχολικές διαδικασίες όσο και απέναντι στα διαπολιτισμικά διαφορετικά παιδιά (Cassinerio & Lane-Garon, 2006).

Τέλος, το 2014-2015 αναπτύχθηκε το πρόγραμμα σχολικής διαμεσολάβησης «Ναι, υπάρχει ευτυχία, που να κόβεται στα τρία!» στην Φλώρινα. Το πρόγραμμα αναπτύχθηκε από καθηγητές και φοιτητές της Παιδαγωγικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Φλώρινας, είχε διάρκεια 40 ωρών και οι διαδικασίες του υλοποιήθηκαν στο 2^ο Ενιαίο Λύκειο Φλώρινας (Μπέσσα, 2015). Στόχος ήταν η ανάπτυξη των πρακτικών δεξιοτήτων διαμεσολάβησης των παιδιών μέσα από ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης που εμπεριείχε ομαδικές δραστηριότητες αλληλοεπίδρασης, βιωματικές διαδικασίες, συζητήσεις σχετικά με το σχολικό εκφοβισμό και την διαπολιτισμικότητα, καθώς και πολλαπλές άλλες συζητήσεις για θέματα σχολικής διαμεσολάβησης (Μπέσσα, 2015). Όπως διαπιστώθηκε, τα παιδιά ενίσχυσαν σημαντικά τις ικανότητες διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και ενσυναίσθησης.

Αναφορικά με τους παράγοντες επιρροής στα διαπολιτισμικά σχολικά προγράμματα διαμεσολάβησης, αυτοί εντοπίζονται να αφορούν αρχικά την συναισθηματική επιρροή που έχουν οι διαδικασίες αυτές στην ψυχοσύνθεση των μαθητών, καθώς τα αρνητικά συναισθήματα και οι αρνητικές στάσεις των παιδιών, μπορούν να επιφέρουν αντίθετα από τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Παράλληλα, ένας σημαντικός παράγοντας αφορά το σχολικό πλαίσιο υλοποίησης των διαδικασιών, το οποίο θα πρέπει να ενισχύει τόσο τον σεβασμό ανάμεσα στα παιδιά όσο και τον σεβασμό μεταξύ όλων των σχολικών μελών που συντάσσουν την σχολική κοινότητα (μαθητές, καθηγητές, διευθυντές και λοιπό προσωπικό) (Theberge & Karan, 2004). Επιπλέον, κρίνεται εξαιρετικά σημαντικό κάθε σχολείο να έχει μεθόδους αντιμετώπισης τυχόν συγκρούσεων και αρνητικών καταστάσεων, προκειμένου να μπορεί να αντιδρά με ετοιμότητα και να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητα των μεθόδων διαμεσολάβησης. Τον σημαντικότερο ίσως ρόλο στην αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης τον έχει ο διευθυντής του εκάστοτε σχολείου, ο οποίος πρέπει να βρίσκεται σε συνεχή επαφή τόσο με τους διαμεσολαβητές και τους καθηγητές, όσο και με τα παιδιά (Theberge & Karan, 2004). Ο διευθυντής είναι το άτομο που ελέγχει τις καταστάσεις που επικρατούν στο σχολείο και που προωθεί τις απαραίτητες δράσεις προκειμένου να τηρούνται και να εφαρμόζονται όλες οι κοινωνικές και εκπαιδευτικές απαιτήσεις.

Τέλος, το πρόγραμμα «διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης» (Peacemaker program), άρχισε να εφαρμόζεται στο τέλος του σχολικού έτους 2013-2014. Στη πρώτη

φάση ενημερώθηκε το εκπαιδευτικό και ηγετικό σχολικό προσωπικό, και μετέπειτα (2^η φάση) υλοποιήθηκαν δράσεις και διαδικασίες εκπαίδευσης και κατάρτισης των εκπαιδευτικών (Αρτινοπούλου, 2010). Στη 3^η φάση υλοποιήθηκε η εκπαίδευση των μαθητών, μέσω ψυχολόγων, εκπαιδευτικών και διαδικασιών βιωματικής εκπαίδευσης και πρακτικής εφαρμογής. Μέσω του προγράμματος αυτού εντοπίστηκαν σημαντικές επιδράσεις στην ανάπτυξη των αξιών του σεβασμού και της αποδοχής των παιδιών, και εκμηδενίστηκαν οι συγκρούσεις μεταξύ των διαπολιτισμικά διαφορετικών μαθητών, καθώς και κάθε μορφή υποτίμησης και περιθωριοποίησης. Για παράδειγμα το 18^ο Δημοτικό Σχολείο Καβάλας το οποίο εφάρμοσε το πρόγραμμα αυτό, λέει:

«... Υπήρξαν αρκετές φορές όπου μαθητές σκηνοθετούσαν μια κατάσταση, όμως αυτό γινόταν γρήγορα αντιληπτό από τους Διαμεσολαβητές και δεν δινόταν συνέχεια. Το όλο πρόγραμμα έδωσε την ευκαιρία στους εμπλεκόμενους να δουν κι έναν άλλο τρόπο σκέψης, να αναγνωρίζουν τα λάθη τους και να μην επιμένουν στο πόσο «δίκαιο» έχουν, αλλά να επιζητούν κοινές λύσεις. Υπήρξαν βέβαια και προβλήματα:

«Αρκετοί μαθητές της ΣΤ΄ δε ζήτησαν ποτέ τη βοήθεια των Διαμεσολαβητών διότι θεωρούσαν πως θα μπορούσαν να το διαχειριστούν μεταξύ τους».

«Κάποιοι γονείς διαμαρτυρήθηκαν διότι τα παιδιά τους εμπλέκονταν πολύ συχνά σε αυτές τις καταστάσεις και ήθελαν την κατάργηση του προγράμματος».

«Το χρονικό διάστημα του ενός τριμήνου ήταν μεν μικρό αλλά επικοινωνιακό...»

A.4.3 Μοντέλα Σχολικής και Διαπολιτισμικής Διαμεσολάβησης

Προκειμένου να ενισχυθεί αποτελεσματικά η σχολική διαμεσολάβηση τόσο σε επικοινωνιακό και εκπαιδευτικό όσο και σε διαπολιτισμικό επίπεδο, αναπτύχθηκαν ορισμένα σχολικά μοντέλα. Αρκετά διαδεδομένη προσέγγιση αποτελεί το πρόγραμμα “carde”, κατά το οποίο ενισχύονται πολλαπλές διαφορετικές διαδικασίες κατά την υλοποίησή του (Turnuklu et. Al., 2009). Μερικές από τις πρακτικές αυτές αφορούν την ενίσχυση συγκεκριμένων προγραμμάτων / μαθημάτων που εντάσσονται στις

κοινωνικοπολιτισμικές εκπαιδευτικές διαδικασίες, καθώς και την επιλογή συγκεκριμένων ομάδων μαθητών για την αποτελεσματική εκπαίδευση τους σε διαδικασίες επίλυσης συγκρούσεων και προβληματικών συμπεριφορών (Turnuklu et. Al., 2009).

Επιπλέον ένα άλλο σημαντικό μοντέλο είναι αυτό της «ολιστικής προσέγγισης», κατά το οποίο προωθούνται εκπαιδευτικές διαδικασίες επίλυσης πολιτισμικών και άλλων ειδών συγκρούσεων, κατά τις οποίες τα παιδιά λειτουργούν τα ίδια ως διαμεσολαβητές (Lane-Garon & Richardson, 2003). Παράλληλα, κατά την υλοποίηση των διαδικασιών του μοντέλου, ενισχύεται μια αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ γονέων – εκπαιδευτικών – διευθυντών και μαθητών, αναπτύσσοντας βιωματικές δραστηριότητες συνεργατικότητας και αλληλοεπίδρασης, με βασικό σκοπό την ενίσχυση της ενσυναίσθησης των μαθητών και την εκμηδένιση βίαιων και ρατσιστικών συμπεριφορών (Johnson & Johnson, 1996). Ωστόσο, οι Turnuklu et. Al. (2009), προτείνουν την ενίσχυση ενός μοντέλου που θα συνδυάζει τα παραπάνω μοντέλα, ενισχύοντας τόσο τα κοινωνικό-πολιτισμικά χαρακτηριστικά των μαθητών, όσο και τις συναισθηματικές τους απαιτήσεις (Turnuklu et. Al., 2009).

Καθένα από τα παραπάνω προγράμματα απαιτεί τόσο μια αποτελεσματική οργάνωση, όσο και μια συνεχή διάθεση για αλλαγές. Είναι απαραίτητο συνεπώς οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς και οι διευθυντές των σχολείων να ενδιαφέρονται για μια ουσιαστική διαπολιτισμική εκπαίδευση και να είναι σε θέση να εφαρμόσουν ποικίλες πρακτικές αποτελεσματικής διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης.

A.4.4 Συναισθηματική – Σχολική Διαμεσολάβηση

Κάθε μια από τις πρακτικές και τις αρχές της σχολικής διαμεσολάβησης απαιτεί την ανάπτυξη ικανοτήτων ορθής διαχείρισης και κατανόησης των συναισθημάτων, καθώς τις περισσότερες φορές οι επιθετικές συμπεριφορές ενισχύονται μέσω διαφόρων συναισθηματικών ανασφαλειών. Πολλές ερευνητικές μελέτες έχουν διαπιστώσει τη σημαντικότητα της συναισθηματικής κατανόησης στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της ενσυναίσθησης (Anastasiadou & Dimitriadou, 2011. Kokkinάκη, 2006).

Οι Salovey & Mayer (1990) επισημαίνουν ότι η συναισθηματική ικανότητα / νοημοσύνη, αποτελεί σημαντική δεξιότητα για την ανάπτυξη της κοινωνικότητας και της ενσυναίσθησης του ατόμου, καθώς και για την ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας του (Salovey & Mayer, 1990). Μέσα από τη συναισθηματική αυτή ικανότητα, το άτομο κατανοεί τη συναισθηματική κατάσταση των άλλων και ενισχύει τις επικοινωνιακές και ομαδικές του ικανότητες. Εξαιτίας της συναισθηματικής ανισορροπίας που αντιμετωπίζουν πολλά παιδιά σε μικρή ηλικία, η ενίσχυση της συναισθηματικής νοημοσύνης μέσω της διαμεσολάβησης και της διαπολιτισμικότητας καθίσταται εξαιρετικά σημαντική πρακτική (Anastasiadou & Dimitriadou, 2011). Έχει διαπιστωθεί λοιπόν, ότι τέτοιες πρακτικές διαμεσολάβησης, ενισχύουν την κριτική ικανότητα και επιδρούν στην αντιμετώπιση πιθανών προβληματικών, επιθετικών καταστάσεων (Δημητριάδου, 2012). Συνεπώς, είναι εξαιρετικά σημαντικό η διαμεσολάβηση να ενισχύεται με διαφορετικές εκπαιδευτικές πρακτικές, καθώς μέσω αυτής και της ενίσχυσης της συναισθηματικής νοημοσύνης των μαθητών, επιτυγχάνεται η κατανόηση, η αποδοχή και η αλληλοεπίδραση τόσο των συναισθημάτων τους όσο και των συναισθημάτων των συνανθρώπων τους.

A.5 Η Διαπολιτισμική Διαμεσολάβηση και ο Ρόλος των Γλωσσικών Μαθημάτων

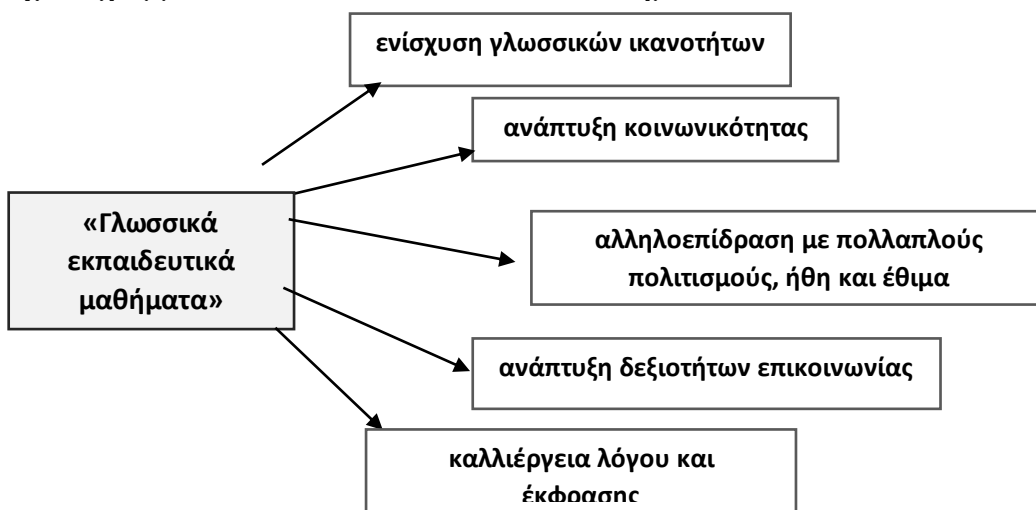
Αδιαμφισβήτητα, τα γλωσσικά μαθήματα και ο ρόλος αυτών στις εκπαιδευτικές διαδικασίες συμβάλλουν αποτελεσματικά στη σχολική διαπολιτισμική διαμεσολάβηση. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από τα γλωσσικά μαθήματα τα παιδιά αλληλεπιδρούν με διάφορες γλώσσες, και επιτυγχάνουν να κατανοήσουν και να γνωρίσουν διαφορετικούς τρόπους έκφρασης και διαφορετικούς πολιτισμούς (Θάνου, 2011). Παράλληλα μέσω των διαδικασιών αυτών τα παιδιά αναπτύσσουν δεξιότητες κριτικής ανασκόπησης και κοινωνικοποίησης, ενισχύονταν την επικοινωνία τους με τους συμμαθητές τους αλλά και γενικότερα με το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Επιπρόσθετα, μέσα από την παιδαγωγική αυτή προσέγγιση, η εκπαίδευση δεν επικεντρώνεται σε μια συγκεκριμένη πολιτισμική ομάδα, αλλά επιτυγχάνει τη διδασκαλία του συνόλου αυτών, με αποτέλεσμα να αποφεύγονται αποκλεισμοί και

προκαταλήψεις και παράλληλα να ενισχύεται ένα κλίμα διαπολιτισμικότητας και ισότητας (Παλαιολόγου & Ευαγγέλου, 2003). Μέσα από τη διαδικασία αυτή δίνεται και η έμπρακτη ικανότητα στα παιδιά να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά με τους «διαπολιτισμικά διαφορετικούς συμμαθητές τους» και να αναπτυχθούν σχέσεις ισότητας, σεβασμού και αλληλοβοήθειας.

Σημαντικό αρωγό στη διαδικασία αυτή αποτελούν οι πρακτικές διαπολιτισμικής σχολικής διαμεσολάβησης, καθώς η ενίσχυση των διαδικασιών των γλωσσικών εκπαιδευτικών μαθημάτων απαιτεί συγκεκριμένες τεχνικές και προσεγγίσεις. Πιο συγκεκριμένα, απαιτούνται εκπαιδευτικοί / διαμεσολαβητές, ικανοί να μπορέσουν να διαμορφώσουν κατάλληλα τη διδασκαλία τους, μέσα από τις βασικές αρχές της διαπολιτισμικότητας και της πλήρης αποδοχής της πολυγλωσσίας και του διαφορετικού τρόπου έκφρασης (Θάνου, 2011). Μέσα από μια προσέγγιση των διαφορετικών γλωσσών και των διαφορετικών πολιτισμών από συγκεκριμένα μαθήματα, θα μπορούσε να ενισχυθεί αποτελεσματικότερα το κλίμα αποδοχής, κατανόησης και σεβασμού.

Σχεδιάγραμμα 5. Γλωσσικά Εκπαιδευτικά Μαθήματα

A.6 Η αναγκαιότητα για Επιμόρφωση στην Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και στην Διαπολιτισμική Διαμεσολάβηση

Η αναγκαιότητα επιμόρφωσης των ανθρώπων γενικότερα, αποτελεί μια διαδικασία προσωπικής ανάπτυξης που ενισχύει τη συναισθηματική, κοινωνική, ατομική και συλλογική τους ικανότητα. Ειδικότερα, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των διευθυντών των σχολείων σε ζητήματα εκπαίδευσης και διαπολιτισμικότητας, αποτελεί βασικό πυλώνα για την ανάπτυξη παιδιών απαλλαγμένων από κάθε μορφής προκατάληψης και ρατσισμού (Καλαματιανού, Κούλης, & Παναγόπουλος, 2019). Παράλληλα οι διαδικασίες αυτές δίνουν τις δυνατότητες στους εκπαιδευτικούς και στους διευθυντές να κατανοήσουν, να συμβαδίσουν και να προωθήσουν τις σύγχρονες ανάγκες μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, καθώς και να βελτιώσουν τις παιδαγωγικές τους δεξιότητες, καθιστώντας τους ικανότερους στην ενίσχυση αποτελεσματικών τρόπων εκπαιδευτικής διαχείρισης περίπλοκων καταστάσεων, καθώς και αποτελεσματικότερης ανάπτυξης κατάλληλων πρακτικών αλλαγής (Νικολάκη & Κουτσούμπα, 2013).

Αναφορικά με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των ηγετών και τη συμβολή αυτής στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, η αναγκαιότητα διαφαίνεται τόσο μέσα από παλαιότερα συμβάντα, όσο και μέσα από το μεταναστευτικό κύμα έξαρσης που εντοπίζεται τα τελευταία χρόνια (Κιοσσέ, 2019). Προκειμένου κάθε εκπαιδευτική πρακτική και κάθε παιδί να μπορέσει να χαρακτηρίζεται από αρχές σεβασμού, αλληλεγγύης και ισότητας, και να μπορέσει καθένας να ενταχθεί αποτελεσματικά στις εκπαιδευτικές διαδικασίες, κρίνεται απαραίτητο οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να εντοπίζουν και να προσαρμόζουν κατάλληλα και εγκαίρως τις ανάγκες στις διαπολιτισμικές σχολικές απαιτήσεις (Καλαματιανού, Κούλης, & Παναγόπουλος, 2019). Παράλληλα, το πιο σημαντικό ίσως για να μπορέσει ένας εκπαιδευτικός να ενισχύσει τις απαραίτητες διαπολιτισμικές του ικανότητες, είναι να μπορεί να προσαρμόζεται και να αποδέχεται εύκολα τις νέες καταστάσεις. Οι αντιλήψεις και οι στερεοτυπικές απόψεις χρειάζεται να εκμηδενιστούν και να λάβουν τη θέση τους, οι αρχές του σεβασμού, και της αποδοχής της πολυπολιτισμικότητας (Κιοσσέ, 2019). Ο

εκπαιδευτικός μέσα από τη συνεχή του επιμόρφωση και εξέλιξή του, καλείται να ενισχύσει την πολιτισμική επάρκεια του και να μπορέσει να βοηθήσει κάθε παιδί τόσο σε μαθησιακό όσο και σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο, ανεξαρτήτως πολιτισμού, εθνικότητας και θρησκείας. Οι βασικότεροι άξονες διαπολιτισμικής εκπαίδευσης αφορούν την αποδοχή, την κατανόηση και την ενσωμάτωση της διαπολιτισμικότητας στις εκπαιδευτικές και προσωπικές σχέσεις, την παιδαγωγική επάρκεια και γνώση αναφορικά με τις αποτελεσματικές παιδαγωγικές προσεγγίσεις και τη δημιουργία κλίματος αγάπης, αλληλεγγύης και σεβασμού (Καλαματιανού, Κούλης, & Παναγόπουλος, 2019). Ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να ενισχύει ικανότητες ευαισθητοποίησης και να δημιουργεί σχέσης αρμονικής συνύπαρξης και πλήρους αποδοχής.

Γίνεται επομένως αντιληπτή η επιτακτική ανάγκη για συνεχή επιμόρφωση προκειμένου κάθε εκπαιδευτική διαδικασία και πρακτική να διέπεται από αρχές και αξίες, και να προωθεί την εκπαίδευση σε συνδυασμό με την παιδεία και την αλληλεγγύη. Η ποσότητα, η ποιότητα και οι μέθοδοι που ενισχύονται μέσα από κάθε εκπαιδευτική πράξη, πρέπει να υλοποιούνται με στόχο την ανάπτυξη παιδιών απαλλαγμένων από σκέψεις, αντιλήψεις και δράσεις που δεν χαρακτηρίζονται από σεβασμό και αλληλεγγύη.

A.7 Προηγούμενες Ερευνητικές Μελέτες

Πολυάριθμες ενδιαφέρουσες ερευνητικές μελέτες διερευνούν τις αντιλήψεις των διευθυντών / ηγετών αναφορικά με τη σχολική διαμεσολάβηση, τόσο σε επίπεδο συγκρούσεων όσο και σε επίπεδο διαπολιτισμικότητας. Τα ευρήματα που προκύπτουν απ' αυτές ποικίλλουν, αναδεικνύοντας διάφορους παράγοντες που συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα ή στην αναποτελεσματικότητά τους.

Αρχικά, στη μελέτη των Ibarrola-Garcia & Redin (2013), διερευνήθηκε η επίδραση της σχολικής διαμεσολάβησης τόσο στην προσωπική ανάπτυξη όσο και στην ανάπτυξη των επικοινωνιακών χαρακτηριστικών των μαθητών, βάση των απόψεων των εκπαιδευτικών, των διαμεσολαβητών και των παιδιών. Τα ευρήματα της ποσοτικής αυτής μελέτης, ανέδειξαν τη σημαντικότητα της σχολικής διαμεσολάβησης σε επίπεδο βελτίωσης των ικανοτήτων, επίλυσης πολλαπλών συγκρούσεων, καθώς και ενίσχυσης της επικοινωνίας και του σεβασμού (Ibarrola-Garcia & Redin, 2013). Παράλληλα, κοινά ευρήματα προέκυψαν στην έρευνα του Catarci (2016), η οποία αποσκοπούσε στη διερεύνηση του ρόλου του διαπολιτισμικού διαμεσολαβητή σε Ιταλικά σχολεία. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε αφορούσε τόσο ποσοτικές μεθόδους όσο και ποιοτικές μεθόδους, προκειμένου να μπορέσουν να εξαχθούν λεπτομερώς ορθά αποτελέσματα / συμπεράσματα. Τα ευρήματα ανέδειξαν ισχυρές θετικές επιπτώσεις της εφαρμογής της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, αφετέρου σε προσωπικό επίπεδο και στην κοινωνικότητα των μαθητών και αφενός στην ανάπτυξη των διαπολιτισμικών τους χαρακτηριστικών και αξιών (Catarci, 2016).

Επιπλέον στην έρευνα των Ira, Uylas, & Erkilic (2021) διερευνήθηκαν οι αντιλήψεις των δασκάλων και άλλων σχολικών διοικητικών μελών, αναφορικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Τουρκία. Ως εργαλείο συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκε μια ημι-δομημένη φόρμα συνέντευξης. Τα ευρήματα ανέδειξαν ότι οι διευθυντές και οι δάσκαλοι των σχολείων θεωρούν ότι η διαπολιτισμική εκπαίδευση αφορά την πολιτιστική γνώση, τον σεβασμό των διαφορών, την ικανότητα και την κοινωνική προσαρμογή, επισημαίνοντας ότι οι τεχνικές διαμεσολάβησης και οι εκπαιδευτικοί αποτελούν βασικούς φορείς της αναγνώρισης πολιτισμών και της ανάπτυξης των αξιών του σεβασμού και της δικαιοσύνης (Ira, Uylas, & Erkilic, 2021).

Στην έρευνα των Chiofalo, et. Al. (2019), διερευνήθηκαν οι αντιλήψεις και οι σκέψεις των εκπαιδευτικών για τον ρόλο του επαγγελματικού διαμεσολαβητή διαπολιτισμικότητας, στα Ιταλικά σχολεία της Σικελίας. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε ήταν μελέτες περιπτώσεων μέσω της τεχνικής της συνέντευξης. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν εξαιρετικά σημαντικές τις διαπολιτισμικές διαδικασίες ένταξης, ενσωμάτωσης και εμπάπτισης της γλώσσας και των πολιτισμικών ηθών και εθίμων του κάθε λαού στο σχολικό πλαίσιο, καθώς και της ένταξης ειδικών διαπολιτισμικών διαμεσολάβησης, οι οποίες θα μπορούσαν να ενισχύσουν τον πολιτισμικό σεβασμό και την αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ των μαθητών (Chiofalo, et. Al., 2019).

Ένα χρόνο μετέπειτα στην ερευνητική μελέτη των Portera, Tevisan , & Milani (2020), διερευνήθηκαν τα αποτελέσματα της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και του τρόπου με τον οποίο αυτή εφαρμόστηκε στην Ευρώπη. Για το σκοπό αυτό, διεξήχθη μια συστηματική ποσοτική βιβλιογραφική ανασκόπηση, η οποία εντόπισε 77 εννοιολογικές και εμπειρικές μελέτες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ικανοποιητικές γνώσεις των εκπαιδευτικών και των ηγετών σχετικά με τη διαπολιτισμική διαμεσολάβηση και τον ορθό τρόπο δόμησής της, που ωστόσο έμπρακτα δεν φαίνεται να ενισχύονται οι απαραίτητες πρακτικές διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, καθώς η υποστήριξη των μεθόδων αυτών δεν υλοποιείται εντατικά από κάθε φορέα εξάρτησης (Portera, Tevisan, & Milani, 2020).

Παράλληλα στη μελέτη των Estaji & Rahimi (2018), εξετάστηκε η επίδραση των γλωσσικών διαμεσολαβητών στη διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα, καθώς και στην αποτελεσματικότητα των διαπολιτισμικών πρακτικών. Οι συμμετέχοντες ήταν καθηγητές και διαμεσολαβητές αγγλικής γλώσσας και η συλλογή των δεδομένων υλοποιήθηκε τόσο μέσω κατάλληλα δομημένου ερωτηματολογίου, όσο και μέσα από ημιδομημένες συνεντεύξεις. Τα ευρήματα έδειξαν ότι προκειμένου οι διαμεσολαβητές γλωσσών να αποτελέσουν διαπολιτισμικά πρόσωπα προώθησης του σεβασμού και της επικοινωνίας μεταξύ των διαπολιτισμικά διαφορετικών μαθητών χρειάζεται να ενισχύονται οι διαπολιτισμικές πρακτικές κατά τις εκπαιδευτικές διαδικασίες και να εφαρμόζονται έμπρακτα οι στόχοι της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (Estaji & Rahimi, 2018).

Τέλος, στην ερευνητική και βιβλιογραφική μελέτη των Cohen et. Al. (2005) θίγεται το ζήτημα της εφαρμογής της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στα σχολεία εκπαίδευσης, και επιτυγχάνονται οι αξιολογήσεις του προγράμματος από τους μέντορες εκπαιδευτικούς (Cohen et. Al., 2004). Απώτερος στόχος ήταν να διερευνηθεί η αποτελεσματικότητα των δράσεων της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στην πρόληψη φαινόμενων βίας, περιθωριοποίησης και υποτίμησης διαφορετικών διαπολιτισμικά παιδιών. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί φαίνεται να κατέγραψαν θετικά αποτελέσματα, με την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση να επιδρά σημαντικά στην πρόληψη της βίας και του ρατσισμού (Cohen et. Al., 2004).

Μέσα από την παραπάνω βιβλιογραφική και ερευνητική ανασκόπηση, διαπιστώνεται η συνεχής διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των διαπολιτισμικών διαμεσολαβητικών πρακτικών που αναπτύσσονται στις εκπαιδευτικές κοινότητες, καθώς και των απόψεων των εκπαιδευτικών και λοιπών διοικητικών εκπαιδευτικών μελών αναφορικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και τη διαπολιτισμική διαμεσολάβηση. Ωστόσο δεν εντοπίζονται επαρκείς ερευνητικές μελέτες αναφορικά με τις απόψεις / αντιλήψεις των διευθυντών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τη διαπολιτισμική διαμεσολάβηση στο σχολικό περιβάλλον.

B Μέρος: Ερευνητικό Πλαίσιο

B.1 Μεθοδολογικό Πλαίσιο

B.1.1 Σκοπός και Ερευνητικά Ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι η μελέτη του ρόλου και της σημασίας της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς και οι αντιλήψεις / στάσεις των διευθυντών και των υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αναφορικά με τον ρόλο και τη σημασία της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό περιβάλλον.

Ειδικότερα τα ερευνητικά ερωτήματα έχουν ως εξής:

- Σε ποιο βαθμό οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό περιβάλλον;
- Σύμφωνα με την οπτική των διευθυντών και των υποδιευθυντών, η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση είναι εφικτό να συμβάλλει στην ομαλή ένταξη των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον;
- Οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές διαθέτουν εμπειρία από την εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό πλαίσιο;

Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος και των συγκεκριμένων ερευνητικών ερωτημάτων υλοποιήθηκε βάσει της ανάγκης της ενίσχυσης της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στα σχολεία, και της αναγκαιότητας των αντιλήψεων και των δράσεων των διευθυντών και των υποδιευθυντών επί του συγκεκριμένου θέματος. Παράλληλα, οι συνεχείς εξελίξεις της εποχής και η πολυπολιτισμική κοινωνία, ενισχύουν την ανάγκη για την ένταξη νέων εκπαιδευτικών δράσεων, που θα εκμηδενίζουν τον διαχωρισμό ανάμεσα στους διαπολιτισμικά διαφορετικούς μαθητές και θα παρέχουν μια ισότιμη εκπαίδευση για όλους.

B.1.2 Συμμετέχοντες

Οι συμμετέχοντες είναι συνολικά 10 διευθυντές και υποδιευθυντές (8 άνδρες – 80,0% και 2 γυναίκες – 20,0%) οι οποίοι είναι διευθυντές σε σχολεία από την Πιερία (5 διευθυντές – 50,0%), από την Καβάλα (3 διευθυντές – 30,0%), από το Κιλκίς (1 διευθυντής – 10,0%) και από τα Δωδεκάνησα (1 διευθυντής – 10,0%). Παράλληλα, αναφορικά με την ηλικία των συμμετεχόντων, οι 7 (70,0%) ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα άνω των 51, οι 2 (20,0%) στην 41-51 ετών και 1 (10,0%) στην 30-40 ετών. Τέλος, αναφορικά με τα χρόνια διευθυντικής / υπο διευθυντικής θέσης των συμμετεχόντων, οι 5 (50,0%) είχαν άνω των 10 ετών, οι 4 (40,0%) μεταξύ 5-10 χρόνων και ένας (10,0%) κάτω των 5 χρόνων (Πίνακας 1).

Το δείγμα επιλέχθηκε με τη μέθοδο της «βολικής δειγματοληψίας» καθώς επιλέχθηκαν οι διευθυντές που επιθυμούσαν να λάβουν μέρος και υπήρχε άμεση επαφή.

Πίνακας 1. Δημογραφικά Στοιχεία

Δημογραφικό Στοιχείο	Κατηγορίες	Συχνότητα	Ποσοστό
(i) Φύλο	Άνδρας	8	80,0%
	Γυναίκα	2	20,0%
(ii) Σχολείο	Πιερίας	5	50,0%
	Καβάλας	3	30,0%
	Κιλκίς	1	10,0%
	Δωδεκάνησα	1	10,0%
(iii) Ηλικία	30-40	1	10,0%
	41-51	2	20,0%
	Άνω των 51	7	70,0%
(iv) Χρόνια διευθυντικής / υποδιευθυντικής θέσης	Κάτω από 5	1	10,0%
	5-10	4	40,0%
	Άνω των 10	5	50,0%

B.1.3 Ερευνητική Διαδικασία

Η διαδικασία συλλογής των δεδομένων επιλέχθηκε να υλοποιηθεί μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων. Αφού λοιπόν καταγράφηκε ο σκοπός της ερευνητικής μελέτης, έπειτα χωρίσθηκαν τα επιμέρους ερωτήματα της σε κατάλληλους άξονες / ενότητες. Πριν διεξαχθούν οι τελικές συνεντεύξεις, υλοποιήθηκε η μέθοδος της πιλοτικής έρευνας σε 3 ενήλικα άτομα, προκειμένου να εντοπιστούν τυχόν ασάφειες και να αξιολογηθεί ο χρόνος ολοκλήρωσης της διαδικασίας (Cohen, Manion, & Morrison, 2008).

Αφότου καταγράφηκαν όλα αυτά, επικοινωνήσα μέσω email με τους διευθυντές ορισμένων σχολείων και αφού τους διευκρίνισα την διαδικασία και τον σκοπό της έρευνας, 10 από αυτούς ήταν πρόθυμοι να λάβουν μέρος. Παράλληλα, τους διαβεβαίωσα για την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων και κλείσαμε ραντεβού προκειμένου να υλοποιηθούν οι συνεντεύξεις μέσω skype.

B.1.4 Εργαλείο Συλλογής Δεδομένων

Η συλλογή των δεδομένων υλοποιήθηκε μέσω της διαδικασίας της ημιδομημένης συνέντευξης, κατά την οποία γίνονταν συγκεκριμένες ερωτήσεις στους διευθυντές και παράλληλα κρατούσα σημειώσεις και παρατηρούσα την συμπεριφορά και τον τρόπο σκέψης των διευθυντών. Μέσω της μεθόδου αυτής δίνεται η δυνατότητα στον ερωτώμενο να εκφραστεί πιο ελεύθερα, και να εκδηλώσει τα συναισθήματα και τις σκέψεις του (Robson, 2010). Παράλληλα, στην ποιοτική έρευνα μέσω των συνεντεύξεων, παρέχεται η δυνατότητα παρακολούθησης των σκέψεων και των απόψεων των συμμετεχόντων, το οποίο δίνει τη δυνατότητα στον ερευνητή, να παρακολουθήσει την οπτική πλευρά σκέψης των συμμετεχόντων (Cohen & Manion, 1997). Μερικά από τα πλεονεκτήματα του τρόπου αυτού, είναι η εμβάθυνση στο θέμα, καθώς επίσης, και η πολύπλευρη εξέταση ενός ζητήματος όταν αξιοποιείται η ημιδομημένη ή ανοιχτή συνέντευξη.

Οι ερωτήσεις της συνέντευξης χωρίζονται σε 3 μέρη, ανάλογα με τα 3 ερευνητικά ερωτήματα. Το 1^ο μέρος αφορούσε λοιπόν **«τον βαθμό που οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό περιβάλλον»**, το 2^ο μέρος **«την οπτική των διευθυντών και των υποδιευθυντών σχετικά με την συμβολή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στην ομαλή ένταξη των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον»** και το 3^ο μέρος **«την εμπειρία των διευθυντών και των υποδιευθυντών στην εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό πλαίσιο»**. Πιο συγκεκριμένα το 1^ο μέρος (1^ο ερευνητικό ερώτημα) συμπεριλαμβάνει 2 ερωτήσεις αναφορικά με το **«Πώς αντιλαμβάνονται οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές την έννοια της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης»** και με το πώς **«Θεωρούν στις δεδομένες συνθήκες ότι είναι αναγκαία η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση»**. Παράλληλα, συγκεκριμένα το 2^ο μέρος (2^ο ερευνητικό ερώτημα) συμπεριλαμβάνει 5 ερωτήσεις αναφορικά με το αν **«Πιστεύουν ότι η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση συμβάλλει στην ομαλή ένταξη των μαθητών»**, **«Αν ναι, για ποιο λόγο η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση συμβάλλει στην ομαλή ένταξη των μαθητών»**, **«Σε ποιους τομείς εντοπίζουν τον θετικό αντίκτυπο»**, **«Να αναφέρουν ορισμένα παραδείγματα»** και **«Να επισημάνουν τα μειονεκτήματα που εντοπίζουν (αν εντοπίζουν)»**. Τέλος, το 3^ο μέρος (3^ο ερευνητικό ερώτημα) συμπεριλαμβάνει 5 ερωτήσεις αναφορικά με το αν **«Θεωρούν ότι επιδιώκεται η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση»**, αν **«Εντοπίζουν δυσκολίες στην πρακτική εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης»**, πού **«Κατά την γνώμη τους οφείλονται οι δυσκολίες»**, **«Με ποιον τρόπο κατά την γνώμη τους δύνανται να αρθρουν οι δυσκολίες αυτές»** και το αν **«Πιστεύουν ότι η επιμόρφωση αποτελεί βασική συνιστώσα για την αποτελεσματική εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης»** (Παράρτημα Ι).

B.1.5 Μεθοδολογία Ανάλυσης Δεδομένων

Η ανάλυση των δεδομένων επιλέχθηκε να γίνει με την μέθοδο της κατηγοριοποίησης των δεδομένων και της εξαγωγής αποτελεσμάτων μέσω της σύγκρισης και της ανάλυσης των δηλώσεων των συμμετεχόντων. Κατά την ανάλυση συγκεκριμένα, οι δηλώσεις χωρίστηκαν στις 3 επιμέρους ενότητες (3 άξονες

συνέντευξης) και υλοποιήθηκαν οι συγκρίσεις τους μέσω πινάκων και σχεδιαγραμμάτων.

B.1.6 Αξιοπιστία και Εγκυρότητα

Μια διαφορά της ποιοτικής με την ποσοτική ερευνητική μελέτη εντοπίζεται στην εμπιστοσύνη των δηλώσεων των συμμετεχόντων και της σχέσης ερευνητή – συνεντευξιαζόμενου, παρά προς την στατιστική ανάλυση και τον έλεγχο συσχέτισης των δηλώσεων (Verma, & Mallick, 2004). Συνεπώς, η εγκυρότητα στην περίπτωση της ποιοτικής μεθοδολογίας εξασφαλίζεται κυρίως από την εγκυρότητα των απαντήσεων των συμμετεχόντων.

Πιο συγκεκριμένα στην ποιοτική ερευνητική μελέτη η αξιοπιστία προκύπτει μέσα από τη σταθερότητα των διαδικασιών για την εξαγωγή των τελικών αποτελεσμάτων. Κατά τις ημιδομημένες συνεντεύξεις, δίνεται η δυνατότητα στους συμμετέχοντες να δώσουν ακριβές απαντήσεις, να περιγράψουν το υπό μελέτη αντικείμενο και να εκφράσουν ελεύθερα τις σκέψεις τους γι' αυτό (Verma, & Mallick, 2004). Συνεπώς ο ερευνητής χρειάζεται να παρατηρεί τη συμπεριφορά του συνεντευξιαζόμενου, να καταγράφει συμπεριφορές και σκέψεις και να προσπαθεί να έχει απόλυτη αντικειμενικότητα.

B.1.7 Σημαντικότητα Ερευνητικής Μελέτης

Η σημαντικότητα της ερευνητικής μελέτης εντοπίζεται κυρίως στις εξελίξεις και στις ανάγκες που επιφέρει η πολυπολιτισμικότητα των κοινωνιών της σημερινής εποχής. Εξαιτίας της πολυπλοκότητας αυτής, οι ανάγκες για ενσωμάτωση διαπολιτισμικών πρακτικών και δραστηριοτήτων, κρίνεται εξαιρετικά σημαντική και αποτελεί βασικό μέλημα της εποχής. Παράλληλα, η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση αποτελεί ένα μέσο άμεσης εκμηδένισης κάθε προβληματικής κατάστασης, καθώς δημιουργεί τις συνθήκες για εκμηδένιση κάθε ρατσιστικής συμπεριφοράς και αποτελεσματικής αλληλεπίδρασης των διαφορετικά διαπολιτισμικά παιδιών.

Στην αποτελεσματική υλοποίηση των διαδικασιών αυτών, οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές των σχολείων διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο, καθώς είναι οι κύριοι φορείς ενίσχυσης των σχέσεων μεταξύ όλων των μελών της σχολικής κοινότητας. Συνεπώς η διερεύνηση των αντιλήψεων των διευθυντών και των υποδιευθυντών για την διαπολιτισμική εκπαίδευση και διαμεσολάβηση, κρίνεται εξαιρετικά σημαντική και αναγκαία. Τέλος, όπως διαπιστώθηκε και από τη βιβλιογραφική μελέτη / ανασκόπηση, παρόλο που το ζήτημα / θέμα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης διερευνήθηκε εις βάθος, το ζήτημα της διαπολιτισμικής σχολικής διαμεσολάβησης δεν διερευνήθηκε εκτενώς, κάτι που θα έπρεπε. Επιπλέον, οι μελέτες εντοπίζονται να αφορούν κυρίως τις απόψεις των εκπαιδευτικών και λιγότερο αυτών των διευθυντών και υποδιευθυντών.

B.1.8 Περιορισμοί Ερευνητικής Μελέτης

Πολλές φορές στις ερευνητικές εργασίες εντοπίζονται ορισμένοι παράγοντες που περιορίζουν την γενίκευση και την εμπιστευτικότητα των αποτελεσμάτων. Οι παράγοντες αυτοί τις περισσότερες φορές αναφέρονται ως «περιορισμοί έρευνας», και στην ερευνητική αυτή εργασία εντοπίζεται να αφορούν κυρίως τον αριθμό των συμμετεχόντων. Οι συμμετέχοντες εξαιτίας και της φύσης της ερευνητικής διαδικασίας / μεθοδολογίας (ποιοτική ανάλυση μέσω συνεντεύξεων), ήταν περιορισμένοι και έτσι τα αποτελέσματα δεν μπορούν να γενικευθούν σε ένα ευρύτερο πληθυσμό. Ωστόσο, μέσω της ημιδομημένης συνέντευξης και της ποιοτικής ανάλυσης, δίνεται η δυνατότητα εμβάθυνσης των υπό μελέτη ζητημάτων και εις βάθος κατανόησης του τρόπου σκέψης και των απόψεων των συμμετεχόντων.

B.1.9 Βιβλιογραφία – Δευτερογενείς και Πρωτογενείς Πηγές

Στο μέρος Α παρουσιάστηκαν το εννοιολογικό περιεχόμενο, το θεωρητικό υπόβαθρο και παρόμοιες ερευνητικές μελέτες επί του θέματος. Αφού αρχικά διερευνήθηκε το θέμα μέσω πρωτογενών πηγών και αναλύθηκε το εννοιολογικό περιεχόμενο, οι πρακτικές εφαρμογής, οι διαδικασίες διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και

διαμεσολάβησης, έπειτα επιλέχθηκε το συγκεκριμένο θέμα της μελέτης και εντοπίστηκαν παρόμοιες βιβλιογραφικές και ερευνητικές εργασίες (δευτερογενείς πηγές). Με τον τρόπο αυτό από ένα γενικό θέμα και μια γενική προσέγγιση, καταλήξαμε σε συγκεκριμένο ζήτημα, πάνω στο οποίο στηρίχθηκε και η ερευνητική μελέτη της εργασίας αυτής.

Πίνακας 2. Πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές

Πρωτογενείς πηγές	Δευτερογενείς πηγές
Δαμανάκης (2004)	Ibarrola-Garcia & Redin (2013)
Theberge & Karan (2004)	Catarci (2016)
Harris (2005)	Estaji & Rahimi (2018)
Turnuklu, Kacmaz, Sunbul, & Ergul (2009)	Chiofalo, et. Al. (2019)
Ibarrola-García & Redín (2013)	Portera, Tevisan, & Milani (2020)
Καλαματιανού, Κούλης, & Παναγόπουλος (2019)	Ira, Uylas, & Erkilic (2021)
Κιοσσέ (2019)	

B.1.10 Χρονολογική Σειρά Διαδικασιών

Στις ερευνητικές μελέτες τόσο στις ποσοτικές όσο και στις ποιοτικές, υπάρχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά τα οποία αφορούν την χρονολογική σειρά των διαδικασιών. Η χρονολογική σειρά φαίνεται παρακάτω:

1. Εύρεση γενικού θέματος μελέτης και εντοπισμός βιβλιογραφικών και ερευνητικών αναφορών,
2. εκτενής μελέτη του θέματος και των παραμέτρων αυτού,
3. εντοπισμός ειδικού θέματος και εύρεση εκτενούς βιβλιογραφικού και ερευνητικού περιεχομένου,

4. εντοπισμός σκοπού και ερευνητικών ερωτημάτων,
5. απόφαση του τρόπου συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων,
6. υλοποίηση της ερευνητικής μελέτης, της συλλογής δεδομένων και της εξαγωγής αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων.

B.2 Παρουσίαση Αποτελεσμάτων

B.2.1 Δηλώσεις Συνεντευξιαζόμενων

1^ο Ερευνητικό Ερώτημα

ΕΡΩΤΗΣΗ 1. Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης;

Συνεντευξιαζόμενος 1:

«Η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση αφορά μια διαδικασία εκμηδένισης των διαφορετικών χαρακτηριστικών των παιδιών. Θα έλεγα πως μέσω αυτής ενισχύεται η ομαλή αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών και επιτυγχάνεται η άμεση και αποτελεσματική επικοινωνία τους. Γενικότερα θα έλεγα πως η έννοια αφορά την ένταξη ενός τρίτου προσώπου κατά την προσπάθεια επικοινωνίας μεταξύ των διαπολιτισμικά διαφορετικών μαθητών, προκειμένου να υλοποιηθεί η αποτελεσματική επικοινωνία και αλληλεπίδραση τους»

Συνεντευξιαζόμενος 2:

«Η διαπολιτισμικότητα θα έλεγα πως είναι ένα θέμα εξαιρετικό καίριο και σημαντικό... Αφορά την ανάπτυξη ουσιαστικών σχέσεων μεταξύ των ατόμων και την απαλλαγή τους από κάθε είδους ρατσιστικής συμπεριφοράς. Αλληλένδετη έννοια, θα έλεγα πως είναι η έννοια της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, μέσω της οποίας επιτυγχάνεται η ουσιαστική αλληλεπίδραση μεταξύ των ατόμων, μέσω της παρέμβασης ενός διαμεσολαβητή που ενισχύει και βοηθά τη διαδικασία αυτή»

Συεντευξιαζόμενος 3:

«Θεωρώ την έννοια άκρως σημαντική και προοδευτική ειδικότερα στις σύγχρονες κοινωνίες.. στις κοινωνίες του 21^{ου} αιώνα όπου χαρακτηρίζονται κυρίως από πολλαπλές εθνικότητες, φυλές, θρησκείες και ανομοιογένειες, η έννοια της διαπολιτισμικότητας και της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο. Μέσω της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης τα παιδιά κατορθώνουν να επικοινωνήσουν δημιουργικά και να αναπτύξουν σχέσεις σεβασμού και ισότητας»

Συεντευξιαζόμενος 4:

«Η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση αφορά κάθε διαδικασία, προσπάθεια αλληλεπίδρασης και ανάπτυξης σχέσεων μεταξύ των διαπολιτισμικά διαφορετικών μαθητών. Κατά τις διαμεσολαβήσεις αυτές ένα τρίτο πρόσωπο προσπαθεί να βοηθήσει στην επικοινωνία μεταξύ των μαθητών που φέρουν διαφορετικές διαπολιτισμικές ταυτότητες»

Συεντευξιαζόμενος 5:

«Η αναγκαιότητα ανάπτυξης της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στις εκπαιδευτικές διαδικασίες κρίνεται εξαιρετικά αναγκαία. Η έννοια αυτή αφορά κάθε προσπάθεια ενός τρίτου προσώπου να προσπεράσει τις γλωσσικές, θρησκευτικές και εθνικιστικές διαφορές μεταξύ των παιδιών, και να συμβάλλει στην ενίσχυση σχέσεων σεβασμού και αμοιβαίας αλληλοεπίδρασης»

Συεντευξιαζόμενος 6:

«Η έννοια αυτή συμπεριλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα πρακτικών, διαδικασιών και στόχων, που αφορούν κυρίως την ουσιαστική ανάγκη μεταξύ όλων των μελών που συντάσσουν μια κοινότητα. Πιο συγκεκριμένα , ο όρος της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης θα έλεγα ότι εστιάζει στην προσπάθεια των εκπαιδευτικών και των διαμεσολαβητών να υπάρξει και να αναπτυχθεί μία ουσιαστική σχέση μεταξύ όλων των παιδιών»

Συεντευξιαζόμενος 7:

«Η διαμεσολάβηση συντάσσει τις πρακτικές παρέμβασης ενός τρίτου ατόμου, προκειμένου να υλοποιηθούν ορισμένες πρακτικές και να βοηθήσει στην επικοινωνία και στην αλληλεπίδραση μεταξύ των ατόμων. Πιο συγκεκριμένα η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση αφορά την εκμηδένιση των διαφορών μεταξύ των παιδιών που προέρχονται από διαφορετική θρησκεία και εθνικότητα, με σκοπό την ενίσχυση σχέσεων και την αποτελεσματική επικοινωνία»

Συεντευξιαζόμενος 8:

«Θα έλεγα ότι οι έννοιες αυτές είναι οι σημαντικότερες έννοιες που πρέπει να διέπουν κάθε εκπαιδευτική και κοινωνική ομάδα. Αρχικά, η έννοια της διαπολιτισμικότητας αποτελεί βασικό πυλώνα στην δημιουργία σχέσεων και ουσιαστικής επικοινωνίας μεταξύ των παιδιών στην σχολική κοινότητα, μέσα από τις αρχές της ισότητας και της δικαιοσύνης. Παράλληλα, η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση προωθεί και δημιουργεί τις απαραίτητες συνθήκες για την επίτευξη των παραπάνω στόχων και τη δημιουργία σημαντικών σχέσεων σεβασμού μεταξύ των παιδιών, ανεξαρτήτως θρησκείας, πολιτισμού και άλλων διαφορών»

Συεντευξιαζόμενος 9:

«Θεωρώ ότι η έννοια της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης αφορά την ανάπτυξη πραγματικής, ουσιαστικής και δίκαιης επικοινωνίας μεταξύ των ατόμων που προέρχονται από διαφορετικές χώρες, θρησκείες και πολιτισμούς. Κατά την πρακτική αυτής, ένα τρίτο πρόσωπο, ο διαμεσολαβητής βοηθάει στη γεφύρωση αυτή και λειτουργεί ως διαμεσολαβητής με βασικό σκοπό να εκμηδενίσει και να περιθωριοποιήσει κάθε στερεοτυπική αντίληψη»

Συεντευξιαζόμενος 10:

«Όσον αφορά αρχικά την έννοια της διαπολιτισμικότητας αυτή οφείλει να ενισχύεται τόσο σε κάθε εκπαιδευτικό σύστημα, όσο και σε κάθε πολιτισμένη κοινωνία... μέσω αυτής προωθούνται οι αξίες του σεβασμού και της ισότητας και επιτυγχάνεται η ομαλή ένταξη όλων των πολιτών στις κοινωνίες. Όσον αφορά την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση, αυτή αφορά κυρίως την διαμεσολάβηση ενός τρίτου προσώπου σε κάθε προσπάθεια επικοινωνίας και επίλυσης συγκρούσεων μεταξύ των διαφορετικά διαπολιτισμικά παιδιών, προκειμένου να ενισχυθούν οι συνθήκες για την ανάπτυξη μιας κοινωνίας απαλλαγμένης από στερεοτυπικές αντιλήψεις»

ΕΡΩΤΗΣΗ 2. Θεωρείτε στις δεδομένες συνθήκες ότι είναι αναγκαία η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση; Για ποιο λόγο;

Συνεντευξιαζόμενος 1:

«Θεωρώ εξαιρετικά αναγκαία την ενσωμάτωση και την ενίσχυση δράσεων διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης. Θεωρώ πως μέσω αυτής θα μπορέσουν να αναπτυχθούν βασικές αξίες των παιδιών και θα μπορέσουν να βιώσουν έμπρακτα την ορθή αντιμετώπιση όλων των παιδιών. Θα έλεγα ότι οι συνθήκες της εποχής ενισχύουν ακόμα πιο επιτακτικά την ανάγκη αυτή, καθώς οι κοινωνίες χαρακτηρίζονται όλο και περισσότερο από πολυπολιτισμικότητα και οι αρχές της δικαιοσύνης και των αξιών οφείλουν να χαρακτηρίζουν κάθε παιδί και κάθε πολίτη..»

Συνεντευξιαζόμενος 2:

«Σαφώς.. το θεωρώ απαραίτητο όχι απλά αναγκαίο. Το σχολείο μας όπως και κάθε άλλο σχολείο αλλά και ολόκληρη η κοινωνία, χαρακτηρίζεται από πολυπολιτισμικότητα, με ανθρώπους και παιδιά διαφορετικών θρησκευτικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών.. για να μπορέσουν συνεπώς τα άτομα και ειδικότερα τα παιδιά αυτά να αλληλεπιδράσουν δημιουργικά και ισότιμα , κάθε διαδικασία διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης οφείλει να λαμβάνει χώρα και να απορρίπτει κάθε άνιση συμπεριφορά»

Συεντευξιαζόμενος 3:

«Εννοείται! Το θεωρώ απαραίτητο και αναγκαίο. Ειδικότερα στα σχολεία η ένταξη διαμεσολαβητών για όλα τα ζητήματα και ειδικότερα για την αποδοχή και τη διαπολιτισμικότητα είναι κάτι περισσότερο από αναγκαίο.. με τον τρόπο αυτό τα παιδιά θα μπορέσουν να αναπτυχθούν πολύπλευρα με αξίες και αρχές»

Συεντευξιαζόμενος 4:

«Ναι, σίγουρα μέσω διαδικασιών διαμεσολάβησης τα παιδιά μπορούν να κατανοήσουν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο ορισμένες βασικές αξίες και τρόπους συμπεριφοράς. Ωστόσο θεωρώ ακόμα πιο σημαντικό να ενταχθούν στις σχολικές τάξεις διαδικασίες που να ενισχύουν την αλληλεπίδραση, χωρίς απαραίτητα την ένταξη επιπλέον διαμεσολαβητών»

Συεντευξιαζόμενος 5:

«Ανεξαρτήτως συνθηκών, θεωρώ την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση αναγκαία. Οι συνθήκες θα έλεγα ενισχύουν την ανάγκη για ανάπτυξη αυτής. Είναι σημαντικό κομμάτι των εκπαιδευτικών διαδικασιών και ειδικότερα στις μικρές ηλικίες κατά τις οποίες τα παιδιά διαμορφώνουν τον χαρακτήρα τους. Μέσω αυτής κάθε παιδί θα μπορέσει να μιλήσει, να ανταλλάξει απόψεις και να συνδιαλλαγεί ουσιαστικά με τους συμμαθητές τους και με οποιοδήποτε «διαφορετικό» άτομο»

Συεντευξιαζόμενος 6:

«Οι συνθήκες απαιτούν την ένταξη της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης. Οι εποχές απαιτούν την ανάπτυξη αξιών και αρχών που αφορούν την ισότητα, τη δικαιοσύνη και την ενσυναίσθηση.. συνεπώς για να μπορέσουν αυτά να ενισχυθούν εποικοδομητικά, είναι αναγκαίο να ενισχυθούν διαδικασίες διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης»

Συνεντευξιαζόμενος 7:

«Είναι αναγκαία σε μεγάλο βαθμό. Στο σχολείο έρχονται πολλοί μαθητές που διαφέρουν από την «πλειοψηφία» και ορισμένες φορές παρατηρούνται ρατσιστικές συνθήκες. Συνεπώς η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση θα μπορούσε να ενισχύσει την προσπάθεια μας για εκμηδένιση τέτοιων συμπεριφορών και θα βοηθήσει τους μαθητές να εξαλείψουν κάθε στερεοτυπική αντίληψη»

Συνεντευξιαζόμενος 8:

«Σίγουρα! Ειδικότερα υπό τις συνθήκες της εποχής η ανάγκη για αποδοχή και ουσιαστική επικοινωνία είναι εξαιρετικά σημαντική. Είναι ζητούμενο να διαμορφωθούν άνθρωποι απαλλαγμένοι από προκαταλήψεις, που θα βασίζονται στις αξίες της δικαιοσύνης και της ισότητας»

Συνεντευξιαζόμενος 9:

«Θεωρώ εξαιρετικά σημαντική τη διαπολιτισμική διαμεσολάβηση και την αποτελεσματικότητα αυτής, ανεξαρτήτως συνθηκών. Η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση στοχεύει να αναπτύξει βασικές αξίες των παιδιών και να δημιουργήσει πολίτες δίκαια και κριτικά σκεπτόμενους»

Συνεντευξιαζόμενος 10:

«Σίγουρα, σε μια εποχή συνεχώς εξελισσόμενη στην οποία οι άνθρωποι χρειάζεται να έρθουν σε επαφή με πολίτες διαφορετικών χωρών, η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση είναι απαραίτητη. Με τη βοήθεια των δράσεων της θα μπορέσουν να αρθρουν οι αποστάσεις μεταξύ των «διαφορετικών παιδιών» και θα ενισχύσει την αξία της ισότητας και της αλληλεγγύης»

2^ο Ερευνητικό Ερώτημα

ΕΡΩΤΗΣΗ 3. Πιστεύετε ότι η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση συμβάλλει στην ομαλή ένταξη των μαθητών;

Συνεντευξιαζόμενος 1:

«Σίγουρα.. μέσω της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης τα παιδιά έρχονται σε αποτελεσματικότερη επικοινωνία και τους δίνεται η δυνατότητα να βοηθηθούν στην επίλυση των δυσκολιών τους. Παράλληλα βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν κριτική σκέψη και να γνωρίσουν νέους πολιτισμούς και να διευρύνουν τους ορίζοντες τους»

Συνεντευξιαζόμενος 2:

«Βέβαια.. η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση συμβάλλει αποτελεσματικά στην περιθωριοποίηση των προκαταλήψεων και στην ανάπτυξη των ορθών προτύπων. Επίσης, βοηθά τα παιδιά να εκμηδενίσουν τις διαφορές τους και να μπορέσουν να ξεπεράσουν τις συγκρούσεις και τις «διαφορές» τους»

Συνεντευξιαζόμενος 3:

«Σίγουρα διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ομαλή ένταξη των μαθητών. Μέσω αυτής όχι μόνο ενισχύονται δράσεις ομαλής συνεργασίας και ανάπτυξης ουσιαστικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών, αλλά αναπτύσσονται και μέθοδοι ομαλής ένταξης των διαφορετικά διαπολιτισμικών μαθητών στην σχολική κοινότητα»

Συνεντευξιαζόμενος 4:

«Ναι φυσικά και συμβάλλει. Κάθε δράση που υλοποιείται με στόχο την εξάλειψη των διαφορών και την ενίσχυση σχέσεων σεβασμού και αποδοχής θεωρώ πως συμβάλλει

στην ενίσχυση των αρχών της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση προωθεί τις αξίες αυτές και θεωρώ πως με τις δράσεις της, επιτυγχάνει να τις ενισχύσει»

Συνηντευξιαζόμενος 5:

«Βεβαίως και συμβάλλει. Μέσα από την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση προωθούνται οι δράσεις ομαλής ένταξης και ενσωμάτωσης των παιδιών στις κοινωνίες»

Συνηντευξιαζόμενος 6:

«Σίγουρα.. όταν ένα παιδί αλλάζει περιβάλλον, αναζητά την αποδοχή. Μέσα από τις δράσεις της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, ενδυναμώνονται οι ουσιαστικές σχέσεις των μαθητών και καλλιεργούνται οι αξίες και οι δεξιότητες της κοινωνικότητας»

Συνηντευξιαζόμενος 7:

«Εννοείται συμβάλλει. Οι πρακτικές, οι αρχές και ολόκληρη η φιλοσοφία αυτής βασίζεται στις αρχές της διαπολιτισμικότητας. Συνεπώς είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ομαλή και αποτελεσματική ένταξη»

Συνηντευξιαζόμενος 8:

«Βέβαια. Η ορθή εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης σίγουρα συμβάλλει εξαιρετικά πολύ στην ομαλή ένταξη»

Συνεντευξιαζόμενος 9:

«Κάθε διαπολιτισμική δράση θα έλεγα πως συμβάλλει στην ομαλή ένταξη των μαθητών, και ειδικότερα οι δράσεις και οι πρακτικές της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης»

Συνεντευξιαζόμενος 10:

«Σίγουρα η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση συμβάλλει στην ομαλή ένταξη των διαπολιτισμικά διαφορετικών μαθητών στο σχολείο και στην κοινωνία. Ωστόσο όπως ανέφερα για να μπορέσουν οι δράσεις αυτής να εξελιχθούν και να καρποφορήσουν, είναι απαραίτητη η συμβολή τόσο των γονέων και της οικογένειας, όσο και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου»

ΕΡΩΤΗΣΗ 4. Για ποιο λόγο;**Συνεντευξιαζόμενος 1:**

«Όπως επισήμανα, μέσω αυτής, τα παιδιά αναπτύσσουν την κριτική τους σκέψη και έρχονται σε άμεση επαφή με τους συμμαθητές τους, περιθωριοποιώντας ενδεχόμενες δυσκολίες που αναπτύσσονται στον δρόμο τους, και ενισχύοντας σημαντικές αρχές σεβασμού και ενσυναίσθησης»

Συνεντευξιαζόμενος 2:

«Οι διαδικασίες που αναπτύσσονται μέσω των δράσεων της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, βοηθούν στην αποφυγή των συγκρούσεων και στην περιθωριοποίηση των δυσκολιών.. πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά αναπτύσσουν την κριτική τους σκέψη και αλληλεπιδρώντας με τους συμμαθητές τους, τους αποδέχονται και κατανοούν τις λανθασμένες τους αντιλήψεις»

Συνεντευξιαζόμενος 3:

«Αρχικά, μέσω της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης δημιουργούνται οι απαραίτητες συνθήκες ομαλής και δημιουργικής συνεργασίας μεταξύ των παιδιών που προέρχονται από διαφορετικά διαπολιτισμικές κουλτούρες. Εκτός αυτού, όπως προανέφερα, μέσω των διαδικασιών αυτών τα παιδιά νιώθουν σταδιακά περισσότερη οικειότητα, με αποτέλεσμα να ενσωματώνονται αποτελεσματικότερα στο κοινωνικό πλαίσιο, νιώθοντας την αποδοχή»

Συνεντευξιαζόμενος 4:

«Όπως προανέφερα, η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση έχει ως αρχή της την ομαλή ένταξη των μαθητών. Οι δράσεις και οι ενέργειες αυτής στηρίζονται στην ενίσχυση σχέσεων σεβασμού και ισότητας, εκμηδενίζοντας το χάσμα που μπορεί να δημιουργηθεί ανάμεσα στα διαπολιτισμικά διαφορετικά παιδιά»

Συνεντευξιαζόμενος 5:

«Όπως επισήμανα μέσω αυτής προωθούνται οι δράσεις ομαλής ένταξης. Κάθε αρχή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης έχει ως βασικό σκοπό την ομαλή και ουσιαστική σχέση μεταξύ των μαθητών, ενισχύοντας σημαντικά τις αξίες της δικαιοσύνης και του σεβασμού»

Συνεντευξιαζόμενος 6:

«Οι αρχές της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης αφορούν την ενσωμάτωση των μαθητών στην κοινωνία και στο σχολείο, ενισχύοντας τις αρχές και τις αξίες της δικαιοσύνης και της ισότητας. Αυτή δηλαδή αναπτύσσει τις δεξιότητες της κοινωνικότητας, τη δίκαιη αντιμετώπιση και μειώνει τις διαφορές μεταξύ των παιδιών»

Συνεντευξιαζόμενος 7:

«Κάθε δράση της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης όπως ανέφερα, βασίζεται στην ένταξη. Μέσα από τη διαπολιτισμική διαμεσολάβηση τα παιδιά έρχονται σε ουσιαστική επικοινωνία, μαθαίνουν νέους λαούς, πολιτισμούς και έθιμα, αναπτύσσουν την κοινωνικότητα τους και γίνονται ικανοί να αποδέχονται ισότιμα και δίκαια κάθε «διαφορετικό» »

Συνεντευξιαζόμενος 8:

«Οι ενέργειες της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης αφορούν την ενίσχυση των χαρακτηριστικών της κοινωνικότητας και των αξιών της αγάπης και της αποδοχής. Μέσα στις λέξεις αυτές και στην κατάκτηση τους, είναι ενσωματωμένη και η έννοια της ένταξης, καθώς η αποδοχή και η ανάπτυξη σχέσεων σεβασμού απαιτούν την ομαλή ένταξη και την αποδοχή»

Συνεντευξιαζόμενος 9:

«Η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση διέπεται από τις αρχές της ισότητας, του σεβασμού και της αποδοχής. Οι δράσεις της συνεπώς οφείλουν να χαρακτηρίζονται από τις αρχές της ένταξης και της αποδοχής..»

Συνεντευξιαζόμενος 10:

«Κάθε δράση της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης χαρακτηρίζεται από αρχές σεβασμού και αποδοχής και συνεπώς τις αρχές της ένταξης και της ενσωμάτωσης . Μέσω της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης ενισχύεται η ομαλή επικοινωνία μεταξύ των παιδιών και η ενίσχυση σχέσεων σεβασμού»

ΕΡΩΤΗΣΗ 5. Σε ποιους τομείς εντοπίζετε τον θετικό αντίκτυπο.

Συνεντευξιαζόμενος 1:

«Σε όλους τους τομείς θα έλεγα. Μέσω των δράσεων αυτών αναπτύσσονται τόσο οι αξίες των μαθητών και οι αρχές τους, όσο και η κοινωνικότητα τους. Παράλληλα, μέσω των δράσεων αυτών και των θετικών εσωτερικευμένων χαρακτηριστικών που αναπτύσσονται στα παιδιά, καταφέρνουν να εξελίσσονται θετικά και σε μαθησιακό επίπεδο»

Συνεντευξιαζόμενος 2:

«Σε κάθε τομέα.. κοινωνικό, πολιτισμικό, εκπαιδευτικό, μαθησιακό, προσωπικό. Οι μαθητές μέσα από τις δράσεις αυτές ενισχύουν τις ισοτίμες τους δράσεις και μπορούν να κρίνουν ορθά και αποτελεσματικά. Η επίδραση αυτών λοιπόν φέρει θετικό αντίκτυπο σε κάθε τομέα»

Συνεντευξιαζόμενος 3:

«Σίγουρα σε όλους τους τομείς. Μέσα από τις δράσεις της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης ενισχύονται τα διαπολιτισμικά χαρακτηριστικά των παιδιών και εξελίσσονται πολύπλευρα σε κάθε κοινωνικό-πολιτισμικό και ατομικό τομέα»

Συνεντευξιαζόμενος 4:

«Προς κάθε κατεύθυνση και τομέα. Οι αρχές που διέπουν την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση στοχεύουν να αναπτύξουν άτομα απαλλαγμένα από στερεοτυπικές απόψεις και σκέψεις, ικανά να ενισχύσουν και να εφαρμόσουν αξίες αποδοχής, σεβασμού και ενσυναίσθησης. Με τον τρόπο αυτό τα παιδιά αναπτύσσουν δεξιότητες κριτικής σκέψης, οι οποίες συμβάλλουν θετικά και στην μαθησιακή τους πορεία»

Συνεντευξιαζόμενος 5:

«Σε κοινωνικοπολιτισμικό, μαθησιακό και προσωπικό τομέα. Γενικά θα έλεγα σε κάθε ατομικό και συλλογικό χαρακτηριστικό του παιδιού»

Συνεντευξιαζόμενος 6:

«Φυσικά και σε όλους. Ειδικότερα στην ενίσχυση δεξιοτήτων κοινωνικότητας, δικαιοσύνης και ισότητας. Τα παιδιά φαίνεται να είναι ικανά να αναπτύσσουν δεξιότητες δίκαιης αντιμετώπισης και να γίνονται κριτικά σκεπτόμενα άτομα»

Συνεντευξιαζόμενος 7:

«Σίγουρα σε κάθε τομέα κοινωνικότητας και προσωπικότητας. Μέσα από τη διαπολιτισμική διαμεσολάβηση τα παιδιά εκμηδενίζουν κάθε διαφορά και γεφυρώνουν το χάσμα που ενδεχομένως αναπτύσσεται εξαιτίας των «διαφορετικών» χαρακτηριστικών τους»

Συνεντευξιαζόμενος 8:

«Και σε κοινωνικό και σε προσωπικό τομέα. Ένα άτομο με αρχές διαπολιτισμικότητας είναι ικανό να μπορέσει να αναπτύξει την κριτική του σκέψη και να επιτύχει τόσο σε κοινωνικό όσο και προσωπικό επίπεδο»

Συνεντευξιαζόμενος 9:

«Κυρίως στην προσωπικότητα και στην κοινωνικότητα του παιδιού. Τα παιδιά μέσα από τις αξίες αυτές ενισχύουν το χαρακτηριστικό της αποδοχής, της προσαρμογής, της κατανόησης και της διαπολιτισμικής αντιμετώπισης»

Συνεντευξιαζόμενος 10:

«Σε κάθε τομέα. Τα παιδιά μέσα από τη διαπολιτισμικότητα γίνονται ικανά να αποδεχτούν, να αλληλεπιδράσουν και να μάθουν πολλά πράγματα. Κατά συνέπεια

αυτό φέρει θετικό αντίκτυπο τόσο σε κοινωνικό όσο και σε προσωπικό επίπεδο, και παράλληλα ενισχύουν και κριτική ικανότητα αναστοχασμού και δράσης»

ΕΡΩΤΗΣΗ 6. Θα μπορούσατε να αναφέρετε παραδείγματα;

Συνεντευξιαζόμενος 1:

«Για παράδειγμα μέσω της ενίσχυσης των αξιών και των αρχών της ισότητας και της δικαιοσύνης, τα παιδιά αποκτούν κριτική σκέψη και γίνονται ικανά να σκέφτονται ορθά και πολύπλευρα.. συνεπώς αυτό έχει συνέπειες τόσο σε μαθησιακό και κοινωνικό επίπεδο, όσο και σε προσωπικό.»

Συνεντευξιαζόμενος 2:

«Για παράδειγμα η ανάπτυξη δράσεων αποδοχής και επικοινωνίας μεταξύ των «διαπολιτισμικά διαφορετικών μαθητών», ενισχύουν τις επικοινωνιακές δεξιότητες των μαθητών, οι οποίες συμβάλλουν στην αποδοχή των παιδιών μεταξύ τους.. μέσα από τις αλληλεπιδράσεις αυτές, τα παιδιά γνωρίζουν και αλληλεπιδρούν με διαφορετικούς πολιτισμούς, ενισχύουν την κριτική τους σκέψη και αναπτύσσονται προς κάθε κατεύθυνση»

Συνεντευξιαζόμενος 3:

«Ένα σημαντικό παράδειγμα είναι αυτό της εξέλιξης των μαθητών προς την αποδοχή.. έχει παρατηρηθεί πολλές φορές πως τα παιδιά που έφεραν ορισμένες λανθασμένες αντιλήψεις, να τις ξεπεράσουν και να μπορέσουν να αναπτύξουν αρχές διαπολιτισμικότητας, σεβασμού και αποδοχής»

Συνεντευξιαζόμενος 4:

«Έχει παρατηρηθεί για παράδειγμα πολλές φορές παιδιά με στερεοτυπικές αρχικές σκέψεις, όταν αρχίζουν να αλληλεπιδρούν ουσιαστικά με παιδιά διαφορετικών εθνοκοιτητων και πολιτισμών, να εξελίσσονται θετικά τόσο σε προσωπικό και κοινωνικό, όσο και σε μαθησιακό επίπεδο»

Συνεντευξιαζόμενος 5:

«Παράδειγμα θα μπορούσε να είναι η στροφή πολλών παιδιών όταν συναναστρέφονται με παιδιά διαφορετικών πολιτισμών στο σχολείο στη γειτονιά και στην γενικευμένη καθημερινότητα τους. Έχει παρατηρηθεί δηλαδή μια θετική στροφή προς θετικές ενέργειες παιδιών με λανθασμένες αντιλήψεις προς τα διαφορετικά πολιτισμικά άτομα»

Συνεντευξιαζόμενος 6:

«Έχει παρατηρηθεί πολλές φορές παιδιά που αρχικά είχαν λανθασμένες αντιλήψεις να στρέφονται προς τις σωστές σκέψεις και τις σωστές συμπεριφορές απέναντι στους διαφορετικά διαπολιτισμικά συμμαθητές τους»

Συνεντευξιαζόμενος 7:

«Σε κάθε περίπτωση διαφαίνονται οι αλλαγές των παιδιών που βιώνουν τη διαπολιτισμική διαμεσολάβηση. Τα παιδιά αυτά γνωρίζοντας τους νέους πολιτισμούς και τα νέα έθιμα, κατακτούν νέες διευρυμένες δεξιότητες κοινωνικότητας και αποδοχής»

Συνεντευξιαζόμενος 8:

«Βεβαίως.. για παράδειγμα είχαμε αντιμετωπίσει ένα παιδί το οποίο φοβόταν να έρθει σε επαφή με παιδιά που είχαν διαφορετικό χρώμα. Ωστόσο με τη σταδιακή επαφή του

και την προσπάθεια να κατανοήσει ότι τα χαρακτηριστικά αυτά δεν παίζουν ρόλο στην προσωπικότητα του παιδιού, κατάφερε να καλλιεργήσει τις αξίες της ισότητας και της αποδοχής και να αναπτύξει ουσιαστικές σχέσεις μαζί του»

Συνεντευξιαζόμενος 9:

«Τα παραδείγματα είναι πολλά. Γενικότερα εντοπίζονται εξελίξεις στην προσωπικότητα και στην ικανότητα αποδοχής των παιδιών που βιώνουν τις αρχές της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης»

Συνεντευξιαζόμενος 10:

«Πολλές φορές έχουν παρατηρηθεί να ξεπερνιούνται οι ανάρμοστες συμπεριφορές μέσα από τη διαπολιτισμική διαμεσολάβηση, τόσο σε σχολικό όσο και σε ευρύτερο κοινωνικό επίπεδο»

ΕΡΩΤΗΣΗ 7. Εντοπίζετε μειονεκτήματα και αν ναι ποια.

Συνεντευξιαζόμενος 1:

«Σίγουρα εντοπίζονται και μειονεκτήματα καθώς για να μπορέσουν να ξεπεραστούν οι στερεοτυπικές απόψεις τα παιδιά χρειάζεται να περάσουν από ορισμένα στάδια. Μέσα από τις διαδικασίες αυτές εντοπίζονται δυσκολίες κυρίως στην αποδοχή και ανάπτυξη ουσιαστικής επιθυμίας για αλληλεπίδραση »

Συεντευξιαζόμενος 2:

«Σαφώς. Σε κάθε προσπάθεια για εξέλιξη εντοπίζονται και δυσκολίες. Ειδικότερα στις διαδικασίες αποδοχής. Τα παιδιά πολλές φορές δεν θέλουν να μάθουν και να προσπαθήσουν καθώς κουβαλούν τις στερεοτυπικές αντιλήψεις που κυριαρχούν είτε στην κοινωνία είτε μέσα στις οικογένειες τους»

Συεντευξιαζόμενος 3:

«Σαφώς. Κυρίως κατά την επαφή, όταν ειδικά το παιδί νιώσει την περιθωριοποίηση ενδεχομένως να αναπτυχθούν συγκρούσεις και εντάσεις, οι οποίες ωστόσο εντατικά ξεπερνιούνται»

Συεντευξιαζόμενος 4:

«Βεβαίως. Κυρίως εξαιτίας της προσπάθειας για επικοινωνία . Συνήθως κάποιο παιδί θα έχει αρνητικές στάσεις και προκαταλήψεις. Συνεπώς αναπτύσσει συμπεριφορές υποτίμησης και περιθωριοποίησης, τις οποίες το άλλο παιδί βιώνει»

Συεντευξιαζόμενος 5:

«Εννοείται υπάρχουν και δυσκολίες ωστόσο τα παιδιά έχουν θέληση να εξελιχθούν και να ακούσουν. Οι δυσκολίες θα έλεγα ενισχύονται κυρίως στην αρχή, και με την πάροδο των χρόνων μειώνονται αισθητά»

Συεντευξιαζόμενος 6:

«Δυσκολίες υπάρχουν και θα υπάρχουν. Όπως σε κάθε νέα εξερεύνηση έτσι και σε αυτήν. Και όπως λέμε κάθε αρχή και δύσκολη.. Τα παιδιά σε αυτές τις ηλικίες βρίσκονται σε διαδικασίες κατανόησης, μάθησης και εξερεύνησης. Προκειμένου να

μπορέσουν να προσαρμοστούν και να αναπτυχθούν προς την ορθή κατεύθυνση χρειάζεται κόπος και επίμονη προσπάθεια»

Συεντευξιαζόμενος 7:

«Τα προβλήματα εντοπίζονται κυρίως στις αρχικές προσπάθειες. Κατά τις αρχικές διαδικασίες, τα παιδιά βρίσκονται σε μια άρνηση να αποδεχθούν και να λάβουν μέρος στις διαδικασίες διαμεσολάβησης. Σταδιακά συνήθως προσαρμόζονται »

Συεντευξιαζόμενος 8:

«Οι δυσκολίες αφορούν κυρίως την ουσιαστική επικοινωνία και την ανάπτυξη των χαρακτηριστικών της αποδοχής χωρίς ίχνος ντροπής. Οι δυσκολίες κυρίως είναι κατά τις αρχικές διαδικασίες ένταξης και αλληλεπίδρασης»

Συεντευξιαζόμενος 9:

«Οι δυσκολίες εντοπίζονται και ενισχύονται κυρίως από τα παιδιά που ντρέπονται και δεν επιθυμούν την κοινωνικοποίηση. Διαφαίνεται πολλές φορές τα παιδιά αυτά να αρνούνται κυρίως εξαιτίας του φόβου τους για κοινωνικοποίηση και του φόβου της απόρριψης »

Συεντευξιαζόμενος 10:

«Σίγουρα εντοπίζονται καθώς είπα και πιο πριν, τα παιδιά αλληλεπιδρούν και με εξωτερικούς φορείς και συνεπώς λαμβάνουν και διαφορετικά ερεθίσματα. Συνεπώς ένα παιδί που βλέπει ρατσιστική αντιμετώπιση προς τους διαφορετικά διαπολιτισμικά μαθητές, αναπτύσσει και το ίδιο αυτές τις συμπεριφορές, γίνεται μέρος των δυνατών. Συνεπώς οι δράσεις στην περίπτωση αυτή χρειάζονται να γίνονται ακόμα πιο εντατικά και να τα προβλήματα που προκύπτουν αφορούν κυρίως την αποδοχή και την ανατροπή των στερεοτυπικών δράσεων»

3^ο Ερευνητικό Ερώτημα

ΕΡΩΤΗΣΗ 8. Θεωρείτε ότι επιδιώκεται η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση;

Συεντευξιαζόμενος 1:

«Εν μέρει ναι. Ωστόσο θεωρώ πως υπάρχει αρκετός δρόμος ακόμα για να μπορέσουν να δηλώσουμε ότι επιτυγχάνεται. Γενικότερα γίνονται αρκετές δράσεις και σε άλλα σχολεία αλλά και στο σχολείο μας προκειμένου να ξεπεραστούν οι δυσκολίες μεταξύ των παιδιών και να ενισχυθούν σχέσεις σεβασμού και ισότητας»

Συεντευξιαζόμενος 2:

«Σίγουρα επιδιώκεται, ωστόσο χρειάζονται αρκετές προσπάθειες ακόμα. Έχουν ενταχθεί ορισμένες δράσεις αλληλεπίδρασης και τριβής μεταξύ των μαθητών μας και συνεργασίας προκειμένου να υλοποιήσουν διάφορες γιορτές και ζωγραφιές, συνεργατικά. Παράλληλα, πολλά παιδιά βοηθούν τους συμμαθητές τους αποτελεσματικά να ενταχθούν στο σχολικό σύνολο, παρά την διαφορετική τους εθνικότητα. Ωστόσο εντοπίζονται ακόμα και ορισμένα ρατσιστικά φαινόμενα.. δυστυχώς»

Συεντευξιαζόμενος 3:

«Γίνονται πολλές προσπάθειες και ειδικότερα κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να βοηθήσουν όλα τα παιδιά να ενσωματωθούν και γνωριστούν με όλους για να υλοποιήσουν ομαδικά project»

Συεντευξιαζόμενος 4:

«Σίγουρα επιδιώκεται αλλά δεν θεωρώ πως επιδιώκεται στον μέγιστο δυνατό βαθμό. Θέλω να πω δεν έχουν ενταχθεί ο θεσμός του σχολικού διαμεσολαβητή και οι

εκπαιδευτικοί δεν έχουν χρόνο να υλοποιήσουν όλες τις απαραίτητες δράσεις που διέπουν τη διαπολιτισμικότητα.. θεωρώ πως για να μπορέσουν οι ενέργειες να επιφέρουν τα μέγιστα δυνατά θετικά αποτελέσματα, χρειάζονται και αλλαγές στο αναλυτικό πρόγραμμα εκπαίδευσης. Μέσα από αυτό θα πρέπει να διδάσκονται και αξίες στα παιδιά, και όχι μονάχα γνώσεις..»

Συνεντευξιαζόμενος 5:

«Σε ένα ικανοποιητικό βαθμό θεωρώ πως επιδιώκονται. Σίγουρα έχουμε δρόμο ακόμα για να κατακτήσουμε ένα καλύτερο αποτέλεσμα. Ωστόσο οι προσπάθειες που γίνονται είναι όλο και περισσότερες και πολύπλευρες»

Συνεντευξιαζόμενος 6:

«Σαφώς. Σε ένα ικανοποιητικό βαθμό θα έλεγα. Το σχολείο μας έχει ήδη εφαρμόσει δράσεις διαμεσολάβησης τόσο για την αποτελεσματική επίλυση των συγκρούσεων μεταξύ των παιδιών, όσο και για την ενίσχυση του διαπολιτισμικού πνεύματος, μέσα από προγράμματα που άπτονται της αντιρατσιστικής εκπαίδευσης»

Συνεντευξιαζόμενος 7:

«Επιδιώκεται, όχι όμως σε ικανοποιητικό βαθμό κατά την γνώμη μου.. βασικότερο μέλημα όλων είναι η μετάδοση γνώσεων και η σχολική ακαδημαϊκή εξέλιξη, και όχι πρωτίστως η ανάπτυξη ηθικών ανθρώπων, με αρχές και αξίες. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια εντάσσονται ολοένα και περισσότερες δράσεις και προσπάθειες για διαπολιτισμική διαμεσολάβηση, κάτι που βοηθά στην ορθή και πολύπλευρη ανάπτυξη των παιδιών»

Συνεντευξιαζόμενος 8:

«Εν μέρει ναι. Εφαρμόζονται κάποιες δράσεις γεφύρωσης των αποστάσεων που ενδεχομένως δημιουργούνται μεταξύ των διαπολιτισμικά διαφορετικών μαθητών, οι οποίες ενισχύουν την αποτελεσματική επικοινωνία και περιθωριοποιούν τις στερεοτυπικές απόψεις και τις συγκρούσεις »

Συνεντευξιαζόμενος 9:

«Ναι σίγουρα επιδιώκονται, ωστόσο υπάρχουν αρκετές δράσεις που θα έπρεπε να γίνουν για να φτάσουμε στο επιθυμητό αποτέλεσμα»

Συνεντευξιαζόμενος 10:

«Προσπάθειες γίνονται σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό. Ωστόσο θεωρώ πως αυτές για να μπορέσουν να επιφέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα άμεσα, πρέπει να ενισχύονται και έξω από το σχολείο. Δηλαδή και στο οικογενειακό περιβάλλον αλλά και στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Το σχολείο είναι μια μικρή κοινωνία που σίγουρα συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στον τρόπο σκέψης και ενίσχυσης αξιών του παιδιού. Ωστόσο σίγουρα και οι εξωτερικοί παράγοντες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο και επιδρούν σημαντικά στον τρόπο σκέψης και δράσεις των μαθητών»

ΕΡΩΤΗΣΗ 9. Εντοπίζετε δυσκολίες στην πρακτική εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης;

Συνεντευξιαζόμενος 1:

«Οι δυσκολίες είναι αναπόφευκτες σε κάθε τομέα και σε κάθε προσπάθεια. Ειδικότερα όταν μιλάμε για διαπολιτισμικότητα και αποδοχή σε ένα σύνολο όπου υπάρχουν ήδη λανθασμένες αντιλήψεις σχετικά με τα άτομα από διαφορετικά διαπολιτισμικές ταυτότητες, οι δυσκολίες είναι αρκετές. Ωστόσο όταν αυτές αντιμετωπίζονται μεθοδικά και ορθά μπορούν να μειωθούν. Ακόμα και να εκμηδενιστούν»

Συνεντευξιαζόμενος 2:

«Θεωρώ πως τα παιδιά προσπαθούν πολύ και κατανοούν την ανυπαρξία ουσιαστικής διαφορετικότητας. Δυσκολίες σίγουρα προκύπτουν, ωστόσο μειώνονται εκθετικά με την πάροδο των χρόνων»

Συνεντευξιαζόμενος 3:

«Σίγουρα αντιμετωπίζουμε διάφορες δυσκολίες και μερικές φορές αρκετά έντονες. Ωστόσο τα παιδιά σιγά σιγά εξελίσσονται και μαθαίνουν να αποδέχονται και να αντιμετωπίζουν τους συμμαθητές τους ισότιμα και με αγάπη»

Συνεντευξιαζόμενος 4:

«Οι δυσκολίες είναι παρούσες. Ωστόσο κάθε ενέργεια έχει και τις δυσκολίες της. Κάθε προσπάθεια από κάθε φορέα και από ολόκληρη την κοινωνία μπορεί να βοηθήσει σίγουρα στην εξάλειψη των δυσκολιών αυτών»

Συνεντευξιαζόμενος 5:

«Αναπόφευκτα δυσκολίες ενισχύονται σε αρκετές περιπτώσεις. Τα παιδιά για να μπορέσουν να μάθουν, να κατανοήσουν και να αποδεχθούν χρειάζονται χρόνο και κόπο. Συνεπώς κατά τις σταδιακές αυτές προσπάθειες διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης προκύπτουν πολλαπλές δυσκολίες που με την πάροδο του χρόνου αντιμετωπίζονται ολοένα και αποτελεσματικότερα»

Συνεντευξιαζόμενος 6:

«Όπως και σε κάθε άλλη σχολική και εξωσχολική διαδικασία, έτσι και κατά την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση ενισχύονται διάφορες συγκρούσεις. Παρόλα αυτά με οργάνωση, αγάπη, υπομονή έρχεται η σταδιακή εξέλιξη, και αυτά μπορούν να περιθωριοποιηθούν»

Συνεντευξιαζόμενος 7:

«Σαφώς. Πολλές φορές ερχόμαστε αντιμέτωποι με διάφορες δυσκολίες. Ωστόσο είναι και αυτές μέσα στο παιχνίδι και τις εκλαμβάνουμε σαν δοκιμασίες οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν, προκειμένου όλοι να γίνουμε καλύτεροι»

Συνεντευξιαζόμενος 8:

«Οι δυσκολίες είναι παρούσες σε όλα τα στάδια και σε όλες τις προσπάθειες. Το σχολείο λειτουργεί ως φορέας ζύμωσης..Τα παιδιά φαίνεται να εξελίσσονται ολοένα και περισσότερο προς θετικές κατευθύνσεις και προσπαθούν να κατανοήσουν και να αποδεχθούν κάθε διαφορετικότητα»

Συνεντευξιαζόμενος 9:

«Σίγουρα. Τις περισσότερες φορές θα έλεγα αντιμετωπίζονται δυσκολίες. Ωστόσο μέσα από αυτές θα έλεγα τα παιδιά μαθαίνουν ακόμα καλύτερα. Γενικότερα τα παιδιά έχουν διάθεση να εξελιχθούν, να αποδεχθούν και να συνυπάρξουν ουσιαστικά και ισότιμα»

Συνεντευξιαζόμενος 10:

«Οι δυσκολίες μπορώ να δηλώσω ότι με την πάροδο των χρόνων μειώνονται. Ίσως επειδή πλέον τόσο στο σχολείο όσο και στην κοινωνία ενισχύονται πολλές δράσεις αποδοχής και σεβασμού προ τα διαφορετικά διαπολιτισμικά άτομα. Είμαι σε θέση δηλαδή να δηλώσω πως σε αυτό το θέμα, θεωρώ, υπάρχει μεγάλη θετική εξέλιξη»

ΕΡΩΤΗΣΗ 10. Πού κατά τη γνώμη σας οφείλονται οι δυσκολίες;

Συνεντευξιαζόμενος 1:

«Όπως ανέφερα ίσως το βασικότερο είναι οι λανθασμένες αντιλήψεις που έχουν τα παιδιά σχετικά με τους διαφορετικούς διαπολιτισμικά μαθητές. Δυστυχώς η κοινωνία μας ακόμα δεν μπορεί να αποδεχθεί πλήρως τους ανθρώπους αυτούς με αποτέλεσμα αυτό να περνάει στα παιδιά»

Συνεντευξιαζόμενος 2:

«Οι δυσκολίες αφορούν σε πρώτη φάση την γλώσσα των παιδιών κατά την προσπάθεια τους να επικοινωνήσουν. Ωστόσο αυτό μπορεί να ξεπεραστεί με τη βοήθεια των διαμεσολαβητών και την ουσιαστική επικοινωνία των παιδιών. Ωστόσο οι περισσότερες δυσκολίες εντοπίζονται στις αντιλήψεις των παιδιών, οι οποίοι αρχικά δεν επιθυμούν να επικοινωνήσουν με παιδιά διαφορετικών εθνικοτήτων. Υπάρχει δηλαδή μια γενική αρνητική στάση και μια αποφυγή της επικοινωνίας. Ωστόσο με συζήτηση και κατανόηση όλα μπορούν να ξεπεραστούν»

Συνεντευξιαζόμενος 3:

«Στις αντιλήψεις που προέρχονται από την κοινωνία , οι οποίες στιγματίζουν και ακολουθούν τα παιδιά. Υπάρχει αρκετή περιθωριοποίηση και υποτίμηση απέναντι στους διαφορετικά διαπολιτισμικά ανθρώπους, με αποτέλεσμα τα παιδιά να υιοθετούν αυτά τα λόγια και τις συμπεριφορές. Ωστόσο τα παιδιά των μικρότερων ηλικιών μπορούν να κατανοήσουν μέσω δράσεων την ανυπαρξία των διαφορών και να μπορέσουν να αποδεχθούν κάθε τι»

Συνεντευξιαζόμενος 4:

«Περισσότερο θα έλεγα στην αρχική αποκρουστική συμπεριφορά που έχουν τα παιδιά. Στην αρχή σχεδόν όλοι οι μαθητές δεν επιθυμούν να έρθουν σε επικοινωνία και να

έρθουν σε επαφή με μαθητές από διαφορετικές, κυρίως, θρησκείες. Κατά συνέπεια, στη φάση αυτή και στην προσπάθεια να κατανοήσουν ότι το διαφορετικό δεν είναι εμπόδιο, χρειάζεται αρκετή προσπάθεια και αρκετές τεχνικές διαμεσολάβησης »

Συνεντευξιαζόμενος 5:

«Αρχικά οι δυσκολίες εντοπίζονται κατά την προσπάθεια προσαρμογής των παιδιών από διαφορετικές εθνικότητες και ό,τι άλλο διαφορετικό υπάρχει, στο σχολείο και σε ολόκληρη την κοινωνία. Οι μαθητές αυτοί τις περισσότερες φορές αντιμετωπίζουν δυσκολίες προσαρμογής καθώς βιώνουν συναισθήματα απομόνωσης και πολλές φορές συνθήκες υποτίμησης. Συνεπώς σε πρώτη φάση χρειάζεται τα παιδιά αυτά να βοηθηθούν και να ξεπεράσουν τις αρνητικές τους σκέψεις. Παράλληλα, κατά τη διαδικασία αυτή γίνονται και προσπάθειες προσαρμογής και αποδοχής των παιδιών αυτών από τα άλλα παιδιά. Συνεπώς αναπτύσσονται πολλαπλές δυσκολίες στην όλη προσπάθεια, που κυρίως οφείλονται στα λανθασμένα πρότυπα και στις λανθασμένες αντιλήψεις που ενδεχομένως έχουν αναπτυχθεί στα παιδιά. Παρόλα αυτά με τις κατάλληλα στοχευμένες δράσεις, συζητήσεις και ενέργειες, οι δυσκολίες αυτές σταδιακά μειώνονται»

Συνεντευξιαζόμενος 6:

«Οι συγκρούσεις και οι δυσκολίες προέρχονται κυρίως από την ανικανότητα των ντόπιων παιδιών να αποδεχθούν τα παιδιά με διαφορετικό χρώμα, γλώσσα και θρησκεία. Τα παιδιά συνήθως έχουν πολλές ερωτήσεις και δεν επιθυμούν να έρθουν σε άμεση επαφή με το «διαφορετικό». Ωστόσο μέσα από τον διάλογο και τη σταδιακή και μεθοδική διεργασία, οι μαθητές κατανοούν τις πολλαπλές ομοιότητες και μηδενικές διαφορές τους, και αναπτύσσουν σχέσεις σεβασμού και φιλίας.»

Συνεντευξιαζόμενος 7:

«Οι δυσκολίες προέρχονται κυρίως από τις λανθασμένες αντιλήψεις και την αμάθεια. Τα παιδιά θεωρούν ότι οι συμμαθητές τους με διαφορετικό χρώμα και διαφορετικά

χαρακτηριστικά είναι γενικά «διαφορετικοί» και «προβληματικοί». Έτσι τις περισσότερες φορές δεν επιθυμούν να παίξουν, να μιλήσουν με τα παιδιά αυτά, με αποτέλεσμα να τα απομονώνουν»

Συνεντευξιαζόμενος 8:

«Κυρίως κατά τις προσπάθειες επικοινωνίας των παιδιών, πολλές φορές ενισχύονται πολλές συγκρούσεις. Αυτό προέρχεται κυρίως από τις αντιλήψεις που επικρατούν και την πεποίθηση ότι τα παιδιά αυτά είναι «διαφορετικά». Ότι οι αντιλήψεις αυτές επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τις σκέψεις και τις δράσεις των παιδιών χρειάζεται χρόνος και κόπος προκειμένου να ξεπεραστούν και να απομονωθούν»

Συνεντευξιαζόμενος 9:

«Οι δυσκολίες αφορούν κυρίως τις δυσκολίες στην επικοινωνία μεταξύ των παιδιών. Σε πρώτη φάση οι μαθητές αδυνατούν να επικοινωνήσουν καθώς θεωρούν πως τους χωρίζουν τεράστιες διαφορές. Ωστόσο μέσα από συζητήσεις και δράσεις, τα παιδιά κατανοούν τις μηδενικές τους διαφορές και καταβάλλουν σημαντικές προσπάθειες ουσιαστικής και ισότιμης συνύπαρξης »

Συνεντευξιαζόμενος 10:

«Προέρχονται κυρίως από τα λανθασμένα πρότυπα και τις λανθασμένες σκέψεις που έχουν γαλουχηθεί στα παιδιά. Παρόλα αυτά τα παιδιά εύκολα κατανοούν τις λανθασμένες αυτές σκέψεις και προσπαθούν να εξελιχθούν»

ΕΡΩΤΗΣΗ 11. Με ποιο τρόπο δύνανται να αρθούν οι δυσκολίες αυτές;

Συνεντευξιαζόμενος 1:

«Ο καλύτερος τρόπος είναι οι βιωματικές δράσεις και η ουσιαστική αλληλεπίδραση των παιδιών. Προκειμένου οι μαθητές να εξαλείψουν κάθε λανθασμένη και προκατειλημμένη σκέψη, χρειάζεται να συναναστραφούν με τους μαθητές διαφόρων εθνικοτήτων , να του γνωρίσουν και να κατανοήσουν ότι δεν υπάρχουν τόσες διαφορές»

Συνεντευξιαζόμενος 2:

«Οι διαμεσολαβητές και η προσπάθεια επικοινωνίας μεταξύ όλων των παιδιών είναι τα καλύτερα μέσα άρσης των δυσκολιών αυτών. Στο σχολείο είναι σημαντικό να αναπτύσσονται δράσεις και ευκαιρίες έτσι ώστε τα παιδιά να δραστηριοποιούνται μαζί και ομαδικά. Με τον τρόπο αυτό γίνονται ικανά να εντοπίσουν από μόνοι τους τις ομοιότητες τους, να αποδεχθούν κάθε διαφορά και να μπορέσουν να αναπτύξουν σχέσεις σεβασμού και αλληλεγγύης»

Συνεντευξιαζόμενος 3:

«Είναι απαραίτητη η ανάπτυξη πρακτικών ομαδικής δράσης και ομαδικών παιχνιδιών. Πρέπει δηλαδή σε κάθε μάθημα και σε κάθε δραστηριότητα να δημιουργούνται ομάδες παιδιών διαφορετικών εθνικοτήτων, προκειμένου τα παιδιά να μπορούν να επικοινωνήσουν με βιωματικές δράσεις. Μέσα από τις βιωματικές δράσεις , θα μπορέσουν να περιθωριοποιήσουν τις διαφορές τους και να τις αποδεχτούν»

Συνεντευξιαζόμενος 4:

«Μέσω διαδικασιών αλληλεπίδρασης και διαπολιτισμικής μάθησης. Σε κάθε σχολείο πρέπει να παρουσιάζονται θέατρα, παραστάσεις και ταινίες στα παιδιά που να αναδεικνύουν τις λανθασμένες στάσεις προς το «διαφορετικό» και τα συναισθήματα των παιδιών που περιθωριοποιούνται. Με τον τρόπο αυτό και τη βιωματική ενίσχυση δραστηριοτήτων, τα παιδιά μπορούν να μάθουν βιωματικά και ουσιαστικά να αποδέχονται»

Συεντευξιαζόμενος 5:

«Όπως ανέφερα, χρειάζεται να αναπτύσσονται συνεχείς δράσεις, συζητήσεις και ενέργειες τόσο με τη βοήθεια των μελών του σχολείου, όσο και με της ευρύτερης κοινωνίας. Πιο συγκεκριμένα στο σχολείο θα μπορούν να αναπτυχθούν βιωματικές δραστηριότητες, συζητήσεις και θεατρικές παραστάσεις προκειμένου τα παιδιά να μάθουν και να γνωρίσουν τους διάφορους πολιτισμούς. Παράλληλα θα μπορούσαν στο σχολείο αλλά και στην κοινότητα να αναπτυχθούν πανηγύρια και εκδηλώσεις διαπολιτισμικότητας, στις οποίες να παρουσιάζονται τα έθιμα και τα παραδοσιακά εδέσματα άλλων πολιτισμών, με στόχο την άμεση επαφή των ατόμων με αυτά..»

Συεντευξιαζόμενος 6:

«Όπως επισήμανα θεωρώ ότι ο καλύτερος τρόπος είναι ο διάλογος και η σταδιακή επαφή μεταξύ των μαθητών. Τα παιδιά πρέπει να έρθουν σε άμεση επαφή με τους συμμαθητές τους, προκειμένου να βιώσουν τις μηδενικές τους διαφορές και να κατανοήσουν ότι το χρώμα, η θρησκεία και η εθνικότητα δεν παίζουν ρόλο»

Συεντευξιαζόμενος 7:

«Με την προσπάθεια τα παιδιά να μάθουν, να συνδιαλλαγούν και να κατανοήσουν την «διαφορετικότητα». Οι αντιδράσεις προέρχονται κυρίως από την αμάθεια ή από τα λανθασμένα πρότυπα. Χρειάζεται να αναπτυχθούν δράσεις και εκδηλώσεις προκειμένου οι μαθητές να γνωρίσουν τους διαφορετικούς πολιτισμούς και τα διαφορετικά παιδιά, και αν μπορέσουν να αποδεχθούν τις επιφανειακές τους διαφορές»

Συεντευξιαζόμενος 8:

«Χρειάζεται να προωθηθούν τα ορθά πρότυπα προς τα παιδιά και να κατανοηθεί ότι οι διαφορές αυτές είναι απλά επιφανειακές. Αυτό μπορεί να υλοποιηθεί μέσω

βιωματικών δράσεων και ομαδικών παιχνιδιών. Επίσης είναι σημαντικό τα παιδιά να γνωρίζουν τις διαφορετικές θρησκείες, ήθη και έθιμα άλλων πολιτισμών»

Συεντευξιαζόμενος 9:

«Χρειάζονται να αναπτυχθούν δράσεις και μέθοδοι αλληλεπίδρασης, με σκοπό τα παιδιά να κατανοήσουν τη σημαντικότητα των εννοιών της αποδοχής, της αγάπης και του σεβασμού και να μπορέσουν να αναπτύξουν ουσιαστικές σχέσεις »

Συεντευξιαζόμενος 10:

«Τα παιδιά χρειάζεται να μάθουν και να βιώσουν προκειμένου να κατανοήσουν κάθε τι καινούργιο. Συνεπώς είναι απαραίτητη η εκμάθηση των διαφόρων πολιτισμών, καθώς και των αξιών που πρέπει να διέπουν κάθε ανθρώπινη οντότητα. Παράλληλα είναι σημαντική η ενίσχυση δράσεων και ομαδοποιημένων πρακτικών, προκειμένου οι μαθητές να παραμερίσουν κάθε διαφορά»

ΕΡΩΤΗΣΗ 12. Πιστεύετε ότι η επιμόρφωση αποτελεί βασική συνιστώσα για την αποτελεσματική εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης;

Συεντευξιαζόμενος 1:

«Σίγουρα.. μέσα από την επιμόρφωση και τη συνεχή μάθηση είτε των εκπαιδευτικών είτε των παιδιών ενισχύονται καινοτόμες πρακτικές και κατανοούνται περαιτέρω οι έννοιες του σεβασμού, της διαπολιτισμικότητας και της πολυπολιτισμικότητας της κοινωνίας»

Συεντευξιαζόμενος 2:

«Σαφώς. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, των διευθυντών και γενικότερα όλων των μελών της σχολικής κοινότητας, ενισχύει τον τρόπο σκέψης αλλά και δράσης. Μέσα από τη συνεχή επιμόρφωση οι άνθρωποι συμβαδίζουν και κατανοούν τις ανάγκες της

εποχής, με αποτέλεσμα να είναι ικανοί να ενισχύσουν τις απαραίτητες δράσεις και διαδικασίες που απαιτούνται σε κάθε περίπτωση»

Συνεντευξιαζόμενος 3:

«Βέβαια. Η επιμόρφωση σε κάθε τομέα αποτελεί συνιστώσα αποτελεσματικότητας. Μέσα από τις επιμόρφώσεις δίνεται η δυνατότητα εξέλιξης και ενίσχυσης των γνώσεων και των πρακτικών εφαρμογής. Παράλληλα ενισχύεται η κριτική σκέψη και δίνεται η δυνατότητα πολύπλευρης και ουσιαστικής εξέλιξης»

Συνεντευξιαζόμενος 4:

«Σίγουρα. Η διαπολιτισμικότητα απαιτεί την επιμόρφωση, καθώς προκειμένου να δημιουργηθούν παιδιά και κοινωνίες απαλλαγμένα από προκαταλήψεις και λανθασμένες αντιλήψεις, χρειάζεται οι εκπαιδευτικοί να κατανοήσουν τη σημαντικότητα της αποδοχής και να μπορέσουν να πραγματοποιήσουν αποτελεσματικές δράσεις και πρακτικές»

Συνεντευξιαζόμενος 5:

«Ναι, η επιμόρφωση συμβάλλει αποτελεσματικά ολιστικά σε διάφορους τομείς και ειδικότερα στην ανάπτυξη διαπολιτισμικών δράσεων και διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης. Μέσα από την επιμόρφωση οι άνθρωποι γίνονται ικανοί να εκμηδενίσουν κάθε λανθασμένη αντίληψη και να μπορέσουν να προωθήσουν τις αρχές και τις αξίες της διαπολιτισμικότητας, συνθέτοντας κοινωνίες και ανθρώπους απαλλαγμένους από στερεοτυπικές αντιλήψεις»

Συνεντευξιαζόμενος 6:

«Σίγουρα, η επιμόρφωση πάντα ενισχύει κάθε δράση και αναπτύσσει την κριτική και ορθή σκέψη των ανθρώπων. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι άκρως σημαντική και ειδικά σε θέματα διαπολιτισμικότητας και αποδοχής. Μονάχα αν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί αποκτήσουν χαρακτηριστικά διαπολιτισμικότητας και αποδοχής της διαφορετικότητας, θα μπορέσουν να προωθήσουν τις σκέψεις και τις απόψεις αυτές και στα παιδιά»

Συνεντευξιαζόμενος 7:

«Αναμφίβολα ναι. Μέσα από την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση ο εκπαιδευτικός και ο διαμεσολαβητής καλείται να εξαλείψει τις αποστάσεις μεταξύ των παιδιών και να δημιουργήσει ανθρώπους “ανοιχτούς”, κριτικά σκεπτόμενους απαλλαγμένους από στερεότυπα. Για να υλοποιηθεί αποτελεσματικά η διαδικασία αυτή είναι απαραίτητο να ενισχύονται συνεχώς καινοτόμες δράσεις και ο διαμεσολαβητής να είναι ικανός να ενισχύει τις απαιτούμενες πρακτικές και να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά κάθε δυσκολία που προκύπτει»

Συνεντευξιαζόμενος 8:

«Η επιμόρφωση θα έλεγα αποτελεί τη βασικότερη παράμετρο κατά τις διαδικασίες διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης. Εξαιτίας των συνεχών εξελίξεων της εποχής, οι διαμεσολαβητές πρέπει να είναι ικανοί να συμβαδίζουν με κάθε εξέλιξη και να μπορούν να εφαρμόζουν αποτελεσματικά τις απαιτήσεις που ενισχύονται σε κάθε προσπάθεια ανάπτυξης ουσιαστικών σχέσεων μεταξύ των παιδιών»

Συνεντευξιαζόμενος 9:

«Η επιμόρφωση αποτελεί απαραίτητη συνιστώσα για την ενίσχυση της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης! Για να μπορέσουν οι δράσεις διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης να συμβαδίζουν με τις ανάγκες των παιδιών και τις εξελίξεις της εποχής, είναι απαραίτητο οι εκπαιδευτικοί και οι διαμεσολαβητές να επιμορφώνονται και να ενημερώνονται συνεχώς»

Συνεντευξιαζόμενος 10:

«Σίγουρα! Η επιμόρφωση σε κάθε τομέα και ειδικά των εκπαιδευτικών είναι απαραίτητη.. για να μπορέσουν να αρθρύν οι αποστάσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών και των παιδιών και κατά συνέπεια των διαφορετικά διαπολιτισμικών μαθητών, είναι απαραίτητο οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να κατανοούν κάθε συμπεριφορά και να ενισχύουν την κατάλληλη δράση»

B.2.2 Σχολιασμός και Σύγκριση Αποτελεσμάτων

1^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Σε ποιο βαθμό οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό περιβάλλον;

ΕΡΩΤΗΣΗ 1. Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης.

«μέσω αυτής ενισχύεται η ομαλή αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών και επιτυγχάνεται η άμεση και αποτελεσματική επικοινωνία τους», «αφορά την ανάπτυξη ουσιαστικών σχέσεων μεταξύ των ατόμων και την απαλλαγή τους από κάθε είδους ρατσιστική συμπεριφοράς», «μέσω της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης τα παιδιά κατορθώνουν να επικοινωνήσουν δημιουργικά και να αναπτύξουν σχέσεις σεβασμού και ισότητας», «η έννοια αυτή αφορά κάθε προσπάθεια ενός τρίτου προσώπου να εκμηδενίσει τις γλωσσικές, θρησκευτικές και εθνικιστικές διαφορές μεταξύ των παιδιών, και να συμβάλλει στην ενίσχυση σχέσεων σεβασμού και αμοιβαίας αλληλεπίδρασης» . .

ΕΡΩΤΗΣΗ 2. Θεωρείτε στις δεδομένες συνθήκες ότι είναι αναγκαία η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση; Για ποιο λόγο;

«θεωρώ εξαιρετικά αναγκαία την ενσωμάτωση και την ενίσχυση δράσεων διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης», «για να μπορέσουν τα παιδιά να επικοινωνήσουν δημιουργικά και δίκαια, κάθε διαδικασία διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης οφείλει να λαμβάνει χώρα και να εκμηδενίζει κάθε άνιση συμπεριφορά», «μέσω διαδικασιών διαμεσολάβησης τα παιδιά μπορούν να κατανοήσουν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο ορισμένες βασικές αξίες και τρόπους συμπεριφοράς», «η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση στοχεύει να αναπτύξει βασικές αξίες των παιδιών και να δημιουργήσει πολίτες δίκαια και κριτικά σκεπτόμενους», «με τη βοήθεια των δράσεών της θα μπορέσουν να εκμηδενιστούν οι αποστάσεις μεταξύ των «διαφορετικών παιδιών» και θα ενισχύσει την αξία της ισότητας και της αλληλεγγύης» . .

2ο Ερευνητικό Ερώτημα: Σύμφωνα με την οπτική των διευθυντών και των υποδιευθυντών, η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση είναι εφικτό να συμβάλλει στην ομαλή ένταξη των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον;

ΕΡΩΤΗΣΗ 3. Πιστεύετε ότι η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση συμβάλλει στην ομαλή ένταξη των μαθητών;

«μέσω της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης τα παιδιά έρχονται σε αποτελεσματικότερη επικοινωνία και τους δίνεται η δυνατότητα να βοηθηθούν στην επίλυση των δυσκολιών τους», «η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση συμβάλλει αποτελεσματικά στην περιθωριοποίηση των προκαταλήψεων και στην ανάπτυξη των ορθών προτύπων», «μέσω αυτής αναπτύσσονται μέθοδοι ομαλής ένταξης των διαφορετικά διαπολιτισμικών μαθητών στην σχολική κοινότητα», «μέσα από την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση προωθούνται οι δράσεις ομαλής ένταξης και ενσωμάτωσης των παιδιών στις κοινωνίες» . .

ΕΡΩΤΗΣΗ 4. Για ποιο λόγο;

«τα παιδιά αναπτύσσουν την κριτική τους σκέψη και αλληλοεπιδρώντας με τους συμμαθητές τους κατανοούν τις λανθασμένες τους αντιλήψεις», «τα παιδιά νιώθουν σταδιακά περισσότερη οικειότητα, με αποτέλεσμα να ενσωματώνονται αποτελεσματικότερα στο κοινωνικό πλαίσιο», «οι δράσεις και οι ενέργειες αυτής εκμηδενίζουν κάθε χάσμα μεταξύ των παιδιών», «μέσα από την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση τα παιδιά έρχονται σε ουσιαστική επικοινωνία, μαθαίνουν νέους λαούς, πολιτισμούς και έθιμα, αναπτύσσουν την κοινωνικότητα τους και γίνονται ικανοί να αποδέχονται ισότητα και δίκαια κάθε «διαφορετικό»» . .

ΕΡΩΤΗΣΗ 5. Σε ποιους τομείς εντοπίζετε τον θετικό αντίκτυπο.

«Σε κάθε τομέα.. κοινωνικό, πολιτισμικό, εκπαιδευτικό, μαθησιακό, προσωπικό», «μέσα από τις δράσεις της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης ενισχύονται τα διαπολιτισμικά χαρακτηριστικά των παιδιών και εξελίσσονται πολύπλευρα σε κάθε κοινωνικό-πολιτισμικό και ατομικό τομέα», «κοινωνικοπολιτισμικό, μαθησιακό και προσωπικό τομέα», «στην προσωπικότητα και στην κοινωνικότητα του παιδιού.. τα παιδιά μέσα από τις αξίες αυτές ενισχύουν το χαρακτηριστικό της αποδοχής, της προσαρμογής, της κατανόησης και της διαπολιτισμικής αντιμετώπισης» . .

ΕΡΩΤΗΣΗ 6. Θα μπορούσατε να αναφέρετε παραδείγματα;

«τα παιδιά αποκτούν κριτική σκέψη και γίνονται ικανά να σκέφτονται ορθά και πολύπλευρα», «ανάπτυξη δράσεων αποδοχής και επικοινωνίας», «τα παιδιά γνωρίζουν και αλληλοεπιδρούν με διαφορετικούς πολιτισμούς, ενισχύουν την κριτική τους σκέψη και αναπτύσσονται προς κάθε κατεύθυνση», «εξέλιξη των μαθητών προς την αποδοχή», «η θετική στροφή αποδοχής πολλών παιδιών όταν έρχονται σε επαφή με παιδιά διαφορετικών πολιτισμών», «καλλιέργεια αξιών ισότητας και αποδοχής», «έχουν παρατηρηθεί να ξεπερνιούνται οι ανάρμοστες συμπεριφορές μέσα από την διαπολιτισμική διαμεσολάβηση»..

ΕΡΩΤΗΣΗ 7. Εντοπίζετε μειονεκτήματα και αν ναι ποια;

«εντοπίζονται δυσκολίες κυρίως στην αποδοχή και ανάπτυξη ουσιαστικής επιθυμίας για αλληλεπίδραση», «κυρίως όταν ειδικά το παιδί νιώσει την περιθωριοποίηση ενδεχομένως να αναπτυχθούν συγκρούσεις και εντάσεις», «κατά τις αρχικές διαδικασίες, τα παιδιά βρίσκονται σε μια άρνηση να αποδεχθούν και να λάβουν μέρος στις πρακτικές».

3^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές διαθέτουν εμπειρία από την εφαρμογή της διαπολιτισμική διαμεσολάβησης στο σχολικό πλαίσιο;

ΕΡΩΤΗΣΗ 8. Θεωρείτε ότι επιδιώκεται η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση;

«γίνονται αρκετές δράσεις προκειμένου να ενισχυθούν οι πρακτικές της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης», «επιδιώκεται, ωστόσο χρειάζονται αρκετές προσπάθειες ακόμα», «σίγουρα επιδιώκεται αλλά δεν θεωρώ πως επιδιώκεται στον μέγιστο δυνατό βαθμό», «σίγουρα έχουμε δρόμο ακόμα για να κατακτήσουμε το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.. ωστόσο οι προσπάθειες που γίνονται είναι όλο και περισσότερες και πολύπλευρες », «εφαρμόζοντας πολλές δράσεις εξάλειψης των αποστάσεων που ενδεχομένως δημιουργούνται μεταξύ των διαπολιτισμικά διαφορετικών μαθητών» . .

ΕΡΩΤΗΣΗ 9. Εντοπίζετε δυσκολίες στην πρακτική εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης;

«οι δυσκολίες είναι αναπόφευκτες.. ωστόσο εντοπίζονται μεθοδικά..», «δυσκολίες σίγουρα προκύπτουν, ωστόσο μειώνονται εκθετικά με την πάροδο των χρόνων», «κατά τις σταδιακές αυτές προσπάθειες διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης προκύπτουν πολλές δυσκολίες που με την πάροδο του χρόνου αντιμετωπίζονται ολοένα και αποτελεσματικότερα», «δυσκολίες σίγουρα εντοπίζονται, ωστόσο τα παιδιά φαίνεται να εξελίσσονται ολοένα και περισσότερο προς θετικές κατευθύνσεις» .

ΕΡΩΤΗΣΗ 10. Που κατά τη γνώση σας οφείλονται οι δυσκολίες;

«στις λανθασμένες αντιλήψεις που έχουν τα παιδιά σχετικά με τους διαφορετικούς διαπολιτισμικά μαθητές», «υπάρχει μια γενική αρνητική στάση και μια αποφυγή της επικοινωνίας», «στις αντιλήψεις που προέρχονται από την κοινωνία και στιγματίζουν τα παιδιά», «στην αρχή σχεδόν όλοι οι μαθητές δεν επιθυμούν να έρθουν σε επικοινωνία και να συνδιαλλαγούν με μαθητές από διαφορετικές, κυρίως, θρησκείες», «δυσκολίες στην επικοινωνία μεταξύ των παιδιών», «λανθασμένα πρότυπα και λανθασμένες σκέψεις που έχουν γαλουχηθεί στα παιδιά» . .

ΕΡΩΤΗΣΗ 11. Με ποιο τρόπο δύνανται να αρθούν οι δυσκολίες αυτές;

«μέσω βιωματικών δράσεων και ουσιαστικής αλληλεπίδρασης», «μέσω της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και την ανάπτυξη των χαρακτηριστικών της αποδοχής και του σεβασμού», «πρακτικές ομαδικών δράσεων και δραστηριοτήτων», «μέσω διαδικασιών αλληλεπίδρασης και διαπολιτισμικής μάθησης», «αλληλεπίδραση και εκμάθηση ηθών και εθίμων των πολλαπλών πολιτισμών» . .

ΕΡΩΤΗΣΗ 12. Πιστεύετε ότι η επιμόρφωση αποτελεί βασική συνιστώσα για την αποτελεσματική εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης;

«μέσα από την επιμόρφωση και την συνεχή μάθηση είτε των εκπαιδευτικών είτε των παιδιών ενισχύονται καινοτόμες πρακτικές και κατανοούνται περαιτέρω οι έννοιες του σεβασμού και της διαπολιτισμικότητας», «η επιμόρφωση ενισχύει τον τρόπο σκέψης αλλά και δράσης και αναπτύσσει την κριτική σκέψη», «μέσα από τις πρακτικές

επιμόρφωσης δίνεται η δυνατότητα εξέλιξης και ενίσχυσης των γνώσεων και των πρακτικών εφαρμογής», «η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι άκρως σημαντική και ειδικά σε θέματα διαπολιτισμικότητας και αποδοχής», «μέσα από τις διαδικασίες επιμόρφωσης ενισχύεται η κριτική σκέψη και το άτομο συμβαδίζει με τις ανάγκες της εποχής», «για να μπορέσουν οι δράσεις διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης να συμβαδίζουν με τις ανάγκες των παιδιών και τις εξελίξεις της εποχής, είναι απαραίτητο οι εκπαιδευτικοί και οι διαμεσολαβητές να επιμορφώνονται και να ενημερώνονται συνεχώς» .

Γ Μέρος: Ερμηνεία / Συζήτηση Πορισμάτων, Συμπεράσματα και Προτάσεις

Από την παραπάνω ανάλυση λοιπόν, διαπιστώνεται η σημαντικότητα της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης μέσα από τη σκοπιά και τις αντιλήψεις των διευθυντών και των υποδιευθυντών, των προαναφερθέντων σχολικών μονάδων. Αναφορικά με το πρώτο ερευνητικό ερώτημα **«Σε ποιο βαθμό οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό περιβάλλον;»** και τις δηλώσεις των συμμετεχόντων, διαπιστώνεται η αναγνώριση της αναγκαιότητας της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό περιβάλλον. Όπως επισημαίνεται και μέσα από τις δηλώσεις τους, θεωρούν τη διαπολιτισμική διαμεσολάβηση ως μια βασική διαδικασία που στοχεύει στην εκμηδένιση των προκαταλήψεων των παιδιών και στην ενίσχυση σχέσεων σεβασμού, ισότητας και ενσυναίσθησης. Παράλληλα, οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές των σχολείων δήλωσαν ότι η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση στοχεύει στη δημιουργία κριτικά σκεπτόμενων παιδιών, το οποίο συμβάλλει στην δημιουργία ενός υγιούς σχολικού περιβάλλοντος.

Σχετικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα **«Σύμφωνα με την οπτική των διευθυντών και των υποδιευθυντών, η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση είναι εφικτό να συμβάλλει στην ομαλή ένταξη των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον;»**, οι συμμετέχοντες εκδήλωσαν έντονη θετικότητα δηλώνοντας ότι μέσω των δράσεων της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, μπορεί να επιτευχθεί η ομαλή ένταξη των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον. Όπως οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές δηλώνουν, *μέσω των διαδικασιών της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, τα παιδιά μαθαίνουν να επικοινωνούν αποτελεσματικά και να εντάσσονται ομαλά στο κοινωνικό σύνολο του σχολείου, αναπτύσσοντας τις αξίες του σεβασμού και της αλληλεγγύης και καλλιεργώντας τα συναισθήματα της ομαδικότητας και της αποδοχής.*

Τέλος, αναφορικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα **«Οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές διαθέτουν εμπειρία από την εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό πλαίσιο;»**, φαίνεται η εμπειρία των διευθυντών και των υποδιευθυντών να υπάρχει σε ένα ικανοποιητικό βαθμό. Όπως επισημαίνεται και μέσα

από τις δηλώσεις τους, «οι πρακτικές της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης ενισχύονται αρκετά, με σίγουρα αρκετές δυσκολίες αποδοχής και εξέλιξης», «προκειμένου να εφαρμοστούν οι αρχές της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, είναι απαραίτητη η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών» . .

Τα παραπάνω ευρήματα έρχονται σε άμεση συμφωνία, με προηγούμενες ερευνητικές μελέτες επί του θέματος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης. Πιο συγκεκριμένα, στις ερευνητικές μελέτες των Ibarrola-Garcia & Redin (2013), Catarci (2016), διαπιστώνεται η σημαντικότητα της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης σε επίπεδο βελτίωσης των κοινωνικών και προσωπικών δεξιοτήτων των παιδιών, καθώς και στην επίλυση των πολλαπλών συγκρούσεων. Παράλληλα, στις ερευνητικές αυτές εργασίες, επισημαίνεται η σημαντικότητα της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και σε επίπεδο ενίσχυσης των συναισθημάτων της αποδοχής, της ενσυναίσθησης και της ισότητας (Ibarrola-Garcia & Redin, 2013. Catarci, 2016). Επιπρόσθετα, στις μελέτες των Ira, Uylas, & Erkilic (2021), Chiofalo, et. Al. (2019), διερευνήθηκαν οι επιπτώσεις της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και διαμεσολάβησης στις σχολικές κοινότητες. Και στις ερευνητικές αυτές μελέτες, τα αποτελέσματα συμφωνούν με τα προηγούμενα, καθώς μέσω αυτών επισημάνθηκαν τα χαρακτηριστικά του σεβασμού, της προσαρμογής, της αποδοχής και της αποτελεσματικής επικοινωνίας που ενισχύονται μέσω των διαπολιτισμικών πρακτικών (Ira, Uylas, & Erkilic, 2021. Chiofalo, et. Al., 2019).

Επιπλέον, κοινά ευρήματα προέκυψαν και στην ερευνητική εργασία των Estaji & Rahimi (2018), στην οποία επισημάνθηκε η σημαντικότητα της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στην επίδραση των γλωσσικών δεξιοτήτων και στην επικοινωνία, ενισχύοντας τα χαρακτηριστικά του σεβασμού, της αλληλεγγύης και της ενσυναίσθησης (Estaji & Rahimi, 2018). Τέλος, η ερευνητική μελέτη των Portera, Tevisan, & Milani (2020), είχε λίγο διαφορετικά αποτελέσματα. Στη μελέτη αυτή διερευνήθηκε η αποτελεσματικότητα της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και του τρόπου με τον οποίο αυτή εφαρμόστηκε στην Ευρώπη. Τα ευρήματα έδειξαν τη σημαντικότητα της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στις σχολικές κοινότητες, ωστόσο οι πρακτικές αυτής δεν φαίνεται να ενισχύονται άμεσα και με σωστή συχνότητα στις εκπαιδευτικές κοινότητες (Portera, Tevisan, & Milani, 2020).

Από τα παραπάνω αποτελέσματα λοιπόν, τόσο των προηγούμενων ερευνητικών εργασιών όσο και της παρούσας ερευνητικής εργασίας, διαπιστώνεται η σημαντικότητα των δράσεων της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, στην ανάπτυξη χαρακτήρων απαλλαγμένων από στερεοτυπικές προκαταλήψεις. Διαφαίνεται δηλαδή η πλήρης συμφωνία των αποτελεσμάτων, τόσο από τις απόψεις των διευθυντών και των υποδιευθυντών, όσο και από τις απόψεις των εκπαιδευτικών και των παιδιών (Iga, Uylas, & Erkilic, 2021. Chiofalo, et. Al., 2019. Estaji & Rahimi, 2018). Αυτό ίσως οφείλεται στις σημαντικές δράσεις και στα αποτελέσματα των δράσεων αυτών, που προωθούνται μέσω της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, και αποσκοπούν στην ανάπτυξη κριτικά σκεπτόμενων ανθρώπων, με χαρακτηριστικά σεβασμού, αγάπης, αλληλεγγύης, ενσυναίσθησης και δικαιοσύνης. Όπως διαπιστώθηκε και μέσα από τους ορισμούς, τις επεξηγήσεις, τις δράσεις και τις προσπάθειες των διαπολιτισμικών διαμεσολαβητών και πρακτικών, αυτές επικεντρώνονται στις ισότιμες προσπάθειες και στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων ομαδικότητας και συνεργασίας (Anastasiadou & Dimitriadou, 2011. Κοκκινάκη, 2006). Παράλληλα, από τον ορισμό της διαπολιτισμικότητας *«η έννοια αυτή αναφέρεται στο πως θα έπρεπε να είναι, καθώς και στις διαδικασίες σεβασμού και ενσυναίσθησης που πρέπει να χαρακτηρίζεται μια κατάσταση»* και της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης *«είναι οι προσπάθειες επικοινωνίας μεταξύ των διαφορετικά διαπολιτισμικών ατόμων, μέσω ενός ατόμου που βοηθάει κατά την επικοινωνία»*, διαπιστώνονται οι άμεσες δράσεις αυτών και συνδέονται άμεσα με τις δηλώσεις και τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων που εκφράστηκαν στις παραπάνω υπό μελέτη ερευνητικές εργασίες (Μάρκου, 1998. Μπατσαλιά & Σελλα, 2010). Παράλληλα αναφορικά με τη σημαντικότητα της επιμόρφωσης, όπως προέκυψε μέσα από τις δηλώσεις των διευθυντών και των υποδιευθυντών, αυτό φαίνεται να οφείλεται στη σημαντικότητα της επιμόρφωσης. Μέσα από τις διαδικασίες και τις τεχνικές της επιμόρφωσης, οι εκπαιδευτικοί, συμβαδίζοντας με τις απαιτήσεις και τις συνθήκες της εποχής, αποκτούν δεξιότητες αξιοποίησης πολλαπλών τεχνικών, προκειμένου να επιλύσουν πολλαπλά ζητήματα και να δημιουργήσουν κριτικά σκεπτόμενα παιδιά με αξίες και αρχές (Καλαματιανού, Κούλης, & Παναγόπουλος, 2019). Διαφαίνεται λοιπόν ο ρόλος της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στις διαδικασίες μόρφωσης και προσωπικής ανάπτυξης των παιδιών και των εκπαιδευτικών, καθώς και στις επιδράσεις της σε κοινωνικοπολιτισμικές εκπαιδευτικές

διαδικασίες, και στη δημιουργία αποτελεσματικών / ουσιαστικών σχέσεων σεβασμού, αλληλεγγύης και ενσυναίσθησης (Turnuklu et. Al., 2009).

Οι εξηγήσεις που δόθηκαν και που προκύπτουν τόσο από ερευνητικές μελέτες όσο και από βιβλιογραφικές ανασκοπήσεις και ορισμούς, διαπιστώνονται να είναι όμοιες και να επισημαίνουν μέσω πολλαπλών αναλύσεων την αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και της επιμόρφωσης. Σημαντικά, είναι ωστόσο, και τα ευρήματα που προέκυψαν σχετικά με την πρακτική εφαρμογή των αρχών της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, κατά τα οποία διαπιστώθηκε ότι ενώ στην Ιταλία αυτές εφαρμόζονται σε αρκετό βαθμό (Catarci, 2016), στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες αυτές δεν εφαρμόζονται ικανοποιητικά (Portera, Tevisan, & Milani, 2020). Παράλληλα, προκειμένου κάθε μορφής διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και επιμόρφωσης να μπορέσει να καρποφορήσει και να ενισχύσει αποκλειστικά θετικά αποτελέσματα, είναι απαραίτητο να υπάρχει διάθεση εξέλιξης και αποδοχής από την σχολική αλλά και την ευρύτερη κοινότητα. Χρειάζεται να υπάρχει διάθεση και κίνητρα για επιμόρφωση και εφαρμογή διαπολιτισμικών πρακτικών, προκειμένου οι δράσεις να ενισχυθούν ορθά και μεθοδικά (Καλαματιανού, Κούλης, & Παναγόπουλος, 2019). Επιπρόσθετα, σημαντική είναι η εξάλειψη κάθε ρατσιστικής τάσης και συμπεριφοράς. Για να μπορέσουν οι διαμεσολαβητές, οι εκπαιδευτικοί και κάθε εμπλεκόμενος φορέας να συμβάλλει αποτελεσματικά στην δημιουργία διαπολιτισμικών πρακτικών, και να έχουν διάθεση να εξελιχθούν και να επιμορφωθούν στις κατευθύνσεις που διέπουν τις πρακτικές αυτές, χρειάζεται να μην χαρακτηρίζονται από ίχνος ρατσιστικών διαθέσεων και προκαταλήψεων (Θάνου, 2011). Ένα άτομο με ρατσιστικές τάσεις και συμπεριφορές, δεν μπορεί να μεταδώσει έμπρακτα και ορθά τις αρχές της διαπολιτισμικότητας, καθώς πάντα θα διαφαίνονται οι στερεοτυπικές απόψεις και οι πεποιθήσεις του σχετικά με αυτές.

Τα παραπάνω ευρήματα, ο σχολιασμός και η συσχέτιση αυτών, είναι απαραίτητο να αξιοποιηθούν έμπρακτα. Όπως εντοπίστηκε, επισημάνθηκε και σχολιάστηκε οι διαπολιτισμικές πρακτικές και ειδικότερα οι διαδικασίες διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, ενισχύουν τις συνεργατικές σχέσεις των παιδιών και διαμορφώνουν χαρακτήρες με αρχές και αξίες σεβασμού και δικαιοσύνης. Παράλληλα,

οι πρακτικές αυτές βοηθούν στην αποτελεσματική ένταξη των παιδιών στο σχολείο και στην κοινωνία, δημιουργώντας έτσι τις βάσεις για ισότιμες και δίκαιες αλληλεπιδράσεις. Όπως, ωστόσο, παρατηρήθηκε από την εργασία των Portera, Tevisan, & Milani (2020), οι δράσεις αυτές παρόλο που αναγνωρίζονται για τη λειτουργικότητά τους, δεν αξιοποιούνται στο απαραίτητο βαθμό στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες. Αυτό σίγουρα αποτελεί ένα σημαντικό θέμα προβληματισμού, καθώς προκειμένου να θέλουμε να μιλάμε για τη σημαντικότητα των αρχών και των αξιών της διαπολιτισμικότητας και της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, είναι απαραίτητο να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα άμεσης εφαρμογής και ενίσχυσης της.

Συνεπώς, είναι σημαντικό, τα παραπάνω αποτελέσματα και οι παραπάνω επισημάνσεις αναφορικά με τη σημαντικότητα των ευρημάτων και των βιβλιογραφικών αναφορών να αξιοποιηθούν στα σχολεία και γενικότερα στις κοινωνίες. Πιο συγκεκριμένα, είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν διαδικασίες ομαδικής συνεργασίας και αλληλεπίδρασης, προκειμένου τα παιδιά να μπορέσουν να συνεργαστούν μεταξύ τους και να γνωριστούν δημιουργικά και εποικοδομητικά. Παράλληλα, είναι απαραίτητη η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η ενίσχυση διαδικασιών διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης μέσω των οποίων οι μαθητές να μπορούν να γνωρίζουν διαφορετικά έθιμα, πολιτισμούς και λαούς, και να ενισχύουν τη διάθεση τους για αποδοχή, γνώση και κατανόηση.

Εκτός αυτών είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη και οι δυσκολίες που επισημάνθηκαν και που συνήθως ενισχύονται κατά την προσπάθεια ανάπτυξης των διαδικασιών της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και συνεργασίας. Όπως επισημάνθηκε πολλές φορές τα παιδιά εξαιτίας των στερεοτυπικών τους σκέψεων δεν επιθυμούν να έρθουν σε επαφή, να γνωρίσουν και να αλληλεπιδράσουν με παιδιά άλλων θρησκειών, εθνικοτήτων και πεποιθήσεων. Παράλληλα, πολλές φορές εντοπίζεται να ενισχύονται και συγκρούσεις κατά τις διαδικασίες αυτές, καθώς τα παιδιά είναι αναπόφευκτο να μην έχουν διαφορετικές απόψεις και δηλώσεις. Πρέπει συνεπώς, αξιοποιώντας τόσο τη θετικότητα των δράσεων της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, όσο και τα διάφορα προβλήματα που μπορούν να προκύψουν κατά τις διαδικασίες αυτής, να ενισχυθούν κατάλληλες δράσεις και μέθοδοι ανάπτυξης των

διαπολιτισμικών χαρακτηριστικών των μαθητών και να τεθούν σε άμεση εφαρμογή διαδικασίες και πρακτικές βιωματικής συνεργασίας, αποδοχής και ενσυναίσθησης.

Γενικότερα από την ανάλυση, τα αποτελέσματα και τις συγκρίσεις / σχολιασμό αυτών με παρόμοιες ερευνητικές εργασίες, προκύπτουν πολλαπλές προτάσεις πρακτικής εφαρμογής μεθόδων διαπολιτισμικότητας και διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης. Αρχικά, είναι σημαντικό να ενταχθούν στο σχολείο ειδικοί διαπολιτισμικοί διαμεσολαβητές, οι οποίοι να μπορούν να αναπτύξουν τις απαραίτητες κάθε φορά ενέργειες, προκειμένου να επιλύονται οι εν δυνάμει προβληματικές καταστάσεις και να ξεπερνιούνται οι δυσκολίες ομαλής συνύπαρξης και σεβασμού. Παράλληλα, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί των μαθητών να δρουν και ως διαμεσολαβητές. Τα παιδιά συνήθως αποκτούν μια ισχυρή οικειότητα με τον δάσκαλο τους καθώς με αυτόν συναναστρέφονται καθημερινά και αντλούν τόσο γνώσεις όσο και κοινωνικό-πολιτισμικά πρότυπα. Προκειμένου λοιπόν τα παιδιά να μπορέσουν να αναπτύξουν χαρακτηριστικά προσαρμοστικότητας, αποδοχής, σεβασμού, αλληλεγγύης και ενσυναίσθησης, είναι απαραίτητο να λαμβάνουν τα κατάλληλα ερεθίσματα από τον εκπαιδευτικό τους. Είναι σημαντικό λοιπόν ο εκπαιδευτικός να ενισχύει διάφορες δράσεις διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, και μέσω τόσο εκπαιδευτικών όσο και κοινωνικό-προσωπικών διαδικασιών να ενισχύει και να προωθεί τις σημαντικές αρχές των παιδιών.

Επιπρόσθετα, σε κάθε διαδικασία διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, είναι απαραίτητο να αναπτύσσονται ποικίλες μέθοδοι επίλυσης δύσκολων / προβληματικών καταστάσεων. Οι τεχνικές επίλυσης των συγκρούσεων και των λανθασμένων καταστάσεων χρειάζονται να είναι μεθοδικές, και μέσω ορθού χειρισμού να προωθούν τον σεβασμό και την ενσυναίσθηση. Καμία πρακτική δεν πρέπει να στοχεύει να μειώσει τις σκέψεις και τις απόψεις των παιδιών, παρά μόνο να μπορεί να εντοπίζει την πηγή των λανθασμένων συμπεριφορών και να προσπαθεί να βοηθήσει τα παιδιά να στραφούν προς τις ορθές σκέψεις και συμπεριφορές.

Επιπλέον, μέσα από τον εντοπισμό της σημαντικότητας της επιμόρφωσης στην διαπολιτισμική διαμεσολάβηση, αναπτύσσονται περαιτέρω τα κίνητρα για δια βίου επιμόρφωση και εξέλιξη. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση και διαμεσολάβηση καθώς και οι δράσεις αυτών, συσχετίζονται άμεσα μεταξύ τους καθώς ένα άτομο με συνεχής εξέλιξη, επιμόρφωση και μάθηση, μπορεί να συμβαδίζει με τις ανάγκες της εποχής και

να ενισχύει τις απαραίτητες διαπολιτισμικές δράσεις. Μέσα από τις διαδικασίες επιμόρφωσης και εξέλιξης, κατακτούνται σημαντικές αξίες και το άτομο γνωρίζει και κατανοεί την πολυπολιτισμικότητα της κοινωνίας, αναπτύσσοντας δεξιότητες αποδοχής και ενσυναίσθησης. Για να μπορέσει ένας εκπαιδευτικός να προωθήσει τις αρχές της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης και να βοηθήσει τα παιδιά να ενισχύσουν τις αρχές της ισότητας και του σεβασμού, είναι απαραίτητο ο ίδιος να αντιλαμβάνεται τις αξίες αυτές, να τις αισθάνεται και να τις προωθεί.

Εκτός αυτών, όπως διαπιστώνεται και μέσα από τις δηλώσεις των συμμετεχόντων, είναι σημαντικό στις διαδικασίες διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης να έχουν ενεργό ρόλο και οι γονείς των παιδιών αλλά και γενικότερα η ευρύτερη κοινωνία. Είναι σημαντικό συνεπώς οι γονείς αλλά και γενικότερα το κοινωνικό σύνολο να ενημερώνονται και να λαμβάνουν μέρος σε διαδικασίες διαπολιτισμικότητας, προκειμένου να γνωρίζουν νέους πολιτισμούς, να αλληλεπιδρούν μαζί τους και να εκμηδενίζουν κάθε λανθασμένη αντίληψη και σκέψη. Με τον τρόπο αυτό και την πολύπλευρη αποδοχή της διαπολιτισμικής ετερότητας, οι αρχές και οι δράσεις της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης θα μπορέσουν να καρποφορήσουν εποικοδομητικά. Συνεπώς διαπιστώνεται η ανάγκη να αναπτυχθούν δημόσιες δράσεις συνεργασίας, καθώς και διαδικασίες εκμάθησης και αλληλοαποδοχής με νέους πολιτισμούς, έθιμα και θρησκείες.

Μια κοινωνία με χαρακτηριστικά αποδοχής, αλληλεγγύης, ενσυναίσθησης και ισότητας, θα μπορέσει να διαμορφώσει κριτικά σκεπτόμενα παιδιά απαλλαγμένα από στερεοτυπικές αντιλήψεις και να δημιουργήσει θετική στάση απέναντι στο ξένο και το διαφορετικό. Το σχολείο με την χρήση των κατάλληλων γνωστικών αντικειμένων και διδακτικών μέσων μπορεί να λειτουργήσει ως διαμεσολαβητής και να ενώσει τα παιδιά και τους ανθρώπους που τίποτα δεν έχουν να χωρίσουν παρά μόνο να κερδίσουν από την επαφή με το άγνωστο, το “ξένο”..

Γ.1 Περιορισμοί

Αναφορικά με τους περιορισμούς και τις αδυναμίες της ερευνητικής αυτής μελέτης, αυτοί εντοπίζονται στον αριθμό του δείγματος καθώς και στους συμμετέχοντες. Πιο συγκεκριμένα, εξαιτίας της φύσης της ερευνητικής διαδικασίας

(ποιοτική μέθοδος), οι συμμετέχοντες δεν μπορούν να αποτελούν ένα δείγμα 100 για παράδειγμα ατόμων, όπως θα μπορούσε να γίνει σε μια ποσοτική μέθοδο. Συνεπώς αυτό ενισχύει μια αδυναμία γενίκευσης των αποτελεσμάτων μας, σε έναν ευρύτερο πληθυσμό. Παράλληλα, στην ερευνητική μελέτη συμμετείχαν μόνο διευθυντές και υποδιευθυντές διαφόρων σχολείων. Είναι σίγουρα εύλογο και πιο λειτουργικό σε μια μετέπειτα έρευνα να συμμετέχουν και εκπαιδευτικοί και γονείς αλλά και διαμεσολαβητές, προκειμένου οι απόψεις και οι σκέψεις να προέρχονται από ένα ευρύτερο φάσμα εμπλεκόμενων συμμετεχόντων, και με τον τρόπο αυτό να μπορέσουν να εξαχθούν πιο πολύπλευρα αποτελέσματα, διαφορετικής σκοπιάς και να συσχετιστούν οι δηλώσεις μεταξύ των ομάδων αυτών.

Γ.2 Προτάσεις

Συνεπώς, από την ερευνητική μελέτη και την αξιοποίηση και σχολιασμό παλαιότερων ερευνητικών μελετών, γίνονται αντιληπτές τόσο οι περαιτέρω δράσεις που πρέπει να αναπτυχθούν, όσο και οι περαιτέρω ερευνητικές μελέτες. Πιο συγκεκριμένα, χρειάζεται να μελετηθούν περαιτέρω τόσο η σημαντικότητα όσο και η εφαρμογή των εννοιών της διαπολιτισμικότητας και της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης. Αναλυτικότερα, χρειάζεται να εντοπιστούν οι αποτελεσματικότερες πρακτικές εφαρμογής της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και διαμεσολάβησης, προκειμένου να μπορούν οι διαδικασίες αυτές να τεθούν σε εφαρμογή σε κάθε εκπαιδευτικό και κοινωνικό πλαίσιο. Παράλληλα, είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν μελέτες σύγκρισης και σχολιασμού των απόψεων των διευθυντών, των υποδιευθυντών, των εκπαιδευτικών και των γονέων αναφορικά με τις δράσεις και την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης. Συγχρόνως, είναι σίγουρα σημαντικό οι μελέτες να προέρχονται από διαφορετικές χώρες και πολιτισμούς, με σκοπό να εντοπιστούν τυχόν διαφοροποιήσεις και να μπορέσουν να εφαρμοστούν διαδικασίες επίλυσης προβληματικών και ανεπιθύμητων καταστάσεων.

Είναι σημαντικό επομένως κάθε έρευνα και προσπάθεια να μπορέσει να μπορέσει να εντοπίσει τυχόν προβληματικές καταστάσεις καθώς και μεθόδους αποτελεσματικότερης ενίσχυσης της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης, προκειμένου να μπορέσουν οι πρακτικές αυτές να εφαρμοστούν και να θέσουν τα θεμέλια για την

δημιουργία πολιτών και παιδιών με αρχές διαπολιτισμικότητας και ενσυναίσθησης. Μέσα από τις περαιτέρω αυτές μελέτες, θα μπορέσουν τόσο να αναπτυχθούν οι υπάρχουσες γνώσεις όσο και να εντοπιστούν καινοτόμες μέθοδοι αποτελεσματικότητας καθώς και ομαλής ένταξης και επίλυσης προβλημάτων.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

- Ανδρής, Ε. (2016). Διαπολιτισμική ηθική και διαπολιτισμική εκπαίδευση. *Επιθεώρηση εκπαιδευτικών – επιστημονικών θεμάτων*, 10, 146-154.
- Αρβανίτη, Ε. (2016). *Διαπολιτισμική παιδαγωγική στο νηπιαγωγείο: ετερότητα στην εκπαίδευση*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Αρτινοπούλου, Β. (2010). *Η σχολική διαμεσολάβηση. Εκπαιδεύοντας τους μαθητές στη διαχείριση της βίας και του εκφοβισμού*. Αθήνα: Νομική βιβλιοθήκη.
- Cohen, L. & Manion, L. (1997). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. (Μτφρ. Μ. Φιλοπούλου, Μ. Μαυράκη, Π. Μπιθάρα, Σ. Κυρανάκης, & Χ. Μητσοπούλου) (Νέα συμπληρωμένη και αναθεωρημένη έκδοση). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γκοβάρης, Χ. (2011). *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*. Αθήνα: Διάδραση.
- Γκότοβος, Ε., Α. (2002). *Εκπαίδευση και ετερότητα ζητήματα διαπολιτισμικής παιδαγωγικής*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Γκόβαρης, Χ. (2004). *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός.
- Δαμανάκης, Μ. (2004). *Η εκπαίδευση των Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Δημητριάδου, Κ. (2012). Καλές πρακτικές σε θέματα διαπολιτισμικής διδακτικής και αγωγής. *Ελληνικό παρατηρητήριο για τη διαπολιτισμική παιδεία και εκπαίδευση*, 1, 2-5. <https://app.box.com/s/3p0kzfejygzlhy6bqx2e>.
- Θάνου, Θ., Β. (2011). *Η διαμεσολάβηση στο σχολείο και την κοινωνία*. Αθήνα: Πεδίο.
- Καλαματιανού, Α., Κούλης, Α., & Παναγόπουλος, Ε. (2019). Οι απόψεις των εκπαιδευτικών για την επιμόρφωση με αντικείμενο τη διαχείριση πολιτισμικά διαφοροποιημένων πληθυσμών στη σχολική τάξη. 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο της

- Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος: "Βασική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση των εκπαιδευτικών σε ένα σύνθετο και μεταβαλλόμενο περιβάλλον", Πάτρα.
- Κοκκινάκη, Φ. (2006). *Κοινωνική Ψυχολογία. Εισαγωγή στη μελέτη της κοινωνικής συμπεριφοράς*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση ενηλίκων. Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κιοσσέ, Ε. (2019). Διαπολιτισμική εκπαίδευση. *Νέος παιδαγωγός*, 13, 362-369.
- Λιακοπούλου, Μ. (2006). *Η διαπολιτισμική διάσταση στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών: θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*. Αθήνα: Κυριακίδη.
- Μάρκου, Γ. (1997). *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Μαρούδας, Η., Γ. & Μπελαδάκης, Μ., Δ. (2006). *Τα δικαιώματα του παιδιού, το σχολικό κλίμα και η αντιαυταρχική αγωγή του A.S.Neil*. Αθήνα: Μετασπουδή.
- Μπατσαλιά, Φ. & Σελλα, Ε. (2010). Προσφυγικές/μεταναστευτικές ροές και διαμεσολαβητική χρήση της γλώσσας. *International journal of language, translation, and intercultural communication*, 5, 30–41. <https://doi.org/10.12681/ijltic.10652>.
- Μπέσα, Ε. (2015). *Ναι, υπάρχει ευτυχία, που να κόβεται στα τρία!* Φλώρινα: Florinotika. http://www.florinotika.gr/2015/03/blog-post_35.html.
- Νικολάκη, Ε. & Κουτσούμπα, Μ. (2013). Η αυτο-ρυθμιζόμενη μάθηση στην εξΑΕ. *Open education: the journal for open and distance education and educational technology*, 9(1), 19-31. doi: <http://dx.doi.org/10.12681/jode.9807>.
- Νικολάου, Γ. (2011). *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο δημοτικό σχολείο*. Αθήνα: Πεδίο.
- Παλαιολόγου, Ν. & Ευαγγέλου, Ο. (2011). *Διαπολιτισμική παιδαγωγική, εκπαιδευτική πολιτική για παιδιά μεταναστών*. Αθήνα: Πεδίο.
- Παλαιολόγου, Ν. & Ευαγγέλου, Ο. (2003). *Διαπολιτισμική παιδαγωγική. Εκπαιδευτικές, διδακτικές & ψυχολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Ατραπός.

Πασιαρδή, Γ. (2001). *Το σχολικό κλίμα. Θεωρητική ανάλυση και εμπειρική διερεύνηση των βασικών παραμέτρων του*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Πασιαρδής, Π. (2012). *Επιτυχημένοι διευθυντές σχολείων*. Αθήνα: Ίων.

Σαϊτίης Χ., (2002). *Διευθυντής στο σύγχρονο σχολείο: Από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.

Στασινός, Δ. (2016). *Η ειδική εκπαίδευση 2020 (plus). Για μια συμπεριληπτική ή ολική εκπαίδευση στο νέο-ψηφιακό σχολείο με ψηφιακούς πρωταθλητές*. Αθήνα: Παπαζήση.

Τσιάκαλος, Γ. (2011). *Οδηγός αντιρατσιστικής εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Αγγλική

Anastasiou, D., Kauffman, J., M., & Michail, D. (2016). Disability in multicultural theory: conceptual and social justice issues. *Journal of disability policy studies*, 27(1), 3-12. DOI:10.1177/1044207314558595.

Anastasiadou, S., D. & Dimitriadou, Ai. (2011). What does critical thinking mean? A statistical data analysis of pre-service teachers defining statements. *International journal of humanities and social science*, 1(7), 73-83. www.ijhssnet.com.

Banks, J., A. (2004). Multicultural education: historical development, dimensions, and practice. In J. A. Banks, & C. A. M. Banks (Eds.), *Handbook of research on multicultural education* (2 ed., pp. 3-29). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Cassinerio, C. & Lane-Garon, P., S. (2006). Changing school climate one mediator at a time: year-one analysis of a school-based mediation program. *Conflict resolution quarterly*, 23(4), 447-460. <https://doi.org/10.1002/crq.149>.

Catarci, M. (2016). Intercultural mediation as a strategy to facilitate relations between the school and immigrant families. *Revista electrónica interuniversitaria de formación del profesorado*, 19(1), 127-140. DOI: <http://dx.doi.org/10.6018/reifop.19.1.244161>.

- Chranioti, N. & Arvanitis, E. (2018). Teachers' intercultural sensitivity in Greek public schools. *Educational journal of the university of Patras UNESCO Chair*, 5(2), 15-25.
- Chiofalo, T., A., Fernandez-Martinez, M., M., Rosa, A., L., & Carrion-Martinez, J., J. (2019). The role of L2 and cultural mediation in the inclusion of immigrant students in Italian schools. *Education sciences*, 9(283). doi:10.3390/educsci9040283.
- Cohen, A., L., Frederick, R., Edgar, K., Marcuse, H., M., & Robert, D. (2004). "Are language barriers associated with serious medical events in hospitalized pediatric patients?" *Pediatrics* 116(3), 575–9. doi: 10.1542/peds.2005-0521.
- Council of the European Union (2001). The concrete future objectives of education and training systems. *Report from the Education Council to the European Council*, 5980/01 EDUC 23.
- Dietz, G. (2018). Interculturality. *The international encyclopedia of anthropology*, 10, 1–19. DOI:10.1002/9781118924396.wbiea1629.
- Estaji, M. & Rahimi, A. (2018). Exploring teachers' perception of intercultural communicative competence and their practices for teaching culture in EFL classrooms. *International journal of society, culture, & language IJSC*, 6(2).
- Faas, D., Hajisoteriou, C., & Angelides, P. (2014). Intercultural education in Europe: policies, practices, and trends. *British educational research journal*, 40(2), 300–318. DOI: 10.1002/berj.3080.
- Harris, R., D. (2005). Unlocking the learning potential in peer mediation: An evaluation of peer mediator modeling and disputant learning. *Conflict resolution quarterly*, 23(2), 141-164. <https://doi.org/10.1002/crq.130>.
- Ibarrola-García, S. & Redín, C., I. (2013). Evaluation of a school mediation experience. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84(2), 182-189. DOI:10.1016/j.sbspro.2013.06.532.
- Ira, N., Uylas, N., & Erkilic, T., A. (2021). Opinions of school administrators and teachers on intercultural education. *Turkish international journal of special education and guidance & counseling*, 10(2), 169-183.

- Iudici, A., & Faccio, E. (2013). The conflict at school: clinical implications and mediation interventions. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 89, 901- 905. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.08.953>.
- IREX. (2013). *Conflict Resolution and Peer Mediation Toolkit*. Πρόσβαση στις 19/08/2022 από: <https://www.irex.org/resource/conflict-resolution-and-peermediation-toolkit>.
- Johnson, D., W. & Johnson, R., T. (1996). Conflict resolution and peer mediation programs in elementary and secondary schools: a review of the research. *Review of educational research*, 66(4), 459–506. doi:10.3102/00346543066004459.
- Kastoryano, R. 2006. French secularism and Islam: France’s headscarf affair. In *Multiculturalism, Muslims, and citizenship: A European approach*, 57–69. London: Routledge.
- Lane-Garon, P., S. & Richardson, T. (2003). Mediator mentors: improving school climate, nurturing student disposition. *Conflict resolution quarterly*, 21(1) 47-67. <https://doi.org/10.1002/crq.48>.
- Leithwood, K. & Jantzi, D. (2000). The effects of transformational leadership on organizational conditions and student engagement with school. *Journal of educational administration*, 38(2), 112-129.
- Liddicoat, A. J. (2015). Intercultural mediation, intercultural communication, and translation. *Perspectives*, 24(3), 354–364. doi:10.1080/0907676x.2014.980279.
- Markou, G. (1993). Intercultural education in multicultural Greece. *European journal of intercultural studies*, 4(3), 32–43. doi:10.1080/0952391930040305.
- Palaiologou, N. & Faas, D. (2012). How “intercultural” is education in Greece? Insights from policymakers and educators. *Compare: A journal of comparative and international education*, 42(4), 563–584. doi:10.1080/03057925.2012.658276.
- Portera, A., Tevisan, M., S. & Milani, M. (2020). A status report on school intercultural mediation in Europe. *ECPS journal*, 22(2020). <https://www.ledonline.it/ECPS-Journal/>.

- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. Αθήνα: Gutenberg.
- Salovey, P. & Mayer, J., D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, cognition, and personality*, 9(3), 185–211. doi:10.2190/dugg-p24e-52wk-6cdg.
- Stulberg, B., J. & Love, P., L. (2014). *Ανάμεσα στα μέρη: Ο ουδέτερος τρίτος. Στρατηγικές για μία επιτυχημένη διαμεσολάβηση* (Μετάφρ. Ορφανού Μ.). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ.
- Theberge, S. K. & Karan, O., C. (2004). Six factors inhibiting the use of peer mediation in a junior high school. *Professional School Counseling*, 7(4), 283-290.
- Turnuklu, A., Kacmaz, T., Sunbul, D., & Ergul, H. (2009). Does peer-mediation really work? Effects of conflict resolution and peer-mediation training on high school students' conflicts. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 630-638. DOI:10.1016/j.sbspro.2009.01.112.
- Vasta, E. (2007). From ethnic minorities to ethnic majority policy? *Multiculturalism and the shift to assimilationism in the Netherlands Ethnic and Racial Studies*, 30, 713–41.
- Verma, G. K., & Mallick, K. (2004). *Εκπαιδευτική έρευνα*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Wood, P., C., Landry, C., & Bloomfield, J. (2006). *Cultural diversity in Britain: A toolkit for cross-cultural co-operation*. York, UK: Joseph Rowntree Foundation.
- Zivkovic, K. (2018). A comparison of multicultural education in the USA and the EU with reference to Austria. *Wiedner Gymnasium/Sir Karl Popper Schule*, 1040(68). https://www.centrum3.at/fileadmin/downloads/VWA/2019/VWA_Zivkovic_multicultural_education.pdf.

Παράρτημα Ι. Ερωτήσεις Συνέντευξης

Ερευνητικά ερωτήματα:

- Σε ποιο βαθμό οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό περιβάλλον;
- Σύμφωνα με την οπτική των διευθυντών και των υποδιευθυντών, η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση είναι εφικτό να συμβάλλει στην ομαλή ένταξη των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον;
- Οι διευθυντές και οι υποδιευθυντές διαθέτουν εμπειρία από την εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης στο σχολικό πλαίσιο;

Ερωτήματα Συνέντευξης:

1. Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης;
2. Θεωρείτε στις δεδομένες συνθήκες ότι είναι αναγκαία η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση; Για ποιο λόγο;
3. Πιστεύετε ότι η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση συμβάλλει στην ομαλή ένταξη των μαθητών;
4. Για ποιο λόγο;
5. Σε ποιους τομείς εντοπίζετε τον θετικό αντίκτυπο.
6. Θα μπορούσατε να αναφέρετε παραδείγματα;
7. Εντοπίζετε μειονεκτήματα και αν ναι ποια.
8. Θεωρείτε ότι επιδιώκεται η διαπολιτισμική διαμεσολάβηση;
9. Εντοπίζετε δυσκολίες στην πρακτική εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης;
10. Πού κατά τη γνώμη σας οφείλονται οι δυσκολίες;

11. Με ποιο τρόπο δύνανται να αρθούν οι δυσκολίες αυτές;

12. Πιστεύετε ότι η επιμόρφωση αποτελεί βασική συνιστώσα για την αποτελεσματική εφαρμογή της διαπολιτισμικής διαμεσολάβησης;

«Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν.1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.»